

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Neda Došenović in Vanja Brkić

Sovražni govor v komentarjih bralcev novičarskih spletnih portalov

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Neda Došenović in Vanja Brkić

Mentorica: red. prof. dr. Karmen Erjavec

Sovražni govor v komentarjih bralcev novičarskih spletnih portalov

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Sovražni govor v komentarjih bralcev novinarskih spletnih portalov

Spletni mediji bralcem omogočajo, da se neposredno odzovejo na novinarske prispevke. To je nova oblika interaktivnosti, ki je s seboj prinesla tudi problem sovražnega govora, s katerim se spletni mediji vsakodnevno spopadajo. Čeprav so nekateri raziskovalci proučevali sovražni govor na spletu, obstaja znanstvena vrzel, saj so redki do sedaj proučevali sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki, še posebej manjka analiza produkcijske prakse. V magistrskem delu smo preučevali, kakšen je diskurz sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki, kakšna je produkcijska praksa pri ravnanju s komentarju s sovražnim govorom in kako komentatorji interpretirajo sovražni govor. Analizirali smo komentarje s sovražnim govorom na spletnih straneh 24ur.com in Dnevnik.si. Rezultati analize so pokazali, da je diskurz sovražnega govora v spletnih komentarjih diferenciacijski diskurz, ki družbo deli na »nas« in »druge«. Diskurz v komentarjih je anonimen in prevladujoče usmerjen proti politično drugače mislečim, pripadnikom drugih narodov, vernikom in homoseksualcem. Pri analizi produkcijske prakse smo ugotovili, da trenutni ukrepi zoper sovražni govor niso dovolj uspešni in da učinkujejo za kratek čas. S sovražnim govorom se soočajo šele takrat, ko je že prisoten, nimajo pa načina, kako ga preprečiti. Moderatorji komentarjev si želijo bolj jasnih opredelitev sovražnega govora in izobraževanj na to temo. Z definicijo sovražnega govora imajo težave tudi komentatorji sami, saj večinoma ne dojemajo možnih posledic sovražnega govora. Večina komentatorjev razume sovražni govor kot običajno obliko dominantnega diskurza.

Ključne besede: spletni mediji, komentatorji na spletu, sovražni govor, diferenciacijski diskurz

Hate speech in comments of the readers of news online portals

Online media allow readers to directly comment journalists' articles. This is a new shape of interactivity that also brought the problem of hate speech, with which the online media have to deal on everyday basis. Some researchers have studied hate speech on the internet but there is still a scientific gap because only a few have studied hate speech in comments under journalists' articles, especially when it comes to analyzing production practice. We analysed comments containing hate speech on internet websites 24ur.com and Dnevnik.si. The results of the analysis showed that the discourse of hate speech in web comments is the discourse of differentiation, which divides society into two groups – »us« and »others«. The discourse in web comments is anonymous and mostly directed against members and supporters of different political option, members of different nationalities, faiths and against homosexuals. Analysing production practice we found that the actions against hate speech are not successful enough and that they are effective for a short amount of time. They deal with hate speech when it is already published on their web page and lack a way to prevent it altogether. The moderators of the comments want clearer definitions of hate speech and education about this topic. The commentators also have troubles with understanding possible consequences of hate speech. The majority of the commentators perceives hate speech as a usual form of dominant discourse.

Keywords: online media, web commentators, hate speech, discourse of differentiation

Kazalo

1	UVOD	8
2	INTERAKTIVNOST	13
3	SOVRAŽNI GOVOR.....	16
3.1	Opredelitev sovražnega govora	16
3.2	Pravne opredelitve sovražnega govora	17
3.3	Samoregulativne opredelitve sovražnega govora	19
3.3.1	Notranja pravila 24ur.com in Dnevnik.si o sovražnem govoru.....	21
3.4	Učinki sovražnega govora	22
3.5	Spletni komentarji kot nov prostor za širjenje sovražnega govora	24
4	METODA.....	26
5	REZULTATI.....	30
5.1	Kritična diskurzivna analiza	30
5.1.1	Analiza tem	30
5.1.1.1	Analiza tem na 24ur.com	30
5.1.1.2	Analiza tem na Dnevnik.si	34
5.1.1.3	Primerjava med analizo tem na 24ur.com in Dnevnik.si	40
5.1.2	Analiza ključnih besed	41
5.1.2.1	Analiza ključnih besed na 24ur.com	41
5.1.2.2	Analiza ključnih besed na Dnevnik.si	47
5.1.2.3	Primerjava med analizama ključnih besed na 24ur.com in Dnevnik.si	55
5.1.3	Analiza makropropozicij	57
5.1.3.1	Analiza makropropozicij na 24ur.com	57
5.1.3.2	Analiza makropropozicij na Dnevnik.si	63
5.1.3.3	Primerjava analize makropropozicij med 24ur.com in Dnevnik.si	70
5.1.4	Analiza značilnosti komentatorjev	72
5.1.4.1	Analiza značilnosti komentatorjev na 24ur.com.....	72
5.1.4.1.1	Analiza poimenovanja	72
5.1.4.1.2	Lastnosti komentatorjev.....	74
5.1.4.1.3	Motivacija za komentiranje	78
5.1.4.1.4	Odnos do sovražnega govora	80
5.1.4.2	Analiza značilnosti komentatorjev na Dnevnik.si.....	81
5.1.4.2.1	Način, kako se komentatorji poimenujejo.....	81
5.1.4.2.2	Lastnosti komentatorjev.....	83
5.1.4.2.3	Motivacija za komentiranje	84
5.1.4.2.4	Odnos do sovražnega govora	85
5.1.4.3	Primerjava med analizama značilnosti komentatorjev na 24ur.com in Dnevnik.si	86

5.2	Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev	87
5.2.1	Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev na 24ur.com	88
5.2.2	Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev na Dnevnik.si	92
5.2.3	Primerjava analiz razumevanja sovražnega govora na 24ur.com in Dnevnik.si	96
5.3	Analiza poglobljenih intervjujev	97
5.3.1	Analiza poglobljenih intervjujev na 24ur.com	97
5.3.1.1	Postopek prijave uporabnika na 24ur.com	97
5.3.1.2	Način reguliranja sovražnega govora v komentarjih	98
5.3.1.3	Pomanjkljivosti trenutnega sistema moderiranja komentarjev	100
5.3.1.4	Problem morebitnega omejevanja svobodne govora	101
5.3.1.5	Kako zmanjšati količino sovražnega govora.....	102
5.3.2	Analiza poglobljenih intervjujev na Dnevnik.si	103
5.3.2.1	Postopek prijave uporabnika na Dnevnik.si.....	103
5.3.2.2	Način reguliranja sovražnega govora v komentarjih	104
5.3.2.3	Pomanjkljivosti trenutnega sistema moderiranja komentarjev	105
5.3.2.4	Problem morebitnega omejevanja svobodne govora	107
5.3.2.5	Kako zmanjšati količino sovražnega govora.....	108
5.3.3	Primerjava analiz poglobljenih intervjujev na 24ur.com in Dnevnik.si.....	109
6	RAZPRAVA.....	113
7	ZAKLJUČEK.....	121
8	LITERATURA.....	123

1 Uvod

Novinarji so si vedno želeli dobiti neposreden odziv svojih bralcev, kar se je uresničilo z razvojem spletnih medijev, ki so uporabnikom omogočili neposredno komentiranje¹ novinarskih prispevkov (Deuze v Domingo 2008, 685). Takšna interaktivnost pa je poleg neposrednega odziva bralcev na novinarske prispevke s seboj prinesla tudi sovražni govor (Motl 2010). Uporabo sovražnega govora v medijih prepoveduje 8. člen Zakona o medijih (2006), ki regulira tudi pisma bralcev. Komentarji na spletnih straneh so spletna verzija pisem bralcev v tradicionalnih (tiskanih) medijih (Kuhar 2003, 103–104), zato bi zakonodaja morala veljati tudi na tem področju, a se sovražni govor v komentarjih vseeno pojavlja praktično vsakodnevno. Poleg tega uredništva s pismi bralcev ravnajo bistveno drugače kot s komentarji. Pisma namreč uredništva pred objavo pregledajo in selekcionirajo, katerega bodo objavili; komentarji pa so najprej objavljeni, uredništva pa šele po objavi ugotavljajo, ali kršijo načelo medijev, da je sovražni govor prepovedan (Kuhar 2003, 104).

Raziskave sovražnega govora v tujini so se večinoma osredotočale na proučevanje sovražnega govora na različnih spletnih straneh (Leets 2001; Levin 2002; Duffy 2003; Azriel 2005; Douglas in drugi 2005), večinoma pa so zanemarile sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih portalih. Odnos slovenskega novinarstva in članov občinstva do sovražnega govora na splošno so raziskovali avtorji v znanstveni reviji *Teorija in praksa* (2012). Za naše magistrsko delo so pomembne raziskave uredniške politike novičarskih portalov glede sovražnega govora (Milosavljević 2012; Erjavec 2012) in analiza komentatorjev, ki uporabljajo sovražni govor (Erjavec in Poler Kovačič 2012). Kljub obstoječim raziskavam še vedno obstaja znanstvena vrzel, saj primanjkuje raziskav, s katerimi bi raziskovali diskurz sovražnega govora, kako komentatorji interpretirajo pojem sovražni govor in predvsem produkcijsko prakso moderatorjev.

Raziskovanje sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki je pomembno, ker so raziskovalci (Vehovar in drugi 2012) ugotovili, da so nove oblike komuniciranja, kot je komentiranje pod novinarskimi prispevki, sovražnemu govoru dale dodaten zagon. Tovrstno obnašanje je spodbudila anonimnost (Turkle v Vehovar in drugi 2012, 172), saj v večini primerov uporabniki teh oblik komuniciranja niso dolžni razkriti svoje identitete. Vehovar in

¹ Besedo »komentar« v magistrskem delu ne uporabljamo v smislu novinarskega žanra, ampak kot mnenje, stališče določenega avtorja, v našem primeru mnenje anonimnih piscev na objavljen novinarski prispevek oziroma na mnenje drugih piscev.

drugi (2012, 172) to utemeljujejo s tezo, da je na socialnih omrežjih spornega komuniciranja bistveno manj, ker je identiteta govorcev javna in jasna.

Analiza komentarjev pod novinarskimi prispevki je pomembna tudi zato, ker spletni mediji pridobivajo na moči. To potrjujejo podatki o obiskanosti medijskih spletnih strani. Najbolj obiskana medijska spletna stran v Sloveniji je 24ur.com. Po podatkih Merjenja obiskanosti spletnih strani (Slovenska oglaševalska zbornica 2011) jo je aprila 2011 obiskalo 691.504 različnih uporabnikov. To pomeni, da je dosegla 55 odstotkov celotne populacije Slovenije. Spletna stran Dnevnik.si je bila v istem obdobju 16. najbolj obiskana stran, zabeležila pa je obisk 210.154 različnih uporabnikov. To pomeni, da je dosegla 16,7 odstotka populacije Slovenije (prav tam).

Dosedanje raziskave sovražnega govora so se osredotočale predvsem na spletne strani različnih rasističnih skupin ali pa so se ukvarjale z analizo spletnih strani, ki vsebujejo sovražni govor oziroma pozivajo k nasilju (Leets 2001; Levin 2002; Duffy 2003; Douglas in drugi 2005; Lillian 2007). Te raziskave so ugotovile, da so neposredni pozivi k nasilju zelo redki (Douglas in drugi 2005). Vendar rasistične skupine lahko prek spleta hitreje širijo svoja prepričanja in si ustvarjajo ugled (Levin 2002, 958). Sovražnih groženj na spletu ne bi smeli zanemariti, ker so kompleksne (Levin 2002, 981) in ker se sovražni diskurz na spletu razlikuje od tradicionalnih sovražnih tekstov (Meddaugh in Kay 2009, 253). Tisti, ki sovražni govor uporabljajo na spletu, namreč svoje sovražne grožnje pogosto oblikujejo tako, da ne dosežejo zgolj izbrane tarče, temveč imajo tudi potencial k sovražnim dejanjem spodbuditi bistveno širši krog ekstremistov, ki so nagnjeni k nasilju (Levin 2002, 981). Poleg tega naj bi se tisti, ki danes na spletu podpihujejo sovraštvo, bistveno razlikovali od svojih predhodnikov, ki spleta niso imeli na voljo (Levin 2002, 985). Zaradi sprememb v zakonodaji in tehnoloških napredkov pri komuniciranju namreč ti posamezniki ne vsiljujejo svojih stališč, ampak se za svoje cilje borijo tako, da pri drugih navdihujejo sovražnost, ki lahko privede do nasilja (prav tam). V zadnjih letih so raziskovalci začeli posvečati pozornost tudi sovražnemu govoru v komentarjih pod spletnimi novinarskimi prispevki. Ena teh raziskav (Erjavec in Poler Kovačič 2012) je analizirala osebnostne značilnosti piscev sovražnega govora v komentarjih pod prispevki in pokazala, da pisce lahko razdelimo v dve skupini, in sicer na tiste, ki so organizirani, to so tako imenovani »vojaki«, in tiste, ki komentirajo iz lastne pobude, to so »verniki«, »igralci« in »nadzorniki«. Ker je proučevanje sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevkih na novičarskih portalih še vedno razmeroma redko analizirano,

si zastavljamo naslednje raziskovalno vprašanje, na katerega bomo poskušali odgovoriti s pomočjo kritične diskurzivne analize:

RV1: Kakšen je diskurz sovražnega govora v komentarjih?

Skupna in splošno priznana definicija sovražnega govora ne obstaja, vendar pa se večina definicij strinja okrog nekaj potez, po katerih lahko prepoznamo sovražni govor. Sovražni govor lahko definiramo kot zmerljive, žaljive, ustrahovalne izraze, ki lahko tudi pozivajo k nasilju, sovraštvu ali diskriminaciji (Nemes 2002, 196). Dosedanje raziskave sovražnega govora na spletu (Nemes 2002; Williamson in Pierson 2003; Cammaerts 2009; Azriel 2005) so izhajale iz socioloških definicij sovražnega govora oziroma iz zakonskih opredelitev slednjega. Raziskava, ki je proučevala, kako uporabniki spleta na splošno razumejo sovražni govor (Vehovar in drugi 2012), je pokazala, da slovenski uporabniki tega pojma ne razumejo dobro, saj po eni strani ne vedo, katere so prepoznavne značilnosti sovražnega govora, po drugi strani pa so v to opredelitev vključevali tudi govor, ki je sicer sporen, vendar ga ne moremo preganjati na enak način kot sovražni govor. Nobena od raziskav pa ni raziskovala, kako tisti, ki uporabljajo sovražni govor v komentarjih na novinarskih portalih, slednjega razumejo, definirajo. Razumevanje, kako komentatorji interpretirajo sovražni govor je pomembno, ker gre za aktivno spletno občinstvo (v nekem smislu so soavtorji), ki zavedno ali nezavedno sodeluje pri procesu ustvarjanja pomenov (Williamson in Pierson 2003, 252). Ker so komentatorji poleg moderatorjev ključni akterji komentatorske diskurzivne prakse, si zastavljamo drugo raziskovalno vprašanje, na katerega bomo poskušali odgovoriti s pomočjo kritične diskurzivne analize:

RV2: Kako komentatorji interpretirajo sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novinarskih spletnih portalih?

Raziskave sovražnega govora na sovražnih spletnih straneh (Nemes 2002; Williamson in Pierson 2003; Azriel 2005), na blogih in forumih (Cammaerts 2009) ter v študentskem govoru na spletu (Graca in Stader 2007) so se večinoma ukvarjale s preučevanjem odnosa ameriških sodišč do vprašanja sovražnega govora. Cowan in drugi (2002) pa so se ukvarjali predvsem z argumenti za oziroma proti omejevanju sovražnega govora. Tisti, ki so bili proti, omejitve sovražnega govora niso podpirali, ker so bili prepričani, da bi s tem omejili tudi svobodni govor in posledično manjšinskim skupinam onemogočili prosto izražanje (Kelley v Cowan in drugi 2002, 250). Dodajajo (prav tam), da bi cenzura sicer utišala sovražni govor, a z njo ne bomo preprečili sovražnega razmišljanja in sovražnih dejanj. Po drugi strani so zagovorniki

omejevanja sovražnega govora (Lawrence v Cowan in drugi 2002, 249) opozorili, da s ščitenjem sovražnega govora ščitimo doktrino belske nadmoči in smo na tak način zagovorniki sovraštva. Nekateri raziskovalci so prepoznali pomembnost proučevanja odnosa novinarjev in urednikov do sovražnega govora. Pri analizi, kako slovenski novinarji razumejo in poznajo sovražni govor (Erjavec 2012), se je izkazalo, da kar več kot ena tretjina intervjuvanih slovenskih novinarjev ni znala opredeliti sovražnega govora. Slabo poznavanje pojma sovražni govor je pokazala tudi analiza uredniškega poznavanja regulativnih in samoregulativnih okvirjev sovražnega govora (Milosavljević 2012). Nekateri uredniki so namreč slabo poznali pravni okvir sovražnega govora, poleg tega pa niso ločevali med sovražnim in napadalnim govorom (prav tam). Pri tem pa se nobena raziskava ni osredotočala specifično na sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki in na moderatorje komentarjev. Ker so moderatorji komentatorskih debat tisti, ki na spletnih straneh nadzirajo sovražne komentarje, in ker se nobena dosedanja raziskava ni ukvarjala s produkcijsko prakso moderatorjev, si zastavljamo tretje raziskovalno vprašanje, na katerega bomo poskušali odgovoriti s pomočjo poglobljenih intervjujev:

RV3: Kakšna je produkcijska praksa medijev pri ravnanju s komentarji s sovražnim govorom?

Magistrsko delo je sestavljeno iz poglavij, ki sta jih različno napisali avtorici. Ker je večja interaktivnost spletnih medijev prinesla pojav komentarjev pod novinarskimi prispevki, v katerih se pojavlja tudi sovražni govor, bo Vanja Brkić v drugem poglavju z naslovom Interaktivnost pojasnila ta pojem in navedla pomembnost te lastnosti spletnih medijev. Ker je za proučevanje sovražnega govora pomembna opredelitev sovražnega govora, bo Neda Došenović v prvem podpoglavju tretjega poglavja Sovražni govor predstavila ključne opredelitve sovražnega govora. Za proučevanje sovražnega govora so pomembne tudi njegove pravne in samoregulativne opredelitve, zato bo Vanja Brkić v podpoglavjih Pravne opredelitve sovražnega govora in Samoregulativne opredelitve sovražnega govora raziskala, kako zakonodajni in kako samoregulacijski dokumenti, kot so novinarski kodeksi, regulirajo sovražni govor. Da bi utemeljili, zakaj je sovražni govor treba regulirati, bo Vanja Brkić v četrtem podpoglavju Učinki sovražnega govora raziskala, kakšne negativne učinke ima lahko sovražni govor na posameznika in na družbo. V petem podpoglavju z naslovom Spletni komentarji kot nov prostor za širjenje sovražnega govora bo Neda Došenović navedla prehodne raziskave sovražnega govora in pokazala, da so se avtorji šele nedavno začeli osredotočati na sovražni govor v spletnih komentarjih. Prevladujejo namreč raziskave, ki so

preučevale sovraži govor na posameznih spletnih straneh in spletnih forumih, primanjkuje pa raziskav sovražnega govora v komentarjih na novičarskih spletnih straneh. V poglavju Metoda, ki povezuje teoretični in empirični del magistrskega dela, bo Neda Došenović opredelila uporabljene metodološke pristope, in sicer kritično diskurzivno analizo in poglobljene intervjuje. Z uporabo teh metod bomo v poglavju Rezultati analizirali, kakšen je diskurz sovražnega govora, kako komentatorji interpretirajo sovražni govor in kakšna je produkcijska praksa. Neda Došenović bo predstavila rezultate, pridobljene na novičarskem portalu 24ur.com, Vanja Brkić pa na Dnevnik.si. V razpravi, kjer bodo pridobljeni rezultati umeščeni v širši družbeni kontekst, in zaključku je avtorstvo skupno.

2 Interaktivnost

Bralci so s spletnimi mediji končno dobili možnost neposrednega komentiranja novinarskih prispevkov (Deuze v Domingo 2008, 685). Pri tem je ključno vlogo odigrala interaktivnosti novih medijev, ki so v primerjavi s tradicionalnimi mediji bolj interaktivni. Zato bomo v nadaljevanju opredelili interaktivnost in povzeli, kakšne učinke naj bi imela na medije.

Interaktivnost je koncept, ki ga po Masseyju in Levyju (v Nip 2006, 216) lahko razumemo na dva načina, in sicer kot medosebno interaktivnost in vsebinsko interaktivnost. Medosebna interaktivnost je pogojena z možnostjo neposredne komunikacije med občinstvom in novinarji, ki ustvarjajo novinarsko vsebino (Nip 2006, 217). Vsebinska interaktivnost pa je po eni strani odvisna od tehnološke zmogljivosti, ki uporabnikom oziroma občinstvu omogoča osvoboditev iz linearnosti novinarskih prispevkov, ki so jo zastavili profesionalni novinarji, po drugi strani pa tudi od kompleksnosti izbire znotraj vsebin, ki jih ima občinstvo na voljo (Nip 2006, 216).

Z razvojem spletnih medijev se je novinarjem uresničila želja, da od občinstva pridobivajo neposredne odzive na svoje delo (Deuze v Domingo 2008). Nova tehnologija spletnih medijev občinstvu denimo omogoča neposredno komentiranje prispevkov novinarjev (Dahlgren 1996, 67), poleg tega pa občinstvu omogoča še komunikacijo z novinarji na forumih, v klepetalnicah ali prek elektronske pošte, pri čemer pa je treba poudariti, da je tovrstna medosebna interaktivnost dejansko uresničena le, če se novinarji aktivno odzivajo na sporočila bralcev oziroma, če z njimi debatirajo v komentarjih pod novinarskimi prispevki (Dahlgren 1996, 66). Takšnemu konceptu novinarstva Nip (2006, 216) pravi interaktivno novinarstvo, ki se precej razlikuje od tradicionalnega novinarstva, ko je občinstvo lahko z novinarji komuniciralo le prek pisem uredniku oziroma prek pisanja pritožb, ki so jih novinarji nato bodisi upoštevali pri prihodnjem delu bodisi pa objavili kot popravke (Nip 2006, 216). Dahlgren (1996, 66) je poudaril, da vse te oblike neposrednega komuniciranja med novinarji in občinstvom lahko zmanjšajo distanco med tema dvema skupinama, ki je tipična za tradicionalne medije, kot je denimo tisk.

Zaradi specifične kibernetičnega okolja naj bi spletno oziroma interaktivno novinarstvo predstavljalo velik izziv modelu množičnega komuniciranja, ki poteka od zgoraj navzdol (od novinarjev k množičnemu občinstvu), ker je na nek način izničilo razlike med pošiljateljem in

prejemnikom sporočila, saj sta tehnično gledano funkciji pošiljanja in prejemanja izenačeni (Dahlgren 1996, 65–70). Internetni mediji so uporabnika oziroma bralca postavili v središče komunikacijskega procesa, namesto da bi ga postavili na mesto relativno pasivnega prejemnika predhodno ustvarjene vsebine (Bruns 2005, 120). To ne pomeni zgolj, da imajo bralci večjo moč pri izboru vsebin, ki jih želijo izbrati iz nekega nabora informacijskih mrež. Interaktivnost je namreč omogočila predvsem to, da bralci niso več toliko odvisni od vnaprej določenih naracij, saj jim je interaktivnost dala orodje in pogum, da naracije sooblikujejo (Rushkoff v Bruns 2005, 120). Podobno sta ugotovila Downes in McMillan (2000, 172), ki sta poudarila, da interaktivnost uporabniku nekega medija daje moč nadzora nad komunikacijskim tokom oziroma mu celo lahko omogoči, da tok sporočila, ki ga je poslal novinar, spremeni.

Zaradi interaktivnosti, ki jo je omogočil razmah spletnih medijev, so nekateri verjeli, da se bo obogatil odnos med novinarji in njihovim občinstvom, saj bodo bralci novinarjem neposredno povedali, kaj pričakujejo od njih (Deuze v Domingo 2008, 687). Poleg tega so novinarji verjeli, da bodo bralci zaradi interaktivnosti postali psi čuvaji v javni sferi, oči novinarjev ter da bodo odkrivali nove pomembne teme in posredovali informacije (Domingo 2008, 687). Še več, internet naj bi bil idealen nov medij, ki bi lahko služil kot prostor, v katerem se odvija dejansko posvetovanje med državljani o političnih in javnih zadevah (Cammaerts 2009, 556). Internet občinstvu, ki sicer ne deli skupnega fizičnega prostora, omogoča uporabo neke vrste »dialoškega prostora«, kjer se pripadniki občinstva zberejo in sočasno debatirajo o temah, ki jih zadevajo (Oblak 2005, 88).

Nekateri akademiki so bili celo prepričani, da bi interaktivnost lahko pripomogla k tako imenovanemu novinarstvu javnosti (public journalism), katerega cilji so, da mediji navadnim ljudem dajejo možnost izražanja mnenj, da navadne ljudi pritegnejo k debati o za družbo pomembnih zadevah in da pripomorejo k javni razpravi, katere bistvo je iskanje rešitev za pereča družbena vprašanja ali probleme (Nip 2006, 214). Toda Nip (2006, 220) je zaključil, da čeprav ima potencial pomagati pri razpravah znotraj družbe, interaktivno novinarstvo teh ciljev ne uresničuje.

Tudi Karlsson (2008, 3) je na podlagi različnih raziskav sklenil podobno, saj po njegovem mnenju spletni mediji dejansko ne izrabljajo interaktivnih možnosti, ki jim jih ponuja internet.

Na podlagi tega je Karlsson (2008, 3) ugotovil, da interaktivnost ni imela velikega učinka na vsebino novičarskih spletnih strani.

Je pa interaktivnost omogočila razširjanje sovražnega govora na spletu, saj so nove oblike komunikacije, kot so tudi komentarji pod novinarskimi prispevki, sovražnemu govoru dale novo razsežnost (Vehovar in drugi 2012, 172). V nadaljevanju bomo zato opredelili pojem sovražni govor in njegove učinke, raziskali bomo regulativne in samoregulativne dokumente, ki ga omejujejo, ter preučili raziskave sovražnega govora na spletu.

3 Sovražni govor

Sovražni govor je problem sodobne družbe, ki ima različne negativne posledice. Pri omejevanju sovražnega govora ne samo v spletnih komentarjih na novičarskih portalih, temveč tudi v družbi na sploh, je ključno poznavanje in razumevanje tega pojma (Erjavec 2012, 106). V nadaljevanju smo zato opredelili sovražni govor in njegove posledice.

3.1 Opredelitev sovražnega govora

Ne obstaja skupna in splošno priznana definicija sovražnega govora, vendar pa se večina definicij strinja okrog nekaj potez, po katerih lahko prepoznamo sovražni govor. Tako so Nemesova (2002, 196) ter tudi Erjavčeva in Poler-Kovačičeva (2012, 191) sovražni govor opredelile kot zmerljive, žaljive, ustrahovalne izraze, ki lahko tudi pozivajo k nasilju, sovraštvu ali diskriminaciji, ki lahko temelji na rasi, etničnem izvoru, spolu, fizičnem stanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti, političnem prepričanju in je usmerjen proti pripadnikom skupin, ki v družbi nimajo moči. To je govor, ki ga vodi sovraštvo, je žaljiv in blati tudi ženske (Nemes 2002, 196).

Spletna stran Spletno oko (2011), ki v Sloveniji med drugim sprejema prijave sovražnega govora na internetu, je tovrstni govor definirala kot »izražanje mnenj in idej, ki so po svoji naravi diskriminatorne (ksenofobične, rasistične, homofobične in podobno) in uperjene proti različnim manjšinam (etničnim, narodnim, verskim, kulturnim, spolnim in podobno)«. Spletno oko je še pojasnilo, da sovražni govor temelji na prepričanju, da so nekateri ljudje manjvredni, ker pripadajo določeni družbeni skupini, in da je cilj sovražnega govora »razčlovečiti tiste, proti katerim je usmerjen, njegov namen pa je ponižati, prestrašiti in spodbuditi nasilje«. Omenjena spletna stran je pomembno opozorila, da sovražni govor ni zgolj govor, temveč da v to kategorijo sodi vsa pisna, govorna in tudi nebesedna komunikacija, kot so na primer parade, trakovi, simboli in podobno.

Na splošno lahko sovražni govor opredelimo kot diskriminatorni govor, saj gre za ustno ali pisno izražanje diskriminatornih stališč (Kogovšek in Petkovič 2007, 23). S sovražnim govorom širimo, spodbujamo, promoviramo ali opravičujemo rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem, seksizem in druge oblike sovraštva, ki temeljijo na nestrpnosti (prav tam). Kogovškova in Petkovičeva (prav tam) sta pojasnili, da je sovražni govor lahko podlaga za različne oblike diskriminacije in posledično tudi spodbuja k diskriminaciji. V nekaterih

primerih, ko se izvaja v obliki nadlegovanja, pa je sovražni govor lahko celo diskriminatorna praksa (prav tam).

Nadlegovanje, kot oblika diskriminacije, pomeni »zmerjanje, šikaniranje, zbijanje šal ali podajanje neprijetnih opazk na račun neke osebne okoliščine« (Kogovšek in Petkovič 2007, 19), med katere prištevamo spol, starost, rasno ali etnično pripadnost, vero, politično ali drugo prepričanje, invalidnost in spolno usmerjenost, gmotno stanje, izobrazbo, družbeni položaj, zdravstveno stanje, zaposlenost oziroma nezaposlenost, rojstvo, jezik, družinski status in podobno. Osebne okoliščine lahko torej definiramo kot »osebne lastnosti, ki si jih človek ne izbere, se z njimi rodi ali pa jih ne more spremeniti oziroma se jim zlahka odreči« (Kogovšek in Petkovič 2007, 10).

Pri raziskovanju sovražnega govora v komentarjih na novičarskih spletnih portalih je pomembno vprašanje, kako uredništva dojemajo regulacijo in samoregulacijo sovražnega govora (Milosavljević 2012, 113). V nadaljevanju smo zato navedli, kakšne so pravne in samoregulatorne opredelitve sovražnega govora.

3.2 Pravne opredelitve sovražnega govora

Dragoš (2007, 137) je prepričan, da je reduciranje problema sovražnega govora zgolj na pravni red napačno iz dveh razlogov. Prvi je ta, da je urejanje stvari in dejanj s pravnimi predpisi možno le znotraj pravnega reda, ki pa je konsenzualno vzpostavljen od zunaj. Je torej produkt interesov političnih in civilnih akterjev (prav tam). Drugi razlog pa je po Dragošu (prav tam) ta, da reduciranje tako kompleksnih vprašanj, kot je sovražni govor, zgolj na pravno vprašanje deluje samo po sebi brezbrizno. Gre za neke vrste prelaganje odgovornosti na pravni red, da se ostalim udeležencem v družbi s tem problemom ni treba ukvarjati, posledično pa lahko distanciranje od problemov vodi v pretvarjanje, da problem sploh ne obstaja. Kljub temu velja pri razpravi o sovražnem govoru preučiti tudi pravni red, ki ureja to področje.

Ustava Republike Slovenije (1991) kot najvišji pravni dokument v državi v svojem 63. členu prepoveduje kakršnokoli spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti. Poleg tega je protiustavno razpihovati narodno, rasno, versko ali drugo sovrašтво in nestrpnosti ter spodbujati k nasilju ali vojni. Ustava vsem državljanom v 21. členu zagotavlja pravico do varstva in osebnega dostojanstva, zoper katerega je sovražni govor uperjen.

Sovražni govor je poleg Ustave vključen tudi v Zakon o medijih (2006), ki v svojem 8. členu medijem prepoveduje spodbujanje k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi enakopravnosti, k nasilju in vojni ter prepoveduje izzivanje narodnega, rasnega, verskega, spolnega ali drugega sovraštva in nestrpnosti prek razširjanja programskih vsebin. Toda ta zakonska določba je nepopolna, saj zakon kljub izrecni prepovedi ne navaja nobene sankcije za omenjeni prekršek, ki bi jo denimo medijski inšpektor ali drug pristojen organ naložil medijem, preko katerih se širi nestrpnost.

Naslednji dokument, ki regulira področje sovražnega govora, je Kazenski zakonik. Različica iz leta 2012 je v svojem 297. členu določila, da:

kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnosti, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.

Kazenski zakonik (2012) je v drugem odstavku istega člena nadalje uzakonil, da se z do dvema letoma zapora kaznuje, kdor na enak način kot iz prvega odstavka »širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije«.

Ob tem je Kazenski zakonik (2012) določil še, da če je dejanje iz prvih dveh odstavkov 297. člena storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh, je s kaznijo do dveh let zapora kaznovan tudi odgovorni urednik oziroma njegov namestnik, razen če je šlo za uporabo sovražnega govora v prenosu oddaje v živo, ki je urednik ni mogel preprečiti. Prav tako urednik v skladu z določili Kazenskega zakonika ni odgovoren, če je šlo za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora.

Velja opomniti, da so določbe o prepovedi sovražnega govora v Kazenskem zakoniku (2012) uvrščene v poglavje Kazniva dejanja zoper javni red in mir. To pomeni, da zakon pri tem kaznivem dejanju varuje javni red in mir, ki ga ogroža sovražni govor.

Čeprav je tudi sovražni govor kaznivo dejanje, ga moramo ločiti od kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime. To so razžalitev, obrekovanje, žaljiva obdolžitev in opravljanje. Za razliko od kaznivih dejanj zoper dobro ime, ki se v skladu s 168. členom Kazenskega zakonika (2012) preganjajo le na tožbo tistega, ki se počuti razžaljenega, se sovražni govor preganja že po uradni dolžnosti.

Kljub vsej tej zakonski regulaciji pa je sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki le redko sankcioniran, saj policiji in tožilstvu precejšnje težavo predstavlja ugotavljanje identitete storilcev, ki se pogosto skrivajo za anonimnimi IP naslovi računalnika ali skupno rabo (Vehovar in drugi 2012, 177). Ker v primerih, ko nek računalnik deli več oseb, policisti in tožilstvo ne morejo z gotovostjo dokazati, kdo je na tem računalniku objavil sovražni komentar, nikogar ne morejo preganjati.

Velja tudi omeniti, da pri nesankcioniranju sovražnega govora na spletu pomembno vlogo igrajo slovenski tožilci in sodišča. Oboji kaznivi sovražni govor presojujejo po zelo ozki definiciji, pri čemer je pomembno, da je v sovražni izjavi jasno izražen naklep kaznivega dejanja zoper pripadnike ogrožene skupine (Vehovar in drugi 2012, 176). Tožilstvo zaradi te ozke opredelitve precej ovadb zavrže. Ker zakonodaja očitno ni uspešna pri preganjanju sovražnega govora iz komentarjev uporabnikov, velja preučiti tudi, kako se temu pojavu zoperstavljajo mediji v svojih samoregulativnih dokumentih.

3.3 Samoregulativne opredelitve sovražnega govora

Kodeks novinarjev Slovenije (Društvo novinarjev Slovenije 2010) na splošno novinarjem narekuje, naj se izogibajo narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom ter podrobnostim, ki so povezane s spolnimi nagnjenji, invalidnostjo, fizičnim videzom, socialnim položajem ali drugimi osebnimi okoliščinami posameznikov ali skupin. Dodatno kodeks prepoveduje spodbujanje k nasilju, širjenje sovraštva in nestrpnosti ter pravi, da so vse druge oblike sovražnega govora nedopustne. Še več, novinarjem kodeks v členu o sovražnem govoru predpisuje, da sovražnega govora ne smejo dopustiti. Če to ni mogoče, kodeks novinarjem predpisuje, da se morajo nanj nemudoma odzvati in ga obsoditi.

Novinarski samoregulativni dokument v svojem 16. členu, ki je bil kodeksu dodan leta 2010, eksplicitno navaja, da je odgovorni urednik med drugim odgovoren tudi za vsebino komentarjev bralcev. Urednik je zato v skladu z določili kodeksa dolžan oblikovati pravila za izbiro in vključitev komentarjev. Vse komentarje, ki se ne skladajo s temi pravili, pa mora uredništvo v najkrajšem možnem času umakniti s spletnega portala.

Poleg Kodeksa novinarjev Slovenije so predstavniki šestih spletnih medijev leta 2010 podpisali dogovor o omejevanju sovražnega govora. V sklopu tega dogovora je 14. decembra 2010 nastal Kodeks regulacije sovražnega govora na slovenskih spletnih portalih. Ta predlaga, da se spletni mediji pri soočanju s sovražnim govorom v komentarjih držijo naslednjih usmeritev: uporabniki, ki želijo komentirati, se morajo obvezno registrirati oziroma se na kakšen drugačen način identificirati; uporabnikom, ki ponavljajoče uporabljajo sovražni govor in s tem kršijo določila Kazenskega zakonika (2012), morajo mediji onemogočiti možnost nadaljnjega komentiranja pod obstoječim uporabniškim imenom; kršitelji morajo za ponovno aktivacijo svojega računa za komentiranje pridobiti dovoljenje upravitelja spletnega portala.

Sovražni govor opredeljujejo tudi nekateri mednarodni oziroma tuji dokumenti o novinarski etiki. Deklaracija Mednarodne zveze novinarjev IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists, ki je bila sprejeta leta 1954 in dopolnjena leta 1986, novinarje svari pred razširjanjem diskriminacije prek medijev in jim nalaga, naj naredijo vse, da bi se izognili diskriminaciji, ki med drugim temelji na rasi, spolu, spolni usmerjenosti, jeziku, religiji, političnih ali drugih mnenjih in na nacionalnem ali socialnem poreklu. Vendar deklaracija Mednarodnega združenja novinarjev sovražnega govora v komentarjih bralcev ne omenja posebej.

Tudi kodeksi novinarske etike iz drugih držav² podobno kot slovenski svarijo pred širjenjem diskriminacije, vendar za razliko od slovenskega kodeksa nimajo posebnih določil, ki zadevajo komentarje bralcev. Po drugi strani pa Münchenska deklaracija o dolžnostih in pravicah novinarjev (1971) sploh ne omenja diskriminacije.

² Takšni primeri so na primer Code of Conduct Nacionalnega sindikata novinarjev Velike Britanije (2011), Guidelines for journalists Finskega nacionalnega sindikata novinarjev (2011) in Code of ethics ameriškega Društva profesionalnih novinarjev (1996).

Za razliko od nacionalnih novinarskih kodeksov so glede obnašanja pri komentiranju na spletnih portalih bolj natančni kodeksi oziroma uredniške politike posameznih medijev. Obsežen interni kodeks ima britanski BBC. V kodeksu, ki se imenuje Editorial Guidelines, je celotno poglavje posvečeno interakciji z občinstvom. Določa, da morajo biti vsi prostori, kjer lahko občinstvo objavlja svoje vsebine, moderirani. Pri BBC so v kodeksu opredelili tri vrste moderiranja: moderator vsebino, ki so jo ustvarili člani občinstva, pregleda pred objavo; moderator vsebino pregleduje sočasno z objavami, če ga bralci opozorijo na neprimerno vsebino; moderator vsebino pregleda po objavi.

Po pravilih BBC mora biti nekdo od zaposlenih v uredništvu imenovan za osebo, ki je odgovorna za vsebino, ki jo generirajo uporabniki. S tem želijo zagotoviti, da prostori, kjer se odvija interakcija občinstva, ohranijo ustrezne standarde. Na BBC so natančno določili, da morajo biti občinstvu pravila obnašanja in možnost, da pristojne opozorijo na nezakonite ali neprimerne vsebine, dostopni na enostaven način. Jasno so opredelili, da bodo neprimerne in nezakonite vsebine uporabnikov odstranjevali, pustili naj bi jih samo v primerih, ko bi se denimo ostali komentatorji kritično in strogo odzvali na sporno vsebino.

Milosavljević (2012) je pri raziskovanju regulacije in percepcije sovražnega govora ugotovil, da imajo tudi slovenski spletni mediji hišne kodekse in pravilnike. Ker bomo v magistrskem delu proučevali sovražni govor na dveh slovenskih novičarskih portalih 24ur.com in Dnevnik.si, bomo v nadaljevanju navedli njuna interna pravila.

3.3.1 Notranja pravila 24ur.com in Dnevnik.si o sovražnem govoru

Empirični del magistrskega dela bomo opravili na primeru komentarjev na novičarskih spletnih portalih 24ur.com in Dnevnik.si, zato je pomembno, da poleg splošne, pravne in samoregulativne opredelitve sovražnega govora raziščemo tudi interne poglede uredništev analiziranih spletnih strani na sovražni govor. Čeprav 24ur.com in Dnevnik.si nimata novinarskega hišnega kodeksa, imata na svojih spletnih straneh objavljene splošne pogoje uporabe, ki bi se jih uporabniki njihovih spletnih vsebin morali držati.

Na 24ur.com imajo objavljene Splošne pogoje uporabe spletnih portalov podjetja PRO PLUS D.O.O. (2012), v katerih so navedli, da med drugim moderirajo komentarje, ki očitno zmotijo, izzivajo, napadajo ali žalijo druge; komentarje, ki so rasistični, seksistični, homofobični, seksualno eksplicitni, žaljivi ali kako drugače sporni; komentarje, ki kršijo zakone ali

spodbujajo protizakonite dejavnosti, in komentarje, ki opisujejo ali spodbujajo aktivnosti, ki bi lahko ogrozile varnost ali dobrobit drugih. Pri tem se sklicujejo na slovensko Ustavo (1991) in Kazenski zakonik (2012).

V splošnih pogojih je zapisano tudi, da se s pomočjo uporabljene programske opreme zbirajo in shranjujejo tudi nekateri tehnični podatki, vključno z IP naslovom uporabnika. Teh podatkov v uredništvu ne uporabljajo za identificiranje ali zbiranje osebnih podatkov o osebah, ki se skrivajo za njimi, in pišejo, da jih ni mogoče povezati z drugimi osebnimi podatki, ki so jih posamezni uporabniki dali na razpolago. A v splošnih pogojih je zapisano tudi, da se uporabnik zaveda, da je Pro Plus dolžan na utemeljeno zahtevo in ob zakonski podlagi podatke o uporabniku posredovati državnim organom, kadar so podani razlogi za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

Dnevnik.si ima svoja pravila določena v Pogojih za uporabo spletnega portala www.dnevnik.si (2006). V tem dokumentu med drugim piše, da spletno uredništvo ne pregleduje in ne more pregledovati vseh uporabniških sporočil in ni odgovorno za njihovo vsebino. Hkrati pa si uredništvo Dnevnik.si pridržuje pravico, da briše, premika ali ureja sporočila, ki jih po lastni presoji smatra za žaljiva in opolzka, ali pa oceni, da kršijo avtorsko zakonodajo ali so drugače nesprejemljiva. Med pogoji uporabe uredništvo Dnevnik.si komentatorjem prepoveduje uporabo jezika, ki bi žalil ali diskriminiral na osnovi rase, religije, nacionalnosti, spola, spolnih preferenc, starosti, regije in nezmožnosti. Kakršenkoli sovražni govor je osnova za takojšnjo in stalno ukinitvev dostopa do vseh ali dela uporabniških storitev, pišejo.

Pod vsakim novinarskim prispevkom pa je uredništvo Dnevnik.si pred začetkom komentarjev vstavilo še poseben okvirček, kjer so uporabnike pozvali, naj pri komentiranju prispevkov upoštevajo pravila komentiranja. V tem okvirčku je uredništvo pojasnilo še, da se je Dnevnik.si zaradi prizadevanja k preprečevanju sovražnega govora, ki je kazniv, pridružil nacionalnemu projektu Spletno oko.

3.4 Učinki sovražnega govora

V nadaljevanju bomo predstavili učinke sovražnega govora, saj ta lahko škodi tako posamezniku kot celotni družbi (Nemes 2002, 196). Posameznik lahko zaradi sovražnega govora občuti žalost in bolečino, izgubi samozavest, lahko ga postane strah, lahko se počuti

ponižanega in/ali osamljenega, ali ima občutek, da je bilo prizadeto njegovo dostojanstvo. Hkrati pa sovražni govor omejuje svobodo ljudi in jih omejuje pri razvijanju sposobnosti (Kogovšek in Petkovič 2007, 9).

Lahko ga enačimo s socialnim dejanjem, saj lahko grobo določi družbeni položaj tistih, proti katerim je usmerjen, ker sovražni govor vpliva na to, kakšen položaj v družbi bodo imeli ljudje, proti katerim je usmerjen; kako bodo živeli; kako bodo z njimi ravnali drugi ljudje in kako bodo razumeli sami sebe (Spletno oko 2011). Tisti, ki jih sovražni govor prizadene in ki nenehno poslušajo predsodke o sebi, lahko s časom tudi sami začnejo verjeti v te predsodke (Allport v Vehovar in drugi 2012, 171).

Kar se družbenih posledic sovražnega govora tiče, ta vpliva na enakopravnost družbenih skupin, saj so zaradi takšnega govora določene skupine utišane in nimajo občutka, da smejo sodelovati v lastni skupnosti (Nemes 2002, 196). Sovražni govor se lahko uporablja kot neke vrste orožje zatiranja in podrejanja družbenih skupin, predvsem tistih, ki so bile skozi zgodovino že tako neprestano diskriminirane (Lawrence in drugi v Cowan in drugi 2002, 247). Negativni vplivi kakršne koli diskriminacije posameznikov posredno prizadenejo tudi širšo družbo, saj zaviranje in onemogočanje posameznikov vpliva na produktivnost, konkurenčnost in gospodarstvo (Kogovšek in Petkovič 2007, 9). Sovražni govor kot oblika diskriminacije lahko negativno vpliva na obolenje s kroničnimi boleznimi, psihološkimi obolenji ter depresivnim ali celo samomorilskim stanjem (Kogovšek in Petkovič 2007, 28). Zaradi tega lahko posamezniki hudo zbolijo, posledično morajo uveljavljati bolniški stalež, nekateri pa lahko postanejo celo nezmožni za delo. To konkretno pomeni, da se zaradi sovražnega govora povečujejo stroški zdravstvenih storitev, zdravlil in bolniških staležev, kar obremenjuje državno blagajno (Kogovšek in Petkovič 2007, 28). Diskriminacija povečuje socialno neenakost, onemogoča solidarnost in socialno vključenost diskriminiranih ljudi v družbi, kar vse lahko preraste v politično nestabilnost družbe, nemire, upore, v končni fazi tudi v vojne (Kogovšek in Petkovič 2007, 9).

Vesna Leskošek (2005, 81) je prepričana, da sovražni govor ustvarja podlago za vse ostale oblike sovražnosti in neenakopravnosti, saj ustvarja realnost, ki oblikuje sovražne mentalitete. Leskoškova (prav tam) pojasni, da sovražni govor lahko ustvarja realnost, kajti jezik je tisti, ki ustvarja realnost in je ne zgolj odraža.

Cowan in drugi (2002, 247) so še dodali, da z neomejevanjem sovražnega govora ščitimo doktrino belske nadmoči in smo na ta način tudi sami zagovorniki sovraštva. Nemesova (2002, 197) je sicer opozorila, da do sedaj še ni bilo dokazano, da je sovražni govor neposredno povezan z nasilnimi dejanji, poleg tega pa so pozivi k nasilju zelo redki (Douglas in drugi 2005). A ob tem velja poudariti pomislek Lillianove (2007, 733), ki je ugotovila, da končni cilj sovražnega govora ni nujno zgolj eliminacija (bodisi skozi umor, izgon ali apartheid) neke ciljne populacije. Lillianova (prav tam) namreč pravi, da sovražni govor povzroča nepopravljivo škodo drugačne vrste.

Kljub temu, da ne moremo govoriti o neposredni vzročno-posledični zvezi med sovražnim govorom in rasističnim nasiljem, pa ne bi smeli podcenjevati vpliva sovražnega govora na oblikovanje rasističnega vedenja (Nemes 2002, 197). Leskoškova (2005, 82) je poudarila, da je sovražni govor eno najmočnejših sredstev diskriminacije, še posebej zato, ker ga ni lahko enoznačno definirati in ker ga je posledično težko preiskovati in kaznovati. Kot pomemben učinek sovražnega govora velja omeniti institucionalno nasilje (Leskošek 2005, 94), saj sovražni govor daje legitimnost tudi takšnim dejanjem. Leskoškova (2005, 81) je navedla naslednje primere institucionalnega nasilja s podporo v sovražnem govoru: delodajalci ne želijo zaposlovati Romov, ker zanje pravijo, da so leni in da so tatovi; ženske se težko prebijejo v politiko ali na vodilna mesta, ker jih šovinistični govor prikazuje kot intelektualno manj razvite in manj sposobne kot moški; homoseksualci se težko zaposlijo v izobraževalnih ustanovah, saj jim starši zaradi predsodkov, da so zaradi svoje spolne usmerjenosti nemoralni in izprijeni, ne želijo zaupati skrbi za otroke.

3.5 Spletni komentarji kot nov prostor za širjenje sovražnega govora

Dosedanje raziskave sovražnega govora na spletu so se v veliki meri osredotočale na spletne strani različnih skupin, ki so vsebovale sovražni govor ali pa pozivale k nasilju. Tako so denimo Douglas in drugi (2005) preučevali 43 spletnih strani skupin belske nadmoči in ugotovili, da so te spletne strani belce predstavljale kot žrtve in da so bili neposredni pozivi k nasilju na teh spletnih straneh zelo redki, namesto tega so ustvarjalci takih spletnih strani namigovali, da je bela rasa tista, ki je podrejena. Raziskave so pokazale, da ljudje spletne strani s sovražno vsebino dojemajo kot neprijeten stranski proizvod svobode govora, ki ga morajo tolerirati (Leets 2001, 314), vendar pa so ob tem tudi ugotovili, da tisti, ki internet uporabljajo z namenom, da grozijo posamezniku ali skupini, ne bi smeli biti zaščiteni s pravico do svobode govora (Azriel 2005, 477).

Sovražni govor se na spletu ne širi zgolj prek spletnih strani ali blogov, usmerjenih zoper določeno družbeno skupino. Z razvojem spletnih medijev je uporabnikom na voljo tudi neposredno komentiranje prispevkov na novinarskih spletnih straneh, več avtorjev (Jakopič 2005; Motl 2010) pa je opozorilo na prisotnost sovražnega govora v teh komentarjih. Varovanje spletnih komentarjev pred sovražnimi sporočili je odgovornost uredniške politike (Kuhar 2003, 104), vendar pa so tako tuji (Hermida in Thurman 2007) kot domači avtorji (Motl 2010) ugotovili, da imajo uredništva spletnih strani različno politiko glede moderiranja komentarjev pod spletnimi prispevki. Težava pri soočanju s sovražnim govorom v spletnih komentarjih je tudi v tem, da določeni uredniki ne ločijo med sovražnim govorom in razžalitvami ali kletvicami (Milosavljević 2012, 127) in da številni novinarji osrednjih slovenskih medijev ne znajo opredeliti sovražnega govora (Erjavec 2012, 106).

Dodatna težava je tudi to, da so pisci komentarjev anonimni, saj anonimnost spodbuja pisanje sovražnih komentarjev (Milosavljević 2012, 125). Piscev sovražnega govora v komentarjih ne smemo obravnavati kot enovito skupino, opozarjata Erjavčeva in Poler-Kovačičeva (2012). Avtorje teh komentarjev lahko namreč razdelimo na tako imenovane vojake, ki delujejo organizirano, ter vernike, igralce in nadzornike, ki delujejo na lastno pobudo. Glavni motiv vojakov in vernikov je po njihovih ugotovitvah (prav tam) izpolnjevanje poslanstva, zanje pa je značilen avtoritativni tip osebnosti. Igralce motivirata vznemirjenje in zabava, nadzornike pa pritegovanje pozornosti k družbenim neenakostim; za igralce in nadzornike je značilen libertarni tip osebnosti (prav tam).

Raziskav s področja sovražnega govora v spletnih komentarjih je še vedno premalo, saj primanjkuje raziskav, v katerih bi raziskovali v diskurz sovražnega govora v komentarjih pod spletnimi prispevki, predvsem pa v produkcijsko prakso moderatorjev in to, kako komentatorji sploh interpretirajo pojem sovražni govor.

4 Metoda

Na prvo raziskovalno vprašanje bomo odgovorili s pomočjo kritične diskurzivne analize, ki je uporabna, ker preučuje družbene probleme na tekstovni ravni (van Dijk 2003), sovražni govor pa je pomemben družbeni problem, ki ne samo ponižuje, žali in straši zgolj posameznikov, temveč vpliva tudi na družbo kot celoto (Nemes, 2002). Ker je kritična diskurzivna analiza tekstov uporabna pri ugotavljanju razmerij med tekstem in njegovimi družbenimi pogoji, ideologijami in odnosi moči (Richardson 2007, 27), bomo s pomočjo slednje ugotavljali, kakšen je diskurz komentarjev pod novinarskimi prispevki na novičarskih portalih.

Diskurz je sistem komunikacijskih praks, ki v celoti izvirajo iz družbenih in kulturnih praks in ki nam pomagajo konstruirati specifične okvirje razmišljanja (MacDonald 2003, 1). Ti okvirji so tudi sami začasni, odprti za debato in oporekanje, zaradi česar lahko diskurz raje kot statično pozicijo razumemo kot proces ustvarjanja mnenja (prav tam). To pomeni, da je pomen, ki ga pripišemo posameznim besedam in tudi podobam, vedno odvisen od kulturnih predpostavk, pri čemer pa je pomembno tudi to, da s tem procesom hkrati ohranjamo te pomene (MacDonald 2003, 9). Zato MacDonalдова (prav tam) sklene, da so vse besede obremenjene z družbeno in kulturno »prtljago«.

Diskurz bomo ugotavljali skozi analizo tem, ključnih besed, značilnosti komentatorjev in makropropozicij. S kritično diskurzivno analizo bomo analizirali komentarje na spletnima portaloma 24ur.com in Dnevnik.si, ker sta to po podatkih Merjenja obiskanosti spletnih strani dva izmed vodilnih spletnih portalov v Sloveniji (Slovenska oglaševalska zbornica 2011). Za analizo smo izbrali obdobje dveh mesecev, od 1. aprila 2011 do 31. maja 2011, saj smo pričakovali, da bomo s tem obdobjem zajeli dovolj komentarjev, da bomo lahko na podlagi analize slednjih dobili jasno predstavo o diskurzu sovražnega govora v komentarjih. Prek kritične diskurzivne analize bomo skušali dobiti odgovore na prvo in drugo raziskovalno vprašanje.

Analiza tem je pomembna, ker imajo teme najbolj očitni vpliv na spomin in posledično na dejanja prejemnikov sporočil ter tako tudi na proces reprodukcije družbene moči in dominantnosti (Wodak in Meyer 2009, 68). Teme odkrivajo, kaj na globalni ravni predstavlja nek diskurz, ker kažejo, katere informacije so za določen diskurz najbolj pomembne, in ravno te informacije lahko identificiramo kot ključne točke nekega diskurza (van Dijk v Wodak in

Meyer 2009, 68). Z analizo tem bomo ugotavljali, katere informacije so za diskurz sovražnega govora v komentarjih na novičarskih portalih pomembne, in sicer tako, da bomo identificirali teme novinarskih prispevkov, pod katerimi se pojavlja največ sovražnih komentarjev.

Ker je vsak vidik vsebine nekega teksta rezultat izbire govorca (Richardson 2007, 38) in pisec tako izbira tudi besede (Wiley 2006, 321), bomo z analizo ključnih besed ugotavljali, katere ključne besede konstruirajo sovražni govor v komentarjih na novičarskih spletnih portalih. Z analizo ključnih besed bomo poskušali ugotoviti, katere besede izražajo sovražni govor in na kakšen način, saj besede odražajo tako denotativne kot konotativne pomene (Richardson 2007, 47). Ker jezik reprezentira družbene realnosti, hkrati pa tudi sam prispeva k produkciji in reprodukciji družbenih realnosti oziroma družbenega življenja (Richardson 2007, 10), bomo z analizo ključnih besed poskušali identificirati, kako diskurz sovražnega govora prispeva k reprodukciji družbene realnosti. Analiza ključnih besed je pomembna tudi zato, ker besede konstruirajo ključne pomene in na takšen način lahko konstruirajo tudi ideologijo (Richardson 2007, 1).

Skušali bomo identificirati tudi makropropozicije. Propozicije so po van Dijk (1988, 31) najmanjše semantične enote, ki nekaj denotirajo, in so po navadi izražene v enem stavku ali povedi. S pomočjo makropropozicij, lahko identificiramo temeljne ideje in makrostrukturo, saj je slednja zgolj organiziran skupek propozicij (van Dijk 1988, 32). Toda za makropropozicije, nadaljuje van Dijk (prav tam), ni tipično, da so izražene v enem točno določenem stavku, temveč so izražene posredno in pomensko v tekstu. Te makropropozicije bomo v komentarjih iskali tudi mi in na podlagi slednjih bomo poskušali identificirati nekatera temeljna sporočila sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih spletnih portalih.

V analizi značilnosti komentatorjev bomo z analizo ključnih besed in analizo makropropozicij preučevali pisce sovražnega govora. Ugotavljali bomo, kdo govori in ali komentatorji odkrijejo svojo identiteto, saj splet posameznim uporabnikom dejansko omogoča, da so del širšega sovražnega gibanja, a da pri tem ostanejo nevidni (Potok v Levin 2002, 965). Ugotavljali bomo tudi, kako se komentatorji poimenujejo, ker samo poimenovanje pisca uvršča v neko specifično družbeno kategorijo in ga posledično izključi iz drugih kategorij (Richardson 2007, 49). Na podlagi tega bomo poskušali identificirati, h kateri družbeni

skupini se posamezen komentator, ki uporabi sovražni govor, primarno uvršča, da bi tako lahko ugotovili, katere družbene skupine pri diskurzu sovražnega govora prevladujejo.

Proučevali bomo tudi odnos komentatorjev do sovražnega govora, in sicer z analizo makropropozicij. Ker želimo dobiti čim več komentarjev, v katerih komentatorji pišejo o svojem razumevanju sovražnega govora, bomo poleg komentarjev o sovražnem govoru, ki jih bomo identificirali v analiziranem obdobju začetka aprila do konca maja 2011, analizirali še komentarje pod novinarskimi prispevki, ki konkretno poročajo o problematiki sovražnega govora in bolj sistematični regulaciji slednjega na novičarskih spletnih straneh. Pričakujemo, da se bodo komentatorji na te novinarske prispevke prevladujoče odzivali s komentarji, v katerih bodo navajali, kaj je zanje sovražni govor, kakšen odnos imajo do njega in kakšen odnos imajo do omejevanja sovražnega govora.

Druga metoda, ki jo bomo uporabili, so poglobljeni intervjuji z moderatorji oziroma novinarji, ki moderirajo komentatorske razprave, in z uredniki spletnih strani. S to metodo želimo dobiti odgovor na tretje raziskovalno vprašanje, kakšna je produkcija praksa pri ravnanju s sovražnim govorom v komentarjih pod spletnimi novičarskimi prispevki. Za proučevanje produkcijske prakse je sicer najbolj primerna metoda opazovanje z udeležbo, a zaradi nenaklonjenosti uredništva te metode nismo mogli uporabiti. Zato bomo izvedli poglobljene intervjuje. Intervjuvali bomo oba urednika spletnih strani in dva moderatorja oziroma novinarja, ki moderirata komentatorske razprave, iz vsake od spletnih strani. Ker je področje sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki še neraziskano, bo ta metoda primerna, saj prek poglobljenih intervjujev dobimo informacije o mislih, stališčih in vedenju oseb, ta metoda pa je uporabna predvsem v primerih, ko želimo poglobljeno raziskovati neke nove probleme (Boyce in Neale 2006). Poglobljeni intervjuji prav tako dajejo bolj podrobne odgovore, ker se sogovorniki počutijo bolj sproščene in lažje odkrivajo različne informacije (Boyce in Neale 2006). Proces opravljanja tovrstnih intervjujev sledi splošnim usmeritvam, ki jih imamo tudi pri drugih vrstah raziskovanja: načrt, razvoj inštrumentov (razvoj protokola intervjuja, seznam vprašanj), zbiranje podatkov, analiza podatkov in zaključki (Boyce in Neale 2006).

Urednika 24ur.com in Dnevnik.si bomo spraševali o odnosu do sovražnega govora, kako se spopadajo z njim in kakšna navodila glede reguliranja sovražnega govora dajejo moderatorjem. Moderatorje 24ur.com in Dnevnik.si pa bomo spraševali o poteku njihovega

vsakdanjega dela in kako se odločijo, katere komentarje odstraniti. Vprašali jih bomo tudi, kakšna navodila dobijo od urednikov glede sovražnih komentarjev in na podlagi česa presodijo, ali nek komentar vsebuje sovražni govor ali ne.

5 Rezultati

Rezultate smo predstavili po posameznih analizah. Pri vsakem od rezultatov smo navedli tipičen primer, saj zaradi prostorske omejenosti ne moremo navesti vseh primerov, ki smo jih identificirali v času dvomesečne analize. Zaradi boljše preglednosti smo rezultate posameznih analiz najprej predstavili za vsak analiziran spletni portal, na koncu pa smo povzeli ključne ugotovitve analiz na 24ur.com in Dnevnik.si.

5.1 Kritična diskurzivna analiza

S pomočjo kritične diskurzivne analize smo odgovarjali na raziskovalno vprašanje, kakšen je diskurz sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na spletnih medijih. Analizirali smo, pod katerimi temami prevladuje sovražni govor; kakšne so značilnosti piscev sovražnega govora v komentarjih; kakšne ključne besede so komentatorji uporabljali v komentarjih s sovražnim govorom in poskušali identificirati makropropozicije.

5.1.1 Analiza tem

Pri analizi tem smo ugotavljali, pod katerimi temami se prevladujoče pojavljajo komentarji, ki vsebujejo sovražni govor. Pri vsaki kategoriji tem bomo predstavili tipičen primer komentarja, ki vključuje sovražni govor.

5.1.1.1 Analiza tem na 24ur.com

Analiza tem na 24ur.com v izbranem dvomesečnem obdobju je pokazala, da komentatorji sovražni govor v svojih odzivih uporabljajo pod različnimi temami. Sovražni govor je prevladoval pod temami notranja politika, politične delitve iz preteklosti, vladne reforme, pravice istospolno usmerjenih, položaj Romov in izbrisanih, vera, dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije, slovensko-hrvaški odnosi in boj proti terorizmu.

Z analizo tem smo ugotovili, da so komentarji s sovražnim govorom prevladovali pod temo notranja politika, usmerjeni pa so bili zoper drugače politično opredeljene. Tipičen komentar s sovražnim govorom zoper levo politično opcijo smo identificirali pod prispevkom z naslovom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V.L. 2011a, 5. april), ki je poročal o podatkih Politbarometra in tem, da le še 20 odstotkov vprašanih podpira vlado Boruta Pahorja, zapisal pa ga je komentator z imenom mabe: »Vedel sem že leta 2008, če ti nesposobneži in pokvarjenci pridejo na oblast, da je z Slovenijo konec in to se sedaj uresničuje. Vse propada,

narod je apatičen brez volje, le pasjejebci, kokainski odvisniki in ostala bogataška sodrga v navezi s politiko izčrpavajo državo in bodo pokradli še to kar je malega ostalo.« Tipičen primer komentarja, ki je govoril zoper desno politično opcijo, pa je bil komentar komentatorja z imenom ron_jeremy, ki je pod zgoraj omenjenim prispevkom zapisal: »Največ butlov bi volilo SS.«

Komentarji s sovražnim govorom so bili tudi prevladujoče objavljeni v okviru teme politične delitve iz preteklosti. Takšno temo je imel prispevek Mlade prepir okoli kovanca s partizanom ne zanima (Tibaot Ciringer 2011, 12. april), ki je poročal o odzivu mladih na polemiko okoli lika partizanskega poveljnika Franca Rozmana Staneta na kovancu za dva evra in novinarka je ugotovila, da mladih ta problematika ne zanima. Sovražni govor, ki je bil v komentarjih pod tem prispevkom uperjen zoper določeno politično opcijo, je temeljil na političnih delitvah iz preteklosti. Tipičen primer sovražnega govora do levičarjev je bil komentar komentatorja z imenom prehlad: »KAR PARADAJZARJEM JO NAJ TETOVIRAJO NA ČELO ZA SPOMIN.PA ŠE PREPOZNAVNI BODO.« Tipičen primer sovražnega govora zoper desničarje pa je bil komentar komentatorja z imenom primoy_(:), ki je zapisal: »Še dobro de so ta rdeči obsatal, da lahko tabeli use uničijio!!!! Tabeli bejšte papežu rit lizat.«

Tema, pod katero smo tudi identificirali sovražni govor, je bila pokojninska reforma. Tudi pod to temo je bil sovražni govor tipično usmerjen zoper pripadnike določene politične opcije. Pri tem je sovražni govor temeljil tudi na delitvah iz polpretekle zgodovine. Temo pokojninska reforma je imel prispevek z naslovom Janša: Med najbolj razvite tudi brez reform (STA in drugi 2011, 6. april), ki je poročal o oceni Janeza Janše, da lahko Slovenija sodeluje v klubu najbolj razvitih evropskih držav tudi, če pokojninska reforma pade. Pod tem prispevkom je bil tipičen komentar, ki je bil usmerjen zoper pripadnike leve politične opcije, komentar komentatorja z imenom butnskalca, ki je zapisal: ».....no kva je zdej rdečkoti.....ste že nabavl avijonske karte za S.Korejo.....mogoče vas Kim sprejme.....ne čakati predolg, da si ne premisli.....« Identificirali smo tudi komentarje, ki so bili sovražni do obeh političnih opcij. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom B77, ki je pod zgoraj omenjenim prispevkom zapisal: »Kako mi greste že vsi levi in desni fosili na bruhanje! VSI VEN IZ PARLAMENTA GOLAZREN POKVARJENA.«

Komentarji s sovražnim govorom so bili prevladujoče objavljeni tudi pod temo pravice istospolno usmerjenih, saj so bili v analiziranem obdobju objavljeni novinarski prispevki o

družinskem zakoniku. Pod prispevkom z naslovom SDS uspela le z dopolnilom o zunajzakonski skupnosti (STA in drugi 2011, 17. maj), ki je obravnaval dogajanje v državnem zboru v času sprejemanja družinskega zakonika, ko so poslanci med drugim zavrnili dopolnilo, da lahko otroka posvojita le zakonca, moški in ženska, ter da je pomen zakonske zveze v ustvarjanju družine, smo identificirali tipičen primer sovražnega govora zoper istospolno usmerjene. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Misterbin, ki je zapisal: »Isto spolne partnerje spametuje samo linčanje in izključitev iz civiliziranega sveta. To so o.d.p.a.d.p.a.n.i.k.i.« Identificirali smo tudi sovražni govor zoper pripadnike leve politične opcije. Tipičen primer je bil komentar komentatorke z imenom plajterblanka, ki je zapisala: »ISTOSPOLNIKI NAJ RODIJO SEBI OTROKE OTROCI NISO ŽIVINA KI JO KUPIŠ NA SEJMU,ZATO SE KOALICIJSKI ZOOFILI NEHITE SPRDNJAKRAČITI IN PUSTITE LJUDEM NORME ŽIVLJENJA KI SO USTOLIČENE TISOČLETJA.«

Še ena tema, v okviru katere so prevladovali komentarji s sovražnim govorom, je bila položaj Romov. V okviru te teme so bili sovražni komentarji usmerjeni zoper pripadnike romske skupnosti. Pod prispevkom 'Razmere so ušle izpod nadzora' (STA in M. M. 2011b, 27. april), ki je poročal o dogodkih na Madžarskem, ko je nacionalistična paravojaška skupina napadla romsko vas, smo identificirali tipičen primer komentarja, ki je bil sovražen do Romov. To je bil komentar komentatorja z imenom Manu666, ki je zapisal: »PROTI CIGANOM, MI SLOVENCKI JIM PA HISE DAJEMO.....« Prispevek je imel komentarje odprte le nekaj ur po objavi, nato pa so možnost komentiranja prispevka onemogočili. V analiziranem obdobju smo ugotovili, da so imeli prispevki s temo o romski skupnosti že ob objavi onemogočeno možnost komentiranja. Tipičen primer je bil prispevek Napadenemu fantu pomagal le en moški (M. M. 2011, 28. maj), ki je poročal, da so v Beogradu trije moški napadli 15-letnega fanta le zato, ker je bil Rom, uporabniki spletne strani pa vse od začetka, torej od objave, prispevka niso mogli komentirati.

Sovražne komentarje smo identificirali tudi pri temi izbrisani, komentarji pa so bili tipično usmerjeni zoper izbrisane. Pod prispevkom z naslovom Med nami živijo kot sredi humanitarne krize (STA in T. V. 2011b, 13. maj), ki je poročal o tem, da mednarodna organizacija za človekove pravice Amnesty International ugotavlja, da slovenskim oblastem še vedno ni uspelo zagotoviti pravic izbrisanim, smo identificirali tipičen primer komentarja s sovražnim govorom zoper izbrisane. Komentator z imenom francelj tancelj je zapisal: »Izbrisani????? Paraziti navadni, kamor pihne veter tam se obrnejo.« Sovražni govor zoper

izbrisane se je povezoval s sovražnim govorom zoper Rome. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom didaktik, ki je zapisal: »Ja in ? kaj pa ugotavljajo za Francoze in Italijane in ostale ? :))) čistijo naj najprej pred svojim pragom ! Ne bom jest delou za izbrisane in za cigane, če komej svojo familio preživljam !«

Komentarji s sovražnim govorom so bili objavljeni tudi pod prispevki s temo vera. V primerih, ko je bila tema katoliška vera, je bil sovražni govor prevladujoče usmerjen zoper predstavnike cerkve in ne vernike. Pod prispevkom Papež opozoril na meje človekovega delovanja (STA in V. L. 2011b, 17. april), ki je poročal o cvetni nedelji in o maši papeža Benedikta XVI. na ta dan, smo identificirali tipičen primer sovražnega govora zoper predstavnike cerkve. Komentator z imenom drahnreb je zapisal: »In narod posluša te pedofile ,da jim nakladajo o čistem srcu in božjih obličjih.«

Naslednja tema, pod katero smo identificirali sovražni govor, je bila tema dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije. Pod to temo so bili sovražni komentarji usmerjeni zoper določeno narodnost. Pod prispevkom So porazdelili krivdo med narode? (P. K. in K. Š. 2011, 17. april), ki je obravnaval primer hrvaških generalov Gotovine, Markača in Čermaka in to, da je haaško sodišče sprejelo politično odločitev, da krivdo porazdeli med narode, vpletene v vojno ob razpadu Jugoslavije, smo identificirali tipičen primer sovražnega komentarja, ki je bil usmerjen zoper določeno narodnost. To je bil komentar komentatorja z imenom mihcccc, ki je bil sovražen do Hrvatov in Albancev:

Jst bolj glupega in primitivnega naroda nisem videl... (razn ši pci... oni so pa itak sam majstori za bureke)...sploh nevem zakaj se neki ufuravajo.. haaško sodišče jih ni obtožilo brez dokazov. dokaze majo, če jim pa kej ni všeč naj se pritožijo.. nepa jokat... k gledam ta posnetek vidim enega smrkovca ki joka in govori (to so smrdljiva goveda) ... k je pa bla vojna je bil star 5 let in ni imel pojma kaj se dogaja... sam to je tista U staska mentaliteta... jst bom sam povedu : dokler so yugo matere rojevale jugoslovene ...hrvaške matere so rojevale ustaše.

Med narodi, zoper katere so bili usmerjeni sovražni komentarji pri temi o dogajanju med in po vojni ob razpadu Jugoslavije, so bili tudi Srbi. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom filipinc pod prispevkom FOTO in VIDEO: Pridržanih več kot 100 oseb, 13 ranjenih (M. M. in drugi 2011, 29. maj). Prispevek je poročal o beograjskem množičnem shodu v

podporo Ratku Mladiću, komentator z imenom filipinc pa je pod njim zapisal: »In tak narod nej pride v EU? Tak narod nej ima prost pretok delovne sile v SLO?? Da ko ne bo kej malo prav da bodo zažigal naš parlament in skakal kot opice po naših cestah?? Vize vsem in meje zapret od Kolpe dalje. Samo sever nas zanima.«

Pri temi slovensko-hrvaški odnosi so bili sovražni komentarji prevladujoče usmerjeni zoper Hrvate. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom buksl pod prispevkom Slovenija opeharila hrvaške kupce orožja? (STA in drugi 2011, 16. maj). Prispevek je poročal o tem, da so hrvaški kriminalisti začeli preiskovati primer prisvajanja denarja, namenjenega za nakup orožja v začetku 90. let. Tedanji reški župan naj bi denar vplačal Sloveniji, ki naj orožja ne bi predala. Komentator z imenom buksl pa je zapisal: »Vse je ena velika banda.Hrvatje lažejo da se kar kadi.Zopet imajo komunisti nekaj za bregom saj drugega kod ustvarjat afere tako neznajo.Državo so tako ali tako zafurali do konca sedaj pa zopet iščejo novo kost za glodanje narodu,da odvrnejo pozornost od svoje nesposobnosti.« Komentar komentatorja buksl je bil poleg Hrvatov sovražen tudi do pripadnikov leve politične opcije.

Pod prispevki, katerih tema je bil boj proti terorizmu, je bil sovražni govor prevladujoče usmerjen zoper Američane. Pod prispevkom VIDEO: Obama: Svet je boljši in varnejši (Reuters in drugi 2011, 2. maj), ki je poročal o tem, da je ameriški predsednik Barack Obama potrdil, da je ameriška vojska v Pakistanu ubila ustanovitelja in voditelja teroristične mreže Al Kaida Osamo bin Ladna, smo identificirali tipičen primer sovražnega komentarja zoper Američane. Komentator z imenom galop je zapisal: »Svet bi bil boljši in varnejši če bi američane in amerikio poradiral iz zemeljske oble ,tako kot so oni indijance, japonce v hirošimi in nagasakiju in še marskioga drugega, brez kazni ,v imenu amerike...«

5.1.1.2 Analiza tem na Dnevnik.si

Analiza tem na Dnevnik.si v izbranem dvomesečnem obdobju je pokazala, da so komentarji sovražni govor v svojih odzivih uporabljali pod različnimi temami, vendar so bili pod nekaterimi temami tovrstni komentarji bolj pogosti kot pod drugimi. Komentarji s sovražnim govorom so prevladovali pod prispevki z naslednjimi temami: notranja politika, politične delitve iz preteklosti, vladne reforme, pravice istospolnih, socialna stiska, položaj Romov, dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije, katoliška cerkev in boj proti terorizmu.

Komentarji s sovražnim govorom so prevladovali pod temo notranja politika. Pod temi prispevki se ni pojavljala zgolj ena vrsta sovražnega govora, temveč so komentatorji širili nestrpnost do drugače politično opredeljenih, do pripadnikov različnih ver, pripadnikov različnih narodnosti, do starostnikov in do homoseksualcev.

Tipičen primer komentarja pod notranjepolitično temo je bil komentar komentatorja z imenom klofuta pod novinarskim prispevkom z naslovom Vlada nasprotuje predlogu novele zakona o grbu, zastavi in himni; SDS meni, da je sedma kitica premalo domoljubna (STA in TP 2011, 19. maj), ki je zapisal sovražni komentar zoper politično drugače misleče: »Obad, bravo, dobro si jih pogruntal, le z "Janši je treba odločno reči NE!" si premehak. Dokler te debile iz SDS (Stranka Debilov Slovenije) in njihove za Dnevnik zadolžene trobente (blisk,.Dell,Zoro, notranji sovražnik) ne pomečemo v Ljubljano, v Sloveniji ne bo miru !« Hkrati se je pod istim novinarskim prispevkom pojavljal tudi sovražni govor proti katolikom. Tak primer je bil komentar komentatorja z imenom AtaAufbiks, ki je zapisal: »Tipično lajanje katoliškega pedofila! A si zafrustriran, ker danes nisi nobenega fantka posilil?« Kljub temu, da prispevek sploh ni omenjal homoseksualcev, pa se je pod njim pojavil tudi sovražni govor proti tej družbeni skupini.

Posebej izpostavljamo kolumne Vlada Miheljaka z notranjepolitično temo, saj so v analiziranem obdobju le njegove kolumne spodbudile veliko komentarjev in posledično tudi veliko komentarjev s sovražnim govorom. Ker so tudi drugi Dnevnikovi kolumnisti pisali o notranjepolitičnih temah, a pod njimi ni bilo veliko komentarjev, kaže, da je komentatorje h komentiranju spodbudilo dejstvo, da je novinarski prispevek napisal Miheljak. Sovražni govor pod njegovimi kolumnami je bil uperjen predvsem zoper drugače politično misleče. Tak primer je kolumna z naslovom Konec? (Miheljak 2011a, 4. maj). Komentator z imenom boedra je pod tem prispevkom zapisal tipičen primer sovražnega govora proti pripadnikom ali podpornikom desničarjev: »Najhujše je gledati in brati fanatične strankarske pripadnike, ki so kot konji s plašnicami, ljudi, ki niso pripravljeni priznati napak svojega velikega vodje. SDS je vzorčni primer. Takšni fanatiki nikoli ne bodo razumeli, kako lepo je biti svoboden, brez spranih možganov.«

Naslednja tema, v okviru katere so bili objavljeni komentarji s sovražnim govorom, so politične delitve iz preteklosti. Komentatorji so pod to temo prevladujoče zapisali komentarje s sovražnim govorom, ki je izviral iz politične pripadnosti. V novinarskem prispevku z

naslovom Svetlana Makarovič: Sprave ne more in ne sme biti! (Alič, J. 2011, 3. maj) je novinar poročal o slovesnosti na Nanosu ob 70. obletnici Osvobodilne fronte. Čeprav težišče prispevka ni bilo na Makarovičevi, pa so ravno njene citirane besede pri komentatorjih spodbudile sovražni govor proti pripadnikom ali podpornikom leve ali desne politične opcije, vernikom katoliške cerkve in pripadnikom narodov nekdanje Jugoslavije. Tipičen primer sovražnega govora proti levi politični opciji je bil komentar komentatorja z imenom kontra: »Bolano, tipično za levaškega zmeneta z oprano glavo, ki jo tovariš Kučan in Stanovnik na svojih shodih le še dopolnita za nadaljni agitprop,s teboj je demokratični dialog že v osnovi popolnoma nemogoč !!« Primer sovražnega govora proti desni politični opciji smo identificirali v komentarju komentatorja z imenom andreyyy: »Tipično desničarsko (beri: sovražno, maščevalno, obtoževalno brez vsakršnih argumentov, dokazov, dejstev..) natolcevanje! Pa saj vas je mati narava že sama tako kaznovala..ubogi revčki..večno boste v svojem malem patetičnem svetu laži, pravljicnih upov in potvarjenih dejstev! Zato pa rabite "führerja" ala Janšar ali pravljicna RKC!« Komentator z imenom Nori.Igor pa je pod zgoraj navedenim prispevkom zapisal tipičen primer sovražnega govora proti katolikom, saj je z zapisom »Buh vse vidi, cvrl se boš v peklu ne glede, na odpustke, ki ti jih daje far v zameno za tvojo rit!« ponovil predsodek, da so duhovniki katoliške cerkve homoseksualci, ki zlorabljajo svoje vernike. Sovražni govor proti narodom nekdanje Jugoslavije pod tem novinarskim prispevkom ni bil izražen besedno, temveč nebesedno, in sicer s poudarjanjem črke ć, ki ni del slovenske abecede. Takšen zapis je uporabljal komentator z imenom kontra, ki je tudi pojasnil, da tako piše namenoma, s tem je poudarjal razliko med Slovenci in Neslovenci, hkrati pa je z dodajanjem črke ć oziroma s poudarjanjem slednje posameznikom pripisoval negativne stereotipe, ki v družbi veljajo za narode iz nekdanje Jugoslavije.

Komentarje s sovražnim govorom smo identificirali tudi v okviru teme pravice istospolno usmerjenih. Ti komentarji so bili prevladujoče usmerjeni proti homoseksualcem, pripadnikom različnih političnih strank in katolikom. Tipičen primer sovražnega govora proti gejem in lezbijkam, je zapisal komentator z imenom MUROVEC pod prispevkom Otroci potrebujejo starše, ne očeta in mame (Ivelja in Petkovič 2011, 14. maj), v katerem je MUROVEC povzel večino stereotipov, ki v družbi veljajo za istospolno usmerjene, in sicer da je homoseksualnost vedenjski odklon in nekaj pokvarjenega; trdil je, da se posamezniki s takšno usmeritvijo ne rodijo, temveč si jo izberejo; odrekal jim je pravico do starševstva, saj da so »prave, normalne družine« tiste, kjer sta oče in mati:

Glej ti predstavnik in zagovornik nekakšnih " družin " istospolnih. Izjave o tem, da je bolje biti sit pri dveh buziguzi kot lačen pri starših, da je bolj praktično, če imaš dve mamici kot pa še tečnega ata, so resnično na nivoju povsem nore družbe. Nihče nima nič proti, da se tolažite v svoji zafrustrirani notranjosti z nekimi ustvarjenimi potrditvami, da je to povsem normalno in zdravo, žal gre za najmanj kar je hude vedenjske odklone povzročene največkrat iz strahu in iskanju zavetja pri sebi enkih. Zveza - prava normalna - med moškim in žensko terja od obeh čeprav se sliši čudno precej poguma, odrekanja in prilagajanja, razumevanja in popuščanja z občasnim bojem za uveljavitev. . Žal živimo v času, ko je postal sex nekakšen posel z katerim se današnje ženske prebijajo k položaju in denarju, danes je biti nekoč " kurba " postalo moderno in častno, moški je že itak bolj lovec in ob sedanjih ponudbi ki presega povpraševanje žal v večini primerov vidi v teh nastavljaških smrkljah in damicah le še brezvreden seksualni objekt enakovreden napihljivi lutki. To je začetek konca, to občuti tistih nekaj še normalnih žensk in deklet in se v begu pred totalnim ponižanjem zatek v lezbištvo, kot se razočarani nad tem kar je iz žensk nastalo tebi podobni zatekate v homoseksualnost. Ja je bolezen, žal bolezen komplet družbe in časa ki vodi v propad.

Naslednja tema, v okviru katere so komentatorji prevladujoče objavili komentarje s sovražnim govorom, so bile vladne reforme. V času analize so novinarji na Dnevnik.si poročali o pokojninski reformi in o uvedbi malega dela. Pod prispevki o vladnih reformah so bili objavljeni predvsem komentarji, ki so izražali nestrpnost do različne politične pripadnosti. Pod novinarskim prispevkom z naslovom Pokojninski reformi ob visoki udeležbi na referendumu slabo kaže (Pogljajen 2011b, 23. april), ki je preigraval različne možnosti (ne)uspeha pokojninske reforme, smo identificirali naslednji tipični primer sovražnega govora, ki ga je zapisal komentator z imenom francek: »Mislim, da bo SDS zmagovita in bo nas bo potegnila iz godlje v katero so nas potisnili gobezdavi nesposobni levaki, samo poglej kam so njihovi predhodniki in idoli pahnili vso vzhodno Evropo v preteklosti ,potem pa boš tudi ti ATAAUFBIKS nehal vohati pokvarjena komunistična jajca in nehal blebetati neumnosti ,ki smo jih že vsi siti«

V analiziranem dvomesečnem obdobju je bilo na Dnevnik.si objavljenih tudi nekaj novinarskih prispevkov o položaju romske skupnosti, pod katerimi so bili objavljeni komentarji s sovražnim govorom, ki so bili izrazito usmerjeni proti Romom. Pod novinarskim prispevkom z naslovom Romi iz Dobruške vasi se bojijo ponovnega bombnega napada (Žist

2011, 30. april) smo identificirali tipičen primer komentarja s sovražnim govorom, ki ga je napisal komentator z imenom zoro: »Najprej naj cigotom poberejo oborožitveni arzenal. Potem naj začnejo plačevati vse kar plačujemo ostali, vzeti jim 1200 EUR po glavi za vsakega otroka in naj dobijo toliko kolikor dobijo ostali slovinci. Ko bo vzpostavljena enakopravnost se pa lahko naprej pogovarjamo.«

Komentarji s sovražnim govorom so bili objavljeni tudi v okviru teme katoliška cerkev. Posamezni komentatorji so bili s svojimi komentarji sovražni do različnih vernikov, vendar prevladovali so sovražni komentarji zoper katolike, zato v nadaljevanju navajamo primer, ki se nanaša na to skupino. Komentarje s sovražnim govorom proti katolikom so komentatorji napisali pod novinarskim prispevkom z naslovom Bodo papežu zaradi zločinov proti človeštvu sodili na haaškem sodišču? (Agencije in ALP 2011, 16. maj). Pod tem prispevkom je komentator z imenom Nori.Igor zapisal tipičen komentar proti katoliški veri:

Od vseh zločinov, je to največji zločin. S tem dejanjem vzamejo človeško dostojanstvo in zaslužijo otroka za celo življenje. Zanimivo je pa to, da dušebrižni sužnji tega ne vidijo, ampak s prstom kažejo na ljudi, ki imajo svoje izdelano mnenje. Neverjetno je to, kako se da z ljudmi manipulirati. Za to religijo stoji 2000 let torture, zločinov, posiljevanj, spreobračanja vere, genocidov in še bi lahko našteval, pa se vseeno najdejo osebki, ki vse zlo vidijo komunizmu, ki je hotel tem zločincem prirezati peruti. Sieg, Jezus!

Pod temo katoliška cerkev pa smo identificirali tudi sovražne komentarje zoper določeno politično opcijo, čeprav prispevki o tem večinoma niso poročali. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Dell pod prispevkom Bodo papežu zaradi zločinov proti človeštvu sodili na haaškem sodišču? (Agencije in ALP 2011, 16. maj), ki je zapisal: »Sploh ne moreš enačiti komunizem in RKC. Komunisti so tako pokvarjeni, da je prvi naslednji sistem po pokvarjenosti vsaj pet mest za njim. Ker komunizem zaseda prvih pet mest je lahko RKC šele na 6. mestu, če ni tam kakšen Pol Pot ali Hitler.«

Tema, pod katero so bili objavljeni komentarji s sovražnim govorom, je bila tudi dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije. Sovražni govor pod novinarskimi prispevki s to temo je bil uperjen predvsem proti pripadnikom različni narodnosti. Novinarski prispevek z naslovom Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne smemo dovoliti, da nam nepismeni

zahodnjaki pišejo zgodovino" (NAM 2011, 30. maj) govori o izjavi sina Ratka Mladića potem, ko so srbske oblasti slednjega ujele. Pod tem novinarskim prispevkom smo identificirali naslednji tipični primer sovražnega govora, ki ga je zapisal komentator z imenom Bedmadafaka: »Srbi so zaostala verzija turkov. s strani mednarodne javnosti bi morali bit tudi tako obravnavani.dodresirat to nedonošeno pleme, ki zelo težko živi v skupnosti.« Pod istim novinarskim prispevkom smo identificirali tudi komentar uporabnika z imenom stresvl, ki se je na koncu komentarja podpisal z imenom Vladislav Stres, vendar ne moremo zagotovo trditi, da je dotični komentator uporabil svoje pravo ime ali pa si je le izposodil ime neke sicer znane osebe. Njegov komentar pod prispevkom Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne smemo dovoliti, da nam nepismeni zahodnjaki pišejo zgodovino" (NAM 2011, 30. maj) navajamo zaradi povedi, in sicer je stresvl potem, ko je opisal, zakaj se mu Srbi zdijo narod z veliko potenciala, dodal: »Je pa jug bivše Juge obremenjen z entitetami palestinizacije.« Zaradi izbora besede »obremenjen« in izraza »z entitetami palestinizacije« sklepamo, da ta poved nosi negativno konotacijo, in sicer da je jug nekdanje Jugoslavije slabše razvit, ker na tem območju živijo muslimani.

Tema, pod katero so bili prevladujoče objavljeni komentarji s sovražnim govorom, je tudi boj proti terorizmu. Novinarski prispevek Je operacija uboja bin Ladna zakonita? (Brstovšek in agencije 2011, 5. maj), ki je polemiziral z legalnostjo in legitimnostjo uboja nekdanjega talibanskega vodje Osame bin Ladna, je sprožil do Američanov sovražen odziv komentatorja z imenom AtaAufbiks, ki je zapisal: »Američani v WTC so si smrt ZASLUŽILI. Ameriški izmečki delajo lumparije po celem svetu in potem mislijo, da so nedolžni?? Krivi so zato, ker so američani in ti psi si ne zaslužijo drugega, kot crkniti.« Komentatorji so debato pod prispevkom hitro usmerili v povojne poboje ter komunizem in belogardizem, čeprav o slednjih prispevek ni poročal. Ta debata je kmalu spodbudila tudi sovražni govor. Komentator AtaAufbiks se je na besede komentatorke z imenom trzinka, ki je dejala, da je bilo pobijanje civilistov med drugo svetovno vojno s strani partizanov terorizem in kršenje mednarodnega prava, odzval z naslednjimi sovražnimi besedami: »O, le počakaj, belogardistična vlačuga, tudi zate bomo kršili mednarodno pravo...«

Sovražni govor smo identificirali tudi pod prispevki s temo črna kronika. Komentarjev s sovražnim govorom pod prispevki na to temo ni bilo toliko kot pod drugimi temami. Vseeno pa temo črne kronike izpostavljamo, ker smo pod nekaterimi prispevki identificirali sovražni govor proti ženskam. Tipičen primer je bil novinarski prispevek z naslovom prispevek Anita

Ogulin: Tako ne gre več naprej! (Mlakar 2011, 1. april), ki je poročal o družinski tragediji v Ljubljani, ko je oče skozi okno najprej vrgel svojo petletno hči, nato pa se je še sam pognal v smrt. Komentator z imenom mirko11 je ta prispevek pospremil z dvema tipičnima šovinističnima komentarjema. V prvem je zapisal:

Najprej bi morali poskrbeti, da se z družinsko problematiko ukvarja približno pol žensk in pol moških. Odstopanje naj bo največ +/- 15%. Pri nas je vse to feminizirano, že samo podatek, da imaš več kot 90 % možnosti, da ti bo v Ljubljani sodila ženska, je zastrašujoč. Ženske delujejo v tropu: ko se vzpostavi naveza mati-soc. delavka-odvetnica-sodnica, se v njih sproži arhetipski gon s ciljem zaščititi otroka, prežarčene s sočutjem in empatijo vzpostavijo pozitiven emocionalni transfer in za "sovražnika" navadno prepoznajo očeta. Ta revež je potem pred velikimi preizkušnjami: če je inteligen, mora na vsa ponižanja ustrezno odgovoriti, dokler mu ne zmanjka pravnih sredstev, če pa je bolj preprost, pa se zateče k bolj brezupnim dejanjem, kar vse skupaj le še poslabša in gospe potem kličejo gasilce. Vsekakor gre na obeh straneh za veliko bolečine, s katero se ženska lažje spopada, ker je apriori pozitiven lik.

Ko ga je zaradi tega komentarja komentator z imenom bjakopi3 opozoril, da je »šovinist prvega razreda«, pa je mirko11 zapisal še naslednji komentar:

Ali je po tvojem zavzemanje za vsaj približno uravnovešeno spolno sestavo pri tako pomembni funkciji kot je sodniška - šovinizem? Naj jih bo vsaj 10-15% več, ne morejo pa prevladati v celoti. Saj ne trdim, da so moški večvredni, a na Okrožnem sodišču v Ljubljani (preko 90% sodnic v preteklih letih nad 70%; Vir: Ius info) skoraj nimaš možnosti, da bi ti sodil moški. Treba bi bilo uvesti moške kvote. O tem je zelo objektivno in primerjalno pisal dr. Acceto. Fant, tebi manjka izkušenj, ti ne poznaš skrivnosti ženske narave. Funkcija "najboljše prijateljice" v moškem svetu nima ekvivalenta. Tisti, ki ga nisem prepričal, naj si pogleda spolno strukturo samomorilcev v Sloveniji. Tisti, ki hoče, bo razumel, prepričanega pa je nemogoče prepričati...

5.1.1.3 Primerjava med analizo tem na 24ur.com in Dnevnik.si

S primerjavo rezultatov, ki smo jih pridobili z analizo tem na 24ur.com in Dnevnik.si, smo ugotovili, da je sovražni govor na obeh spletnih straneh prevladoval v okviru istih tem. Te so bile: notranja politika, politične delitve iz preteklosti, pravice istospolnih, vladne reforme,

položaj Romov, dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije, vera in boj proti terorizmu. Med naštetimi temami smo največ sovražnega govora identificirali pod prispevki s temami notranja politika in politične delitve iz preteklosti.

Identificirali smo več diskurzov. Pod prispevki s temo notranja politika, politične delitve iz preteklosti in vladne reforme, kjer je prevladoval sovražni govor zoper politično drugače misleče, smo identificirali diskurz kulturnega boja. Pod prispevki s temo pravice istospolnih, kjer je prevladoval sovražni govor zoper istospolno usmerjene, smo identificirali homofobni diskurz. Diskurz protikatolicizma smo identificirali pod novinarskimi prispevki s temo vera, saj so pod to temo prevladovali komentarji s sovražnim govorom zoper katolike. Pod prispevki s temo dogajanje ob in po razpadu nekdanje Jugoslavije in boj proti terorizmu smo prevladujoče identificirali komentarje s sovražnim govorom, ki so bili uperjeni proti pripadnikom narodov nekdanje Jugoslavije in Američanom. Ugotovili smo, da pod prispevki z omenjenima temama prevladuje nacionalistični diskurz. V času analize tem smo identificirali tudi novinarske prispevke na temo položaja Romov, pod katerimi so prevladovali komentarji s sovražnim govorom zoper Rome. Tu smo identificirali rasistični diskurz.

5.1.2 Analiza ključnih besed

Z analizo ključnih besed smo identificirali, katere ključne besede so komentatorji uporabljali za poimenovanje posameznih družbenih skupin, proti katerim so uperili sovražni govor. Pri tem smo se osredotočili na posamezne besede in na večbesedne izraze, s katerimi so komentatorji poimenovali pripadnike posameznih družbenih skupin. Poudarke v tipičnih primerih sta označili avtorici.

5.1.2.1 Analiza ključnih besed na 24ur.com

Analiza ključnih besed je pokazala, da so komentatorji v svojih sovražnih komentarjih uporabljali besede, s katerimi so poimenovali pripadnike leve ali desne politične opcije, pripadnike različnih narodov, istospolno usmerjene in vernike.

Pri poimenovanju pripadnikov in podpornikov desne politične opcije so komentatorji uporabljali poimenovanja, ki so izhajala iz polpretekle zgodovine. Tako so bili v analiziranem obdobju pripadniki desnice izenačeni z domobranci. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom tomo2, ki je pod prispevkom SDS moti vizualna podoba (Košič 2011, 27. april) zapisal: »Pa kaj ta primitivec od Janše misli, da se je zgodovina začela leta 90, ko se

je on, ker ni bil izvoljen za predsednika ZSMS, odločil, da ne bo več komunist. Osamosvojitve ne bi bilo brez partizanov, Janša sprijazni se že enkrat s tem. Partizani, ne tvoji **izdajalski domobranci**, so pripravili teren za kasnejšo osamosvojitvev.« Komentatorji so prav tako uporabljali različne izpeljanke iz besede domobranec. Tipičen primer je bil komentar komentatorja gasilc_666, ki je pod prispevkom Hej brigade ... (Omerovič 2011, 10. maj) zapisal: »Kaj je **domobrančki** ste glasni zdaj, ko ste lahko?«

Še eno poimenovanje za pripadnike desne opcije je bila beseda belogardist. Iz nje so komentatorji delali izpeljanke in jo uporabljali v besednih zvezah, s katerimi so označevali desničarje. Tipičen komentar z besedno zvezo z izrazom belogardist je bil komentar komentatorja z imenom CtrlDelete, ki je pod prispevkom Kučan zanika, da bi bil o razorožitvi obveščen predčasno (P. J. in drugi 2011, 25. maj) zapisal: »**Prekleta belogardistična drhal** s svojo umazano propagando ter označevanjem ljudi na tiste ki so ali niso za njih z lažnivim pisanjem želijo umazati še tisto malo našega ponosa za katerega so dali življenje ljudje ki so verjeli v dobro vseh nas. **Umazani psihopatski drekači !!!**« Tipičen primer izpeljanke iz besede belogardist pa je bil komentar komentatorja z imenom JurijGrmMlajši, ki je pod prispevkom Hej brigade ... (Omerovič 2011, 10. maj) zapisal: »**Belčki**, nehajte talat minuse in lepo spančkat! V sanjah je vse možno, tako da tako imate priložnost uživati v verziji zgodovine kjer so partizani bili sam sovjetski agenti, **domobranci** pa resnični borci proti okupatorju pa še resnični zavezniki- tisto o "anglo-ameriški plutokraciji" so itak komunajzarji dodali v prisego, Hitlerja tudi!«

Pripadnike desne politične opcije so komentatorji prevladujoče poimenovali tudi z besedo klerofašist. Z njo so nakazovali na povezavo med desno politično opcijo in katoliško cerkvijo. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom HLAPCEVSKINAROD, ki je pod prispevkom FOTO: Dan, ko bo najbolj priljubljen papež postal blažen (U. Z. 2011, 30. april 2011) zapisal: »**JANŠEVCI IN OSTALI KLEROFAŠISTI SO SPET NA UDARU, KO BO KMALU SPET IZVOLJEN BOMO VSI MORALI OBVEZNO V CERKEV HODIT????!!!!!!**«

Komentatorji so za poimenovanje pripadnikov leve politične opcije uporabljali besedo komunist in njene izpeljanke. Uporabljali so tudi besedne zveze, ki so izhajale iz besede komunist ali partizan. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Janez 56, ki je pod prispevkom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V. L. 2011a, 5. april) zapisal: »To

vlado podpirajo samo senilni upokojenci v domovih in **večni partizani** in **kumonistični starčki**.«

Za poimenovanje pripadnikov leve so komentatorji uporabljali tudi besedo rdečkar in njene izpeljanke. Tipičen primer je bil komentar komentatorke z imenom plajterblanka, ki je pod prispevkom Razorožitev Teritorialne obrambe narodna izdaja? (STA in Ni. J. 2011, 17. maj) zapisala:

*HE,HE,HE **RDEČKARJI** SPER TUNKAJO JANŠO VLEČEJO SVOJA GOVNA VEN IN PRAVIJO DA JIH JANŠA,KOT DA SMO OSTALI DRŽAVLJANI NEPISMENI IN GLUHI DEJTE POMISLITE **RDEČUHI** KOLIKO GORJA STE POVZROČALI 66 LET PO VOJNI SLOVENIJI O SVETU NITI NE GOVORIM,, NEKI DAN SO VAM HRVATI DOBRO ZAKAJLALI VAŠE LAŽI IN PODTIKANJA.*

Komentatorji so prav tako uporabljali besedne zveze, ki so vsebovale besedo rdečkar ali njene izpeljanke. Tipičen primer je bil komentar komentatorke z imenom Mami55, ki je pod prispevkom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V. L. 2011a, 5. april) zapisala: »Pa kaj nas "futrata" z anketami. Raja točen ve, da lepotana in **pasje vlade** ne bo nikoli volila. Me kar čudi od kje denar, da je še toliko privilegirancev 20%, da bi še kar volilo te **rdeče be.b.ce**.«

Med besedami, ki so jih komentatorji uporabljali za poimenovanje pripadnikov leve politične opcije, je bila tudi skovanka udbomafija. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom prašek, ki je pod prispevkom Slovenija opeharila hrvaške kupce orožja? (STA in drugi 2011, 16. maj) zapisal: »Ja, ja, sej sem že rekel : samo politični konstrukt **udbomafije** na čelu z možičkom iz murgel.«

Za politike so komentatorji uporabljali skupno poimenovanje gamad. Besedo so povezovali tako z levimi kot desnimi politikami. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Mungo J, ki je pod prispevkom NLB: Višino regresa določa kolektivna pogodba (V. Č. in drugi 2011, 24. maj) zapisal: »Dokler se petelinite tukaj po forumih in ne na cestah, so vsa vaša pisanja zamašena.....Na ceste, pa pokazat **gamadi**, da je bilo dovolj igranja z ljudmi.....Le vkup, le vkup uboga gmajna!!!«

Za tiste, ki so že dalj časa v politiki, pa so komentatorji ne glede na njihovo politično pripadnost uporabili isto poimenovanje – politični fosili. S tem so označevali tako imenovane staroste slovenske politike in tudi tiste, ki so že vrsto let v parlamentu. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom nevica, ki je pod prispevkom SLS si ne bi lastila idej 'kroga modrecev' (STA in V. L. 2011c, 14. maj) zapisal: »No, sestava modrih je pa katastrofalna. V njej pa ne bi smeli biti ljudje obremenjeni s politiko, še manj pa **politični fosili**, ki bi se jih vsak pošten Slovenec rad rešil.«

V analiziranem obdobju smo identificirali tudi besede in besedne zveze, s katerimi so komentatorji negativno poimenovali določeno versko skupnost in po katerih smo lahko prepoznali sovražni govor. Komentatorji so takšna poimenovanja uporabljali za kristjane. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom andrej200729, ki je pod prispevkom Kresalova: S tem postajam drugorazredni državljani (STA in drugi 2011, 18. maj) zapisal:

*...joj **krščanarji frdamani**, kam boste pripeljali to družbo s to svojo pokvarjeno dvojno moralo...če znan , urejen in vpliven poslanec ene od strank predlagateljic doma dnevno pretepa pred otroki žesno, je to za cerkev in stranko popolnoma sprejemljivo, da flirta okoli z drugimi tudi, s tem nimajo težav...pomembno pa je, da sta tako pretepena žena, kot osrečena ljubica bili pred tem pred oltarjem in dahnila vžičen da.....no lepo vas prosim.....ne me hecat.....*

Med sovražnimi poimenovanji za kristjane so prevladovala poimenovanja za katolike oziroma predstavnike katoliške cerkve. Tipično so komentatorji predstavnike katoliške vere poimenovali pedofili. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom tintone, ki je pod prispevkom V Fiesi ujeli domnevnega pedofila (Š. Z. 2011, 30. maj) zapisal: »Kakšna je razlika med amaterskim in **profesionalnim pedofilom**? v diplomi iz teologije...«

Sovražna poimenovanja so uporabljali tudi za muslimane. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom PanzerTiger, ki je pod prispevkom 'Če bi bin Ladna prijeli ali ubili, bi sprožili jedrsko napravo' (STA in M. M. 2011a, 25. april) zapisal: »Take bi jz dal razčetrerit za vzgled ostalim **muslimanskim budališinam**.«

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da so bili v komentarjih s sovražnim govorom zoper določeno narodnost, komentatorji sovražno nastrojeni zoper prebivalce nekdanje Jugoslavije

kot celoto in so za njih uporabljali poimenovanja, prek katerih smo lahko prepoznali sovražni govor. Za opis naroda s prostora nekdanje Jugoslavije so komentatorji tipično uporabljali besedi čefur in južnjak. Besedi so uporabljali tako za pripadnike narodov, ki še živijo v svoji državi, kot tudi za priseljence iz prostorov nekdanje Jugoslavije v Sloveniji in njihove potomce. Tipičen primer uporabe besede čefur za pripadnike narodov s prostora nekdanje Jugoslavije je bil komentar komentatorja z imenom Golcar, ki je pod prispevkom FOTO in VIDEO: Bodo izločili dokaze o zaseženem kokainu? (T. Še. in drugi 2011, 10. maj) zapisal: »Prokleta **čefurska_ zalega!** Vse pobit!!! Admin tebe bi pa tut zravn postavu!« Tipičen primer uporabe besed južnjak za pripadnike narodov s prostora nekdanje Jugoslavije pa je bil komentar komentatorja z imenom pederpan, ki je pod prispevkom Pet mladeničev je preteplo 63-letnika (Š. Z. 2011, 22. april) zapisal: »Samo ena beseda opise celoten dogodek...**juznjaki.**«

Poleg tega, da so komentatorji besedi čefur in južnjak uporabljali za poimenovanje narodov s prostora nekdanje Jugoslavije, so ju uporabljali tudi za poimenovanje pripadnikov točno določenega naroda – Bosancev. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom lxx, ki je pod prispevkom FOTO: Zaradi tveganja ne bodo sporočili datuma izročitve (M. M. in V. L. 2011, 27. maj) zapisal: »Administrator,kaj ti pa zdey ni dišal,a si Bosanc mogoče? Sej glede na to kok **Južnjakov** je v Sloveniji,me nebi čudl!«

Za Srbe so komentatorji uporabljali bolj specifična poimenovanja, ki so izhajala iz imena naroda. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom vanbos, ki je pod prispevkom Hrvati v šoku, tekle so solze (M. R. in drugi 2011, 15. april) zapisal: »**Srbenda** je kriva za razpad jugoslavije.« Nekateri komentarji so vsebovali več besed oziroma besednih zvez, prek katerih smo prepoznali sovražni govor, ki je bil usmerjen zoper Srbe. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Janez1991, ki je pod prispevkom Kosovo dobilo prvo predsednico (STA in T. Š. 2011, 7. april) zapisal: »Ti **prase Srbsko** idi v Srbijo in tam živi in ne ti meni kdo je mojo državo rešil itd... Tebi bi prepovedal slovensko pisat in govorit ti vzel državljanstvo in te nagnav beračit v tvojo **Šešelland SRBIJO**... Imaš simpatije kot so Šešelj, Ulemek, Ražnjatovič in taki **kvazi kriminalci srbskega kova** in tebe to privlači... Pa kdo jih je pobil in v zapor FUKNIL!!!! VI **SRBČKI!!!!**«

Pri poimenovanju Srbov smo torej ugotovili, da so komentatorji uporabljali neke svoje izpeljanke iz besede Srb, enako pa je bilo tudi pri poimenovanju Hrvatov. Tipičen primer je

bil komentar komentatorja z imenom peterb110@gmail.com, ki je pod prispevkom FOTO: 'To je velika nesreča za vse nas' (T. Še. 2011a, 15. april) zapisal: »Mi se tudi ne počutimo dobro, ko so nam **hrvatarji** okupirali Istro, ki nikoli v zgodovini ni bila njihova Bravo sodišče !!!«

Za poimenovanje Kosovarjev in Albancev so komentatorji uporabljali besedo šiptar, ki je niso zapisali na tradicionalen način (torej šiptar), ampak so ji dodali ločila, presledke in druge znake. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom L00K, ki je pod prispevkom Srbija pripravljena na pogovore o delitvi Kosova (STA in T. V. 2011a, 23. april) zapisal: »KOSOVO JE SRBIJA !!!! -ubi zakolji, da **ši.ptar** ne postoji.« Iz besede šiptar so oblikovali nove besede. Tipičen primer je bil komentar komentatorja Diabolick, ki je pod prispevkom Kosovo dobilo prvo predsednico (STA in T. Š. 2011, 7. april) zapisal: »Kot vse **šipuze** je tudi tale grda tako,da ne vem kdo jo bo kje lahko gledal,če bo kdaj zapustila to kosovo.« Pri poimenovanju Kosovarjev in Albancev smo identificirali tudi poimenovanja, ki so bila sestavljena iz besed, ki same po sebi ne nosijo negativnega pomena, skupaj pa imajo negativno konotacijo o določeni družbeni skupini. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Martian, ki je pod prispevkom Srbija pripravljena na pogovore o delitvi Kosova (STA in T. V. 2011a, 23. april) zapisal: »Ne zastopim Srbov...namesto da bi bili veseli da so se znebili teh **proizvajalcev vodenega sladoleda**...pa kr skoz neki jokajo...«

Za poimenovanje Romov so komentatorji prevladujoče uporabljali besedo Cigan, a so jo zapisali na drugačen način od običajnega. Dodali so ji eno ali več črk, določeno črko zamenjali s številko ali pa jo zapisali z ločili oziroma presledki. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom AA11, ki je pod prispevkom Med nami živijo kot sredi humanitarne krize (STA in T. V. 2011b, 13. maj) zapisal: »Če me hinavski admin ne bi brisal bi napisal. " **C I G A N I** , marš iz Slovenije, če vam ni za delat, **banda zanikrna parazitska!**«

V analiziranem obdobju smo za istospolno usmerjene identificirali poimenovanje peder. Kot v primeru Romov in poimenovanja Cigan ter Albancev oziroma Kosovarjev in poimenovanja šiptar, smo tudi v primeru istospolno usmerjenih in poimenovanju peder ugotovili, da so komentatorji besedo zapisali na netradicionalen način. Dodali so ji namreč črke, določeno črko zamenjali s številko ali pa besedo zapisali z ločili. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom kapavica, ki je pod prispevkom Damjan Murko že tri leta vztraja v

zakonu (A. M. 2011, 17. maj) zapisal: »Če ta ni **p.e.d.e.r**, pol pa res več ne vem.« Še eno poimenovanje, ki so ga komentatorji uporabljali za istospolno usmerjene, je bilo homič. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom dranhreb, ki je pod prispevkom SDS uspela le z dopolnilom o zunajzakonski skupnosti (STA in drugi 2011, 17. maj) zapisal: »Otrok ne more odločiti, a njegova pravica in dolžnost države je da prepreči, da ga posvajajo ter vzgajajo **homiči**.«

5.1.2.2 Analiza ključnih besed na Dnevnik.si

Analiza ključnih besed je pokazala, da so komentatorji na Dnevnik.si v svojih komentarjih s sovražnim govorom uporabljali ključne besede, s katerimi so poimenovali pripadnike različnih političnih opcij, katolike, istospolno usmerjene in pripadnike različnih narodov. V komentarjih, kjer je prevladoval sovražni govor, se je ta pojavljal predvsem na podlagi politične opredeljenosti.

Komentatorji so svojo sovražno nastrojenost do pripadnikov in podpornikov desnih političnih strank izkazovali z naborom različnih žaljivih, demonizirajočih, zbadljivih in stereotipnih poimenovanj. Z analizo ključnih besed smo identificirali, da so komentatorji za pripadnike ali podpornike desnih političnih strank uporabljali različna ključna poimenovanja, prevladovala pa so takšna, ki so izvirala iz besed domobranci, belogardisti in klerofašisti. Komentar s tipičnimi poimenovanji za desničarje je zapisal komentator z imenom istrialove pod prispevkom Gadafijeve sile uničujejo tuja veleposlaništva, pristanišče Misrate v plamenih (STA 2011, 1. maj): »**Slovenski domobranci in podporniki pedofilske demokracije** so veseli in praznujejo«. Pod prispevkom Polemika o kovancu se seli na mednarodno sceno (Andrenšek 2011, 8. april) je komentator z imenom eschenhof navedel naslednja poimenovanja za desničarje, ki so bila nekoliko bolj opisna: »**Domači izdajalci, klerofašisti in somišljeniki medvojnih fašističnih kolaborantov** ponovno prihajajo na dan, prepoznamo pa jih v SDS. Sicer pa to ni nič novega, to je v njihovi čudi. S.F.S.N.« Pod istim prispevkom (prav tam) je komentator z imenom OSTROVID dodal še naslednje poimenovanje, v katerem je uporabil besedo klerofašist, s katero so komentatorji pogosto nakazovali na vez med desničarji in katoliško cerkvijo:

*Kako za hudiča tem **klerofašistom** dopovedati, da je zgodovina zaporedij vzrokov in posledic. In pri vzrokih so vedno prednjačili klerikalci. Že izdaja, na prvi dan okupacije, ko je župnik iz Marije device v Poolju, 12. aprila 1941, naznanil*

*komunistične elemente, da plenijo orožje iz voojaških skladišč in ga odnašajo neznano kam, potem pa nadaljeval z zbiranjem podatkov o komunističnih elementih in njihovimi podporniki. Posledica te in drugih izdaj so bili transporti v koncentracijska taborišča in pred puške v Gramozni jami in na drugih moriščih. Ko se je začel odpor in so pod izdajo padale družine in bila požgana domovanja, so bili ti izdajalci večkrat opozorjeni. Mnogi tudi pod vplivom cerkve so nadaljevali svojo raboto, nezavedajoč v kakš engrozovit posel so vstopili . Posledica je bil kazenski ukrep. In to so tiste "nedolžne žrtve". Sami presodite ali so bili izdajalci resnično nedolžni. V mnogih primerih je čisto res, da niso nikogar osebno ubili, so pa s prstom pokazali na žrteve, ki so bile potem ustreljene ali odgnane v taborišča od koder se niso vrnili. Zoprno mi je pisati ta dejstva ob vsakem izbruhom **klerofašističnih ekstremistov**, ki skušajo dokazati, da so edini krivci komunisti. Res bolno.*

Drugi komentatorji so pripadnike in podpornike levih strank prav tako označili z različnimi žaljivimi in sovražnimi poimenovanji, ki so izvirala predvsem iz besed komunisti, levičarji in rdečkarji. Tipičen primer komentarja, ki je levičarje označil z besedo komunisti in ki je jasno povedal, da je bil komunistični režim totalitaren, je bil komentar komentatorja z imenom Dell. Ta je pod novinarskim prispevkom Polemika o kovancu se seli na mednarodno sceno (Andrenšek 2011, 8. april) zapisal:

*Na **komunisti** še tako cvilijo in zagovarjajo svoje zločince a nikoli več ne bodo oprali glave toliko ovcam kot so jih v burni zgodovini 20. stoletja. Komunizem kot totalitarni zločinski sistem je dokončno mrtev. Njegov nagnusni duh živi le še v glavah **komunističnih ideologov**, dejanjih oseb kateri imajo od te pokvarjenosti osebne koristi in pa seveda opranoglavih ovčk, katere komunističnim ideologom in okoriščevalcem veselo blejajo beeee..., beeee...*

Komentator z imenom Janezmu je pod prispevkom z naslovom SDS: Če bi vladi sodili zaradi nevestnega dela, bi ji grozila najmanj dosmrtna ječa (Dnevnik.si 2011, 4. april) zapisal naslednja tipična poimenovanja za levičarje, ki izvirajo iz besede rdečkar: »Nori igor ubožec: JANŠA je imel najvišjo rast BDP, pozitiven državni proračun, najnižji brezposelnost, uvedel euro, ukinil nalepke, uvedel vinjete, davčno napoved, zastonj malice, znižal davke, uvedel šengen,....odlično vodil EU,...Kje tukaj vidiš Nurenberg ? Kva ste **tardeči** pokvarjeni, sama zloba, nepoštenost, lopovstvo, laganje je v **vas naslednikih taprvih tardečih morilcev**,

banditov.« Več tipičnih poimenovanj levičarjev smo identificirali v komentarju komentatorja z imenom Janezmu, ki je pod prispevkom DeSUS izstopil, Karlu Erjavcu priljubljenost občutno padla (Pogljajen 2011c, 26. april) napisal naslednje: »Kar mijavkajte **levakarski šelebajzarji!** **BANDA rdeča** še vedno kot me vojno po vojni in sedaj MANIPULIRA, LAŽE islovenski narod!«

Komentatorji so v komentarjih s sovražnim govorom zoper desničarje in levičarje prav tako večkrat uporabljali celo isto poimenovanja. Oboje so poimenovali gamad, kar potrjujeta primera komentarjev z imenoma Glas resnice in Mattyy. Glas resnice je pod prispevkom Ante Gotovina dobil 24 let, Mladen Markač 18 let, Ivan Čermak je bil oproščen (TP in drugi 2011, 15. april) za desničarje zapisal: »No potem bodo pa ss-ovski verniki, greznica in **gamad** v en glas upili: mi vsi smo janez janša.« Na drugi strani pa je Mattyy za levičarje pod prispevkom "Drsimo v dezintegracijo, ljudje si dovolijo napadati osnovne elemente države" (STA 2011h, 26. april) napisal: »Stanovnik o nekih privržencih Hitlerja ampak jaz še nisem niti enega videl, ki bi podpiral kriminalca Hitlerja, kot to počnejo komunisti, ko častijo kriminalca Tita! Zaprdolani komunisti nam serejo po državi, ko so od vsega začetka bili proti samostojnosti! Marš **gamad** zaražena komunistična!«

Za poimenovanje levičarjev in desničarjev so komentatorji uporabljali besedo falanga. Komentator z imenom Dell je pod prispevkom SDS: Za ogrožanje Pahorja 11 let zapora, za ogrožanje Janše zastaranje (STA 2011p, 7. maj) napisal: »Komunistična **falanga** bo dan bliže zgodovinskemu smetišču.« Komentator z imenom Nori.Igor pa je enako besedo uporabil za desničarje pod prispevkom ZDA znova prosile Slovenijo za sprejetje zapornikov iz Guantanamo (Vravnik 2011, 16. april): »Še slabše je bilo v obdobju 2004- 2008.ko je ndržavo vodil Jajec s svojo mračnjaško **falango!**«

Komentatorji so tako za levičarje kot za desničarje uporabili tudi poimenovanji ovca in kamarila. Komentator z imenom Janezmu je pod prispevkom z naslovom Pahor o malem delu: Gre za del reformnega paketa, ki ni usoden, je pa del mozaika (STA 2011b, 7. april) levičarjem očital: »Enigma. izgubljea **ovca** in tvoja rdeča sanjska **kamarila** - odlični za laži, kraje, afere in totalno nesposobni! Skratka - barabe pokvarjene - v 2.5 leta so potopili Slovenijo!« Komentator z imenom Zvr je pod prispevkom Borut Pahor ne izključuje možnosti predčasnih volitev (STA 2011j, 28. april) drugemu komentatorju napisal: »Zmagaš za najbolj tipično izjavo desničarske **ovce**, ki še nikoli ni slišala za besedo ekonomija.« Komentator z

imenom glog pa je pod prispevkom Polemika o kovancu se seli na mednarodno sceno (Andrenšek 2011, 8. april) zapisal še: »Kar se pa tiče komandanta Staneta in drugih hrabrih soborcev, ki so v nasprotju z RKC in domobransko izdajalsko **kamarilo**, zaslužni, da govorimo slovensko.«

Komentatorji na Dnevnik.si so v analiziranem obdobju tako desničarje kot levičarje poimenovali tudi fanatiki. Komentator z imenom notranji sovražnik je pod prispevkom z naslovom Katarina Kresal: Mislim, da sva z Blažem Kavčičem tekmo peljala dobro, da ni bilo nizkih udarcev (Pihlar 2011, 29. maj) zapisal: »Merjene, ker si ti **fanatična vernica** pravovernih naših, potem mora biti tudi vsak, ki ne sodi med **fanatične naše**, najmanj zakleti notranji sovražnik pravovernih naših v podobi vatikana, SDS in kar še je notranjih in zunanjih sovražnikov nestrpnih fanatičnih naših, ki brez zakletega sovražnika pač ne morejo živeti. na tvojo žalost nima nič niti z vaticanom, niti z SDS - tudi če nimam nič niti s komunisti.« Komentator z imenom Boedra pa je enako poimenovanje uporabil za desničarje pod prispevkom z naslovom Konec? (Miheljak 2011a, 4. maj): »Najhujše je gledati in **brati fanatične strankarske pripadnike**, ki so kot konji s plašnicami, ljudi, ki niso pripravljeni priznati napak svojega velikega vodje. SDS je vzorčni primer. Takšni **fanatiki** nikoli ne bodo razumeli, kako lepo je biti svoboden, brez spranih možganov.«

Še eno poimenovanje, ki so ga komentatorji uporabili tako za desničarje kot tudi levičarje, je bilo banda lopovov. Komentator z imenom AtaAufbiks je pod prispevkom Nova okna na Kanglerjevi pohorski bajti naj bi priskrbel MTB (Klipšteter 2011, 7. maj) za stranko SDS in njene pripadnike zapisal: »Tipični mali lopovček, nič čudnega da je v janševi stranki, tam so itak sami taki! Takoj ko pride na oblast, misli da je bog in dela lumparije, ob tem pa si misli, da je nedotakljiv. Stvar močno spominja na nekdanjega tržiškega župana. SDS = **banda lopovov!**« Komentator z imenom Janezmu pa je isto očital levici pod prispevkom Bomo Slovenci (postali) gastarbajterji (Dernovšek 2011, 13. maj): »TAKLE IMAMO - ane rdeča kamarila - pod Titom je bilo isto! S trbuhom za kruhom! **BANDALOPOVSKA RDEČA!**«

Sovražna poimenovanja smo identificirali v komentarjih zoper različne verske skupnosti in njihove pripadnike, prevladoval pa je sovražni govor proti katoliški cerkvi in katolikom. Pri analizi smo upoštevali vse sovražne izraze zoper vernike in tudi zoper katoliško cerkev kot institucijo, saj slednja predstavlja vse svoje vernike in potemtakem se lahko verniki počutijo prizadeti tudi, ko je nekdo sovražen do institucije, saj se z njo poistovetijo. V nadaljevanju

bomo navedli tipičen primer sovražnega govora proti vernikom, proti instituciji in proti Vatikanu, kot sedežu katoliške vere. Komentator z imenom Hieroglif je pod prispevkom z naslovom Kriza Cerkve: Rešitve ni na vidiku, težav je vse več, vernikov pa vse manj (ČA in Deutsche Welle 2011, 10. april) zapisal naslednji tipični komentar s sovražnim izrazom za katolike: »Večina **katolibanov** je primitivnih revčkov, ki niso sposobni samostojnih racionalnih odločitev, ampak za to potrebujejo vaškega župnika. In tako bo ostalo.« Komentator z imenom Makekec je pod prispevkom Hrvati papežu Benediktu XVI.: Samo eden od vaju lahko ima prav – Vi ali pa Jezus (Agencije in TK 2011, 12. maj) z naslednjimi besedami napadel katoliško cerkev: »**Banda rimska...rimsko katoliška...pedofili nemarni** vse jim vzeti, dati državi da pokrije pokojninsko luknjo.« Komentator z imenom Perun pa je v komentarju pod prispevkom Beatifikacija Janeza Pavla II. spremljalo več kot milijon vernikov (STA 2011k, 1. maj) Vatikan, kot sedež katoliške cerkve, označil z naslednjimi besedami: »Ta **prekleti Vatikan, leglo hudiča in zla** bi bilo treba zravnati z zemljo!«

Čeprav je bilo sovražnega govora proti pripadnikom islamske vere izredno malo, smo identificirali primere, ko so komentatorji z žaljivimi besedami označili muslimane. Komentator z imenom Painkiller je v svojem komentarju pod prispevkom Mladič v solzah prosil, naj mu pred odhodom v Haag dovolijo obiskati grob hčere (ČA 2011, 28. maj) za muslimane uporabil naslednje poimenovanje: »Heroj a ne zlocinec! Zakaj se je zgodila Srebrenica, to je bil le revans za 3000 ubitih srbskih civilov iz vasi Kravice poleg Srebrenice. Ko so Naser Oric in njegovi **obrezani talibani** na pravoslavni božic poklali vse. In ce goblekl civilko. /.../«

Homoseksualce so komentatorji na Dnevnik.si označevali z različnimi poimenovanji, katerih namen je bil užaliti pripadnike te družbene skupine. Zanje so uporabili nekatera že uveljavljena sovražna poimenovanja. Takšen tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom dario, ki je pod prispevkom z naslovom Ubrani kompromisni družinski zakonik (Pogljajen 2011č, 18. maj) zapisal: »**Pedri in lezbe** imajo vse organe, da se lahko dogovorijo in naredijo otroka. Če pa se jim nasprotni spol gensko tako gabi, potem tudi ne morejo/ne smejo posvojiti tujega otroka.« Na splošno so komentatorji uporabljali več žaljivih besed za geje kot za lezbijke. Poimenovali so jih na različne načine. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom MUROVEC pod novinarskim prispevkom Otroci potrebujejo starše, ne očeta in mame (Ivelja in Petkovič 2011, 14. maj), ki je geje poimenoval toplovodarji in buziguzi: »Če je danes v in med Elito skoraj polovica **toplovodarjev** in še vsemogočega ni

nič hudega, dokler ne začnejo z svojimi bolnimi idejami posiljevati cel Svet. . Ljudje se bojijo imeti otroke sami, 3/4 žensk je pre debelih iz tega izhajajo frustracije-sram in pšsledično beg v lezbištvo itd. , itd.« V drugem komentarju pod istim novinarskim prispevkom pa je MUROVEC zapisal še: »Glej ti predstavnik in zagovornik nekakšnih " družin " istospolnih. Izjave o tem, da je bolje biti sit pri dveh **buziguzi** kot lačen pri starših, da je bolj praktično, če imaš dve mami kot pa še tečnega ata, so resnično na nivoju povsem nore družbe.« Komentator z imenom miro.perisin pa je na drugi strani za geje uporabil večbesedni izraz, ki sam po sebi ni vseboval besed z odkritim sovražnim namenom, vendar smo iz konteksta lahko razbrali, da je bil namen ravno tak. Pod prispevkom Ubrani kompromisni družinski zakonik (Pogljajen 2011č, 18. maj) je miro.perisin zapisal: »Nekoč mi je nek profesor biologije specializiran ihtiolog razlagal da vse ribe proti koncu življenja postanejo ženskega spola, menda zato da bi jih bilo več. Torej naj bi narava sama poskrbela za zadostno število pripadnikov neke vrste da bi lažje obstala. Lahko bi tudi naši **moški z "posebnimi potrebami"** počakali na čudež narave.«

Sovražna poimenovanja so komentatorji uporabili pri poimenovanju pripadnikov različnih narodnosti. Prevladovali so sovražni komentarji zoper pripadnike narodov nekdanje Jugoslavije. Zanje so komentatorji uporabljali nadpomenke, kot sta jih uporabila komentatorja z imenoma Mesarko in ikarijlj. Mesarko je v komentarju pod prispevkom Pahor prosi Klemenčiča, naj preveri Isajlovičev vpliv na AUKN (Rankov in Vuković 2011, 2. april) uporabil naslednje tipično poimenovanje: »In tega njegovega **južnjaka** v čuzo.« Ikarijlj pa je pod prispevkom z naslovom Vesna Vuk Godina: Ženske imajo vedno več moči in vedno manj vrednosti (STA 2011š, 18. maj) zapisal:

*@crnipolo: ozri se okol sebe... tipi se javno šlatajo, božajo, ližejo... tut "**trenirkarji**" ko se ga napijejo se ne ozirajo več na nikogar... sred beograda so se pijani srbi med sabo dolčkal... pa nj bi bila to kao mega homofobna država. **čefurkice** so vse bolj tenke, shujšane, servilne, ljubeče, vdane... njihov tipi pa v parku v grmovju med sabo primerjajo kdo ma tršga.*

Še en tipičen primer skupnega poimenovanja narodov nekdanje Jugoslavije je bila beseda balkanci. Tipičen primer uporabe tega poimenovanja smo identificirali v komentarju komentatorja z imenom Krivica, ki je pod prispevkom Ganjeni župan bi obdržal medvedka (Alič, V. 2011, 23. april) zapisal:

*»Iz tvojega prispevka izhaja da je največja škoda za naš narod narejena 1918 leta ko smo izpadli iz urejene in razvite avstroogrske in smo se balkanizirali. Vsekakor sedaj smo večji balkanci od **balkancev**, kar dokazuje obnašanje ministestva in njihovega inšpektorja. Zanimivo bi bilo ugotoviti da je poleg hrvata ministra (ki obljublja da nas bo v kratkem rešil svojih laži) še inšpektor kak Hrvat ali **bosko**. Kje ste raziskovalni novinarji?«*

Ko so pisali o Hrvatih, so jih nekateri komentatorji, kot je bil komentator z imenom Markavrelij pod prispevkom z naslovom Srbski politik Palma: "Hrvaški parlament se mora opravičiti Srbom za največje etnično čiščenje po drugi svetovni vojni!" (Agencije in drugi 2011, 15. april), poimenovali s tipičnimi izrazi: »Hrvati so **zločinska kvazinacija**, ki niti lastnega jezika nima (t. i. kajkavci so izvorno Slovenci, t. i. štokavci pa Srbi). Ta **kvazinacija** je proizvod genocidnega vatikansko-germanskega osvajalnega pohoda na Balkan.«

Za Srbe so komentatorji uporabljali večbesedne izraze, ki so izražali sovražnost. Tipična primera smo identificirali v komentarju komentatorja z imenom Bedmadafaka, ki je pod novinarskim prispevkom Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne smemo dovoliti, da nam nepismeni zahodnjaki pišejo zgodovino" (NAM 2011, 30. maj) Srbe poimenoval na naslednji način: »Srbi so **zaostala verzija turkov**. s strani mednarodne javnosti bi morali bit tudi tako obravnavani. dodresirat to **nedonošeno pleme**, ki zelo težko živi v skupnosti.« Identificirali smo tudi primere, ko so komentatorji za Srbe izbrali tudi enobesedno poimenovanje, ki je bila izpeljanka iz besede Srbi. Tak tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom Gypsy pod prispevkom Mladićeva rešilna bilka je zdravje (Ćirić 2011, 31. maj): »Tile **Srbientosi** so najverjetneje križanci med Turki in Šiptarji, saj tako grde osebkje le težko najdemo kje drugje na svetu.«

Poimenovanj, s katerimi bi komentatorji označevali Albance, je bilo malo. Tipično poimenovanje zanje ponazarja izraz, ki ga je pod novinarskim prispevkom Urška Bačovnik Janša naj bi bila noseča, tega pa ni niti potrdila niti zanikala (STA 2011g, 16. april) zapisal komentator z imenom Istrialove: »**Šipci** se množijo !«

Prav tako smo identificirali le nekaj primerov izrazov, ki so bili uperjeni proti Američanom. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom AtaAufbiks pod prispevkom Je operacija uboja bin Ladna zakonita? (Brstovšek in agencije 2011, 5. maj): »Američani v WTC

so si smrt ZASLUŽILI. **Ameriški izmečki** delajo lumparije po celem svetu in potem mislijo, da so nedolžni?? Krivi so zato, ker so američani in ti **psi** si ne zaslužijo drugega, kot crkniti!«

Komentatorji so pod novinarskimi prispevki uporabljali tudi žaljive izraze pri poimenovanju Romov. Zanje so uporabili žaljivke, ki so že ustaljene v vsakdanjem življenju, kot sta cigo ali cigan. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom zoro, ki je pod prispevkom Romi iz Dobruške vasi se bojijo ponovnega bombnega napada (Žist 2011, 30. april) zapisal: »Najprej naj **cigotom** poberejo oborožitveni arzenal. Potem naj začnejo plačevati vse kar plačujemo ostali, vzeti jim 1200 EUR po glavi za vsakega otroka in naj dobijo toliko kolikor dobijo ostali slovinci. Ko bo vzpostavljena enakopravnost se pa lahko naprej pogovarjamo.«

Posebej velja omeniti, da so nasprotniki levice uporabili še en način diskreditacije levičarjev, in sicer z uporabo črke ć. Komentator z imenom kontra je mehki ć dodal vsakemu politiku z levice s črko č v priimku in pod novinarskim prispevkom z naslovom Sestanek Janše in Pahorja ni prinesel konkretnih zaključkov (STA 2011s, 18. maj) posredno priznal, da s tem nakazuje na njihovo neslovenskost:

Blink: a je to ć v kućan in golobić rezultat tvoje nepismenosti ali odraz nostalgije in tribute to serbo-croatian languages? Da si ksenofob, protofašist, netoleranten ter mešaš komuniste, ostale slovanske narode, pedre in črnice – to verjetno ni primer, a ne? (za nerazumljive ti izraze poglej v kakšne slovar)

kontra: O pismenosti ne bom, tu so me ocenili tisti, ki so bili tega sposobni. Kućan ni slovenska beseda, potem je Janković z mehkim ali trdim ćjem? Golubića pa pišem tako kot ga dojemam ! Saj ti nimaš nič proti, ko Janšo deklarirajo za Jajeca in podobno!

Iz tega lahko sklepamo, da je komentator z imenom kontra politike, ki pripadajo levici, želeli narediti manjvredne z dodatkom črke ć, saj jih je tako označili za Neslovence. Pri tovrstnem početju komentator kontra ni bil edini. Enako so počeli še komentatorji z imeni člen133, pilotko12, alen.misic, Kejt Richards in čriček. V tovrstnih primerih je šlo za nebesedno uporabo sovražnega govor. Pri analizi ključnih besed smo tako identificirali, da so komentatorji mehki ć uporabili v naslednjih primerih: golubić, golobić, kućan, jurij gustinčić, gustinčić, damjanović. V dveh primerih pa so komentatorji dodali celo končnico –ić, ki naj bi nakazovala na srbo-hrvaške korenine osebe in potemtakem njeno manjvrednost. Takšna primera sta golobčić in kućanić.

Pri Zoranu Jankoviću, ki ima v priimku že v izhodišču mehki č, pa so komentatorji tovrstno neslovenskost in posledično manjvrednost nakazali z dodatkom črke ć, v smislu Jankoviććć. Nekdanjega ministra Žarnića, ki ime v svojem imenu prav tako mehki č, so kot Neslovenca poudarili z zapisom Žarnić.

Podoben primer nebesednega izkazovanja sovražnosti se je pojavil tudi pri poimenovanju Romov, ko je komentator z imenom Brane2 pod prispevkom z naslovom FOTO: V izbruhu nasilja med Romi in radikalnimi nacionalisti ranjene štiri osebe (STA 2011i, 27. april) zapisal: »Zanimivo, kako so v takih člankih in novičkah "**Romi**" vedno prikazani nekako nevtralnno ali pozitivno, grupa kateri so trenutno dopi**li pa negativno...«. Z uporabo narekovajev ob besedi Romi je komentator nakazal na njihovo manjvrednost.

5.1.2.3 Primerjava med analizama ključnih besed na 24ur.com in Dnevnik.si

Analiza ključnih besed je pokazala, da so komentatorji na obeh analiziranih medijih v komentarjih s sovražnim govorom uporabljali besedišče, s katerim so izrazito slabšalno poimenovali politično drugače misleče, pripadnike različnih narodov, homoseksualce, vernike oziroma predstavnike verskih skupnosti. Na 24ur.com so bili poleg izrazov zoper določeno politično opcijo najbolj pogosti izrazi, s katerimi so komentatorji poimenovali pripadnike različnih narodnosti in homoseksualce. Na Dnevnik.si pa je bilo precej sovražnih izrazov uperjenih proti pripadnikom katoliške vere in homoseksualcem. Ključnih besed zoper ostale družbene skupine, kot so bili na primer Romi in pripadniki drugih ver, smo identificirali manj.

Največ sovražnih besed so komentatorji namenili pripadnikom ali podpornikom leve ali desne politične opcije. Pisci sovražnega govora zoper podpornike in pripadnike desne politične opcije so slednje prevladujoče opisovali z rabo besed, kot sta domobranec in belogardist. Poimenovanji izvirata iz obdobja med in po drugi svetovni vojni, s takimi besedami pa so jih prikazovali kot izdajalce lastnega naroda (*izdajalski domobranci*) ter podpornike fašizma in nacizma (*somišljeniki medvojnih fašističnih kolaborantov*). Za opisovanje desničarjev so prevladujoče uporabljali tudi izraz klerofašisti (*klerofašistični ekstremisti*), kar kaže, da desničarje povezujejo s cerkvijo in fašizmom. Pisci sovražnega govora zoper podpornike in pripadnike leve politične opcije so slednje prevladujoče opisovali z rabo besed, kot sta komunajzar in rdečkar. Tudi ti poimenovanji izvirata iz obdobja med in po drugi svetovni vojni, s takimi besedami pa so jih komentatorji prikazovali kot podpornike totalitarizma (*komunizem kot totalitarni zločinski sistem*). Levi politični opciji so pripisovali odgovornost

za povojne poboje Slovencev (*nasledniki taprvih tardečih morilcev*). Komentatorji so za poimenovanje desničarjev in levičarjev uporabljali tudi besede, s katerimi so razčlovečili svojo tarčo. Tipičen primer je bila uporaba besede *golazen*, ki jo v nezaznamovani rabi uporabljamo za poimenovanje gnus vzbujajočih živali (SSKJ 2008) in ne ljudi. Ugotovili smo, da poimenovanja, ki so jih uporabljali pisci sovražnega govora proti desničarjem ali levičarjem, odražajo diskurz kulturnega boja, ki se v Sloveniji odvija že od 19. stoletja (Amon in Erjavec 2011). Takrat se je namreč začel razkol slovenske javnosti na katoliški in posvetni tabor (prav tam). V poosamosvojitvenem obdobju pa se ta konflikt nanaša predvsem na odnos do polpretekle zgodovine, še vedno pa se dotika tudi vloge katoliške cerkve v družbi (Tomšič 2006).

Za homoseksualce so komentatorji v komentarjih s sovražnim govorom uporabljali poimenovanja, kot so *peder*, *lezba*, *toplovodar* in *buziguzi*. Te besede nosijo izrazito negativno konotacijo, z njimi pa so komentatorji tarče sovražnega govora poniževali in jim odvzemali dostojanstvo. Uporaba takšnih besed kaže na homofobni diskurz.

V komentarjih s sovražnim govorom zoper Rome so komentatorji prevladujoče uporabljali besedo *Cigan*, ki je v slovenskem kulturnem prostoru izrazito negativno zaznamovana beseda. Z uporabo te besede so komentatorji izražali zaničljiv odnos do Romov, kar kaže na rasistični diskurz.

Pisci sovražnih komentarjev so Hrvate označevali z besedo *hrčki*, ki sama po sebi ne nosi negativne konotacije, vendar pa smo v analiziranem obdobju ugotovili, da se je v komentarjih na spletnih novičarskih portalih ta beseda ustalila kot negativen izraz za poimenovanje Hrvatov. Z uporabo te besede so komentatorji izkazali poniževalni odnos do Hrvatov. Pri poimenovanju Srbov so komentatorji uporabljali besedo *Srbčki*, kar je pomanjševalnica besede *Srbi*. Z njo pa so komentatorji izkazali pokroviteljski odnos do tega naroda. Komentatorji so za poimenovanje Srbov uporabljali tudi besede, s katerimi so jih prikazovali kot »neprave« ljudi. Tipična primera sta izraza *srbsko prase* in *nedonošeno pleme*. Kosovarje oziroma Albance so komentatorji poimenovali z besedo *šiptarji*, ki ima negativno konotacijo. Pri poimenovanju Bosancev in narodov nekdanje Jugoslavije kot celote so komentatorji prevladujoče uporabljali ista poimenovanja. Označevali so jih z besedami *čefur*, *južnjak*, *balkanec* in *trenirkar*. Iz tega lahko sklepamo, da so komentatorji narode celotne nekdanje Jugoslavije enačili z Bosanci. Na Dnevnik.si smo identificirali še nebesedni način izražanja

sovražnega govora, in sicer so nekateri komentatorji priimkom politikov levega dodajali črko ć, da so s tem poudarili njihovo neslovenskost. Iz navedenih poimenovanj smo identificirali nacionalistični diskurz.

V komentarjih s sovražnim govorom zoper katolike smo identificirali diskurz protikatolicizma, ki se je kazal v prevladujoči uporabi tipičnih zaničljivih besed, kot so *krščanarji* in *katolibani*. Poleg tega so komentatorji katolike oziroma predvsem cerkvene predstavnike poimenovali tudi *podporniki pedofilije* ali *pedofili*. S takšnim poimenovanji so komentatorji katolike demonizirali, saj so jih prikazovali kot družbi nevarne ljudi.

5.1.3 Analiza makropropozicij

Z analizo makropropozicij smo identificirali temeljne ideje in stališča, ki so jih komentatorji imeli do posameznih družbenih skupin, zoper katere so usmerjali svoj sovražni govor. S pomočjo teh makropropozicij smo poskušali ugotoviti temeljne predpostavke o sovražnem govoru v komentarjih pod novinarskimi prispevki.

5.1.3.1 Analiza makropropozicij na 24ur.com

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je v komentarjih s sovražnim govorom prevladovala naslednja makropropozicija o pripadnikih ali podpornikih desne politične opcije: pripadniki ali podporniki desne politične opcije so odgovorni za slabe razmere v državi, ker lažejo; ker so izdajalci naroda, saj so povezani z belogardisti in domobranci; ker so spreobrnjenci, saj so bili včasih komunisti, zdaj pa so desničarji; in ker brezpogojno zaupajo svojim voditeljem. V nadaljevanju navajamo tipične primere komentarjev, ki so odražali našete vidike navedene makropropozicije, da so pripadniki desne opcije odgovorni za slabe razmere v državi. Tipičen primer, da so pripadniki desne opcije odgovorni za slabe razmere v državi, ker lažejo, je bil komentar komentatorja z imenom srebrnibreg, ki je pod prispevkom Vox populi: pokojninska reforma bi padla (Križnar in Šeruga 2011, 24. april) zapisal: »Zelo zanimivo dejanje, ko desničar levičarju očita lažnivost. Pri tem se ne zaveda, da mu je idol in lider desnice dokazano postavljen na oltar laži, ponarejanj, poneverjanj, lažnega obtoževanja...*Oče odpusti jim saj ne vedo kaj delajo*.« Tipičen komentar, ki je odražal vidik, da so pripadniki desnice odgovorni za slabe razmere v državi, ker so izdajalci naroda, je bil komentar komentatorja geny42, ki je pod prispevkom Spomenik vsem žrtvam vojn bo stal na Kongresnem trgu (STA 2011f, 16. april) zapisal: »IZDAJALCI SLOVENSKEGA NARODA NE SPADAJO NA NOBEN SPOMENIK!!!!!!! Fojbe so preprazne, glede na to, da

so vedno bolj glasni.« Tipičen primer očitkov, da so pripadniki desne politične opcije odgovorni za slabe razmere v državi, ker so spreobrnjenci, je bil komentar komentatorja z imenom korintos, ki je pod prispevkom z naslovom Erjavec Žarniču: Po 5. juniju bo stranka reagirala (T. V. in drugi 2011, 9. maj) zapisal: »Komunisti so si v Jugi ustvarili lepo politično kariero. Potem so pa videli da to dolgo ne bo vzdržalo, pa so redno k maši začeli hoditi in k spovedi. Sedaj so pa kleni desničarji.« Tipičen primer vidika, da so pripadniki oziroma podporniki desne politične opcije odgovorni za slabe razmere v državi, ker brezpogojno zaupajo voditeljem, je bil komentar komentatorja z imenom DodgeFan, ki je pod prispevkom 'V vladi ne razumejo političnega marketinga' (STA in drugi 2011, 23. maj) zapisal: »Le kaj desničarji mislite, da bo JJ naredil? Točno vem, kaj bo, potuhnili se boste, svoje neumne komentarje boste zadržali zase, krivdo pa valili na prejšnjo vlado. Nikoli vam ne bo pomoči, vsaj dokler ne pride za vami naslednja generacija, ki ni desničarsko zdebilizirana.«

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je o pripadnikih ali podpornikih leve politične opcije prevladovala naslednja makropropozicija: pripadniki ali podporniki leve politične opcije so krivi za slabe razmere v državi, ker so neumni; ker izkoriščajo državo; ker so nesposobni; ker so perverzni; ker so dvolični; ker so povezani s komunizmom; ker pripadnike družbe delijo na »naše« in »druge«. V nadaljevanju navajamo tipične komentarje, ki odražajo našete vidike makropropozicije. Tipičen primer, v katerem je bil zapisan očitek, da so levičarji neumni, je bil komentar komentatorja z imenom nash.fido, ki je pod prispevkom FOTO: Zaradi tveganja ne bodo sporočili datuma izročitve (M. M. in V. L. 2011, 27. maj) zapisal: »Nočemo razglašati naše inteligenčne superiornosti nad vami, levičarji. Smo pač milostljivi z vami.« Tipičen primer, da so za slabe razmere v državi krivi levičarji, ker izkoriščajo državo, je bil komentar komentatorja nash.fido, ki je pod prispevkom Viri blizu SD: Predčasnih volitev letos ne bo (Šeruga 2011, 6. maj) zapisal: »Levičarji so poskrbeli za svoje riti na račun nas drugih, zdaj pa nam še pamet solijo.« Tipičen primer, da so pripadniki leve politične opcije krivi za stanje v državi, ker so nesposobni, je bil komentar komentatorja z imenom Osvald, ki je pod prispevkom Nov dokaz o usodi denarja za orožje (Ni. J. 2011, 22. maj) zapisal: »Kaj sploh ostaja levičarjem razen poloma za polomom.« Tipičen primer vidika, da so za slabo stanje v državi odgovorni levičarji, ker so perverzni, je bil komentar Osvalda pod prispevkom Bomo pasji davek plačevali vsi? (Ksela 2011, 30. maj): »Pasjejebci so na oblasti.« Tipičen primer, da so za stanje v državi odgovorni levičarji, ker so dvolični, je bil komentar komentatorke z imenom freexgirl, ki je pod prispevkom FOTO in VIDEO: Kresalova ostaja na čelu LDS (STA in V. L. 2011č, 28. maj) v odzivu na komentar

komentatorja z imenom srebrnibreg, ki podpira levo politično opcijo, zapisala: »Ti ne bi imel nobene barve hehe.... skrival bi se do konca vojne, potem pa prilezel iz gozda in si odel dres, ki bi bil najbolj priročen pa se hvalil. Tipičen vzorec levičarjev pač ;).« Tipičen primer, da so za slabe razmere v državi krivi levičarji, ker so povezani s komunisti, je bil komentar komentatorja z imenom JEZKE-BLOKIRAT, ki je pod prispevkom Spomenka Hribar predlaga premierko (Kranjc in U. Z. 2011, 23. april) zapisal:

*ZAPOMNITE SI NEKAJ VI LEVICARJI DA SE JE ZA SLOVENIJO BORIL JANSJA NJEGA SO ZAPRLI ON JE TISTI KI IMA NAJVEČ ZASLUG DA SMO DANES SLOVENCİ SAMOSTOJNI TA VLADA KI NAM PA SEDA J VLADA PA SO BILI PROTİ OSAMOSVOJITVI NE DA NEBI SMELI BIT V POLITIKI IZGNAT TO * RDECO IZ SLOVENIJE.*

Tipičen primer, da so za slabe razmere v državi krivi levičarji, ker družbo delijo na »naše« in »druge«, je bil komentar komentatorja nash.fido, ki je pod prispevkom Viri blizu SD: predčasni volitev letos ne bo (Šeruga 2011, 6. maj) zapisal:

Levičarji so vedno znova delili ljudi na "naše" in "vaše". Samo, da bi lahko svoje spravli v lepe službe. Tiste, ki pa niso njihovi, pa so vedno bolj odrivali stran. To je omogočilo, da že neki polkvalificirani delavci na "pravi" strani zasedajo visoko plačana delovna mesta. Mlad izobražen kader, ki mimogrede ni na "pravi" strani, pa ne dobi službe. Potem pa se pritožujejo, da ni otrok. Ja od kod pa naj bodo, če mladi še zase ne morejo poskrbeti, kaj šele za otroka. To je resnica. Prihodnost slovenskega naroda so totalno zafural, potem pa nam isti "gospodje" pridigajo, kako bomo morali še več delati.

Analiza makropropozicij je pokazala, da je o predstavnikih katoliške cerkve prevladovala naslednja makropropozicija: predstavniki katoliške cerkve so nemoralni ljudje, ker so pedofili in ker jih zanima le denar. Tipičen primer, da so predstavniki cerkve nemoralni ljudje, ker jih zanima le denar, je bil komentar komentatorja z imenom an0nimen, ki je pod prispevkom Mariborska nadškofija izgublja večino svojega premoženja (STA in D. L. 2011, 24. maj) zapisal: »Tako tako cerku počas u maloro banda nekoristna pobirajo denar za članstvo v mentalno prizadeti sekti, ki prodaja idejo o nevdnih možeh z nadnaravnimi močmi.« Tipičen primer vidika makropropozicije, da so predstavniki cerkve nemoralni, ker so pedofili, pa je bil

komentar komentatorja z imenom mimimijav, ki je pod prispevkom Duhovnik je priznal, da je obseden s seksom (T. G. 2011, 25. maj) zapisal: »Zaradi mene to bedno cerkev naj kar ukinejo!!! Sama mafija in pedofili.«

Ugotovili smo, da je o muslimanih prevladovala naslednja makropropozicija: muslimani ogrožajo način življenja zahodne civilizacije, ker so teroristi in ker se ne želijo asimilirati. Tipičen primer, da so muslimani teroristi in se ne želijo asimilirati, je bil komentar komentatorja z imenom dalow, ki je pod prispevkom FOTO: Zaradi tveganja ne bodo sporočili datuma izročitve (M. M. in V. L. 2011, 27. maj) zapisal:

Muslimani delajo probleme po celi Evropi naprimer v Nemciji , Franciji , Svedski oni temu recejo "multicultural" sam se ve na katere mislijo . Kamor pridejo hocejo dzamijo, svoje pravice itd. Prakticno zivijo v svojem svetu in ne sprejmejo kulturo drzave v kateri zivijo . Poglejte samo malo bliznji vzhod kaj se tam dogaja in kaksne pravice majo oziroma nimajo kristjani in kok se oni obnasajo do kristjanov. Toliko o muslimanih ...Pa da se ne govorim o Al qaidi ,talibanom ,vehabije in "muhadzini" . Tudi sveta islamska vojna se bliza in mozno mascevanje Al qaide kwa bi dal da res napadejo ameriko al pa kej, pa da jih američani stolčejo v 2 minutah, čeprov jih sovrazm naj zmeljejo tiste tm njihove drzave.

Analiza makropropozicij je pokazala, da je prevladovala naslednja makropropozicija o istospolno usmerjenih: istospolna usmerjenost je nekaj nenormalnega, ker se homoseksualci ne morejo razmnoževati in ker se s to usmerjenostjo širi bolezen, zaradi predpostavke o nenormalnosti pa so komentatorji istospolno usmerjenim odrekli pravico do posvojitve otrok. V nadaljevanju navajamo tipične komentarje, ki odražajo našete vidike makropropozicije, da je homoseksualnost nenormalna. Vse komentarje, ki bodo navedeni kot primeri, smo identificirali pod prispevkom SDS uspela le z dopolnilom o zunajzakonski skupnosti (STA in drugi 2011, 17. maj). Tipičen primer komentarja, v katerem je navedeno, da je istospolna usmerjenost nenormalna, ker se homoseksualci ne morejo razmnoževati, je bil komentar komentatorke z imenom Madyy, ki je zapisala: »Ko pogledamo Mars ali Venero vidimo svet, ki je posledica istospolnih.. Suša..vročina sam pesek in nikjer življenja.« Tipičen primer vidika makropropozicije, da se z istospolno usmerjenostjo širi bolezen, je bil komentar že omenjene komentatorke Madyy, ki je zapisala: »In Borba proti Aidsu se je spremenila v Borbo za Aids... Zanimive vrednote družbe vsi morajo biti Kužni.« Tipičen komentar

prepričanja, da istospolno usmerjeni ne bi smeli posvojiti otrok, pa je bil komentar komentatorja z imenom cau-curaku, ki je zapisal: »Smo bili v soboto na pikniku je "ati Lojze pekel na žaru mami Polde pa nabiral jagode" !!! ali bo tak otrok normalen ???«

Analiza makropropozicij o Hrvatih je pokazala, da je v komentarjih zoper njih prevladovala naslednja makropropozicija: Hrvati so nepošten narod, ker so dvolični in ker kradejo ozemlje drugih narodov. V nadaljevanju navajamo tipična primera, ki odražata vidika makropropozicije. Tipičen primer, da so Hrvati nepošten narod, ker so dvolični, je bil komentar komentatorja z imenom cirenija, ki je pod prispevkom FOTO: 'To je velika nesreča za vse nas' (T. Še. 2011a, 15. april) zapisal: »Hrvatje so pa na zunaj veliki verniki, v srcu pa nacionalisti, da jim ni para. Saj Bog mora bruhat.« Tipičen primer, da so Hrvati nepošten narod, ker kradejo ozemlje drugih narodov, je bil komentar komentatorja z imenom peterb110@gmail.com pod prispevkom FOTO: 'To je velika nesreča za vse nas' (T. Še. 2011a, 15. april): »Hrati so rak rana balkana in vir problemov. Polovica ozemlja v resnici pripada drugim narodom (Slovincem, Srbom in Madzarom) Kdaj bodo kaznovani za okupacijo vedno naše Istre?«

Analiza makropropozicij je pokazala, da je prevladovala naslednja makropropozicija o Srbih: Srbi so zločinski narod, ker so kršitelji mednarodnega vojnega prava. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom vladar, ki je pod prispevkom FOTO in VIDEO: Mladić v haaškem priporu (M. M. in drugi 2011, 31. maj) zapisal:

Vsi srbi ste ene kukavice, ki ste ubijal otoke in boge civiliste najman muslimanskih vojakov ste ubili,zato ker ste se od strahu že usra-l ko ste jih videli,a te ki dajete podporo preko računalnika z skrito identiteto iz bedne sobe in strganega stola,vi ste največje kukavice.če ima ker kej za povedat se lahko komot z mano dobi pa nej mi u faco pove da je ratko heroj za njega,da bu takoj zobe zbijem.

Pri komentarjih, ki so bili usmerjeni zoper prebivalce Bosne in Hercegovine, je prevladovala naslednja makropropozicija: Bosanci so nevhvaležen narod, ker se v Sloveniji ne želijo asimilirati. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom pittbull, ki je pod prispevkom 'Soditi bi mu morali v Potočarih' (Husejnović 2011, 27. maj) zapisal:

Bosanci po sloveniji serjejo po vsem kar je slovensko še tolik niso hvaležni da bi po 20ih letih govorili slovensko vsaj trudli bi se.kaj bi pa radi tukaj majo vse in v bosni tudi dol majo bajte tukaj bajte stanovanja. zakaj ne greste nazaj v bosno če je" Mani zemljo koja bosnu nema " da se razumemo nimam nič proti nobenemu sm me pa jezi da se obnašajo kot da so v bosni ,me prav zanima če bi srb v sarajevu srbsko muziko nabijau pa j.e.b.a.u. m.a.t.e.r .bosansko kot tukj bosanci j.....o mater slovensko ?

Analiza makropropozicij je pokazala, da je za Američane prevladovala naslednja makropropozicija: Američani slepo zaupajo oblasti, ker so neumni in paranoični. V nadaljevanju navajamo tipična primera vidikov omenjene makropropozicije. Tipičen primer, da Američani slepo verjamejo oblasti, ker so neumni, je bil komentar komentatorja z imenom edgar1, ki je pod prispevkom VIDEO: Obama: Svet je boljši in varnejši (Reuters in drugi 2011, 2. maj) zapisal: »Scenarij za umor Usame Bin Ladna je sigurno napisal Walt Disney. JOJ kako so ti Američani bedasti.« Tipičen primer, da Američani slepo verjamejo oblasti, ker so paranoični, pa je bil komentar komentatorja z imenom 12345s, ki je pod prispevkom Gadafi se skriva po bolnišnicah (T. Še. 2011b, 27. maj) zapisal: »"Paranoičen"!? Paranoja je menda psihotično stanje, v katerem bolnik ima občutek, da ga preganjajo. !!! Če pa Američani imajo občutek da jih cel svet preganja in so zaradi svije "preganjavice", celo agresivni, oz., nevarni za druge ljudi, bi jih bilo treba izolirati.«

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je za Rome prevladovala naslednja makropropozicija: Romi izkoriščajo državo, ker jim ta daje več pravic kot ostalim državljanom, ker živijo na tuj račun in kradejo. Tipičen primer vidika, da Romi izkoriščajo državo, ker jim ta daje več pravic kot ostalim državljanom, je bil komentar komentatorja wizii, ki je pod prispevkom Med nami živijo kot sredi humanitarne krize (STA in T. V. 2011b, 13. maj) zapisal:

Zakaj pa bom jest odgovarjal za morebitna kazniva dejanja Romi pa ne? Zakaj pa Romi ovirajo dostop do vode Romom? Zakaj pa imajo Romi več privilegijev kot jest že z zakonom, še več pa nenapisanih? Zakaj pa imajo nekateri Slovenci svoje zbiralnike deževnice na odročnih in neurejenih lokacijah, pa greznice, pa mini čistilne naprave in zato tudi plačajo? Zakaj pa si lahko ena Romkija privošči, da reče, da ne bo delal, če tudi se ji ponudi služba, ker pač ona ne bo doma puščala otrok. Ja sej vas je tolik brezposelnih, da ti naj jih pa soseda čuva. Je ležje bit doma.

Tipičen primer vidika makropropozicije, da Romi izkoriščajo državo, ker živijo na tuj račun, je bil komentar komentatorke z imenom Maddy, ki je pod prispevkom Naredili veliko, treba bo še več (STA 2011c, 8. april) zapisala: »Romi so nacionalna sramota nikol ne bodo delali, nikoli kaj doprinesli samo izsiljevali in živeli na tuj račun.« Tipičen primer vidika, da Romi izkoriščajo državo, ker kradejo, je bil komentar komentatorja z imenom Gjuro3 pod prispevkom Naredili veliko, treba bo še več (STA 2011c, 8. april): »Tukaj v Mariboru imamo »mesec romske kulture« vsak dan- na programu pa: kraje, vlomi, ropi, šverc avtomobilov, šverc vsega drugega, množenje na kvadrat, subvencije te in one in tako naprej...«

Podobno makropropozicijo kot za Rome smo identificirali tudi za izbrisane, saj smo ugotovili, da je prevladovala naslednja makropropozicija: izbrisani izkoriščajo državo, ker živijo na račun drugih. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom didaktik, ki je pod prispevkom Med nami živijo kot sredi humanitarne krize (STA in T. V. 2011b, 13. maj) zapisal: »Ne bom jest delau za izbrisane in za cigane, če komej svojo familijo preživljam!«

5.1.3.2 Analiza makropropozicij na Dnevnik.si

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je o pripadnikih ali podpornikih desnih političnih strank v komentarjih s sovražnim govorom prevladovala naslednja makropropozicija: desničarji so krivi za slabe razmere v državi in družbi, ker so nemoralni (saj lažjo, kradejo, manipulirajo); ker ne podvomijo v verodostojnost svojih avtoritet, temveč jim slepo sledijo; ker so izdajalci naroda, saj podpirajo belogardizem ali celo fašizem; zaradi česar bi jih družba morala nekako omejiti, da ne bi več ogrožali Slovenije. V nadaljevanju navajamo tipične komentarje, ki odražajo posamezne vidike te makropropozicije. Tipičen primer komentarja, ki odraža vidik, da so podporniki ali pripadniki desnih političnih strank krivi za slabe razmere v državi, ker so nemoralni, je bil komentar komentatorja z imenom WagnerX, ki je pod prispevkom DeSUS izstopil, Karlu Erjavcu priljubljenost občutno padla (Pogljajen 2011c, 26. april) zapisal:

Normalen volilvec, s tem mislim "politično pismenega", zagotovo ne bi, ne bo, volil stranke esdees, saj je ta stranka dokazano manipulativna; če manipulirajo z državo, bodo tudi z državljani. Stranka, ki "kreativno prireja" dokumente, izsiljuje, kdo se še spominja zaključnega računa za leto 2007, ki zahteva popolno razgaljanje države... Jasno mi je, da privrženci gojenja kulta osebnosti zaslepljeno prikimavajo vsaki potezi svojega "kralja in boga", a ni mi jasno, da tako brezpogojno !

Tipičen primer komentarja, ki je vseboval vidik makropropozicije, da so desničarji krivi za slabe razmere v državi in družbi, ker ne podvomijo v verodostojnost svojih avtoritet, je bil komentar komentatorja z imenom WagnerX, ki je pod prispevkom Pavel Gantar na Javorovici: Ljudje, ki so spravili podjetja v stečaj, morajo odgovarjati (STA 2011m, 1. maj) zapisal:

Glede na to, da si očitno kar precej slaboumna stvar, ti ne zamerim teh zombističnih izpadov in ostale navlake, ki jo imaš kar precej v presežkih. Ko boš sposoben, hmmm, morda pa ne razumeš besede "sposoben", bo skušal z "zmožen"... ko boš zmožen na konkretna vprašanja odgovarjat konkretno, potem bo morda še kaj iz dopisovanj. Vse dokler pa kvasaš neumnosti in prodajaš puhle agitke na znani dogmi, dotlej samo izkazuješ svoje (ne)razumevanje stanja v družbi. Že nekajkrat si dokazal, da nimaš samostojnega razmišljanja (se spominjaš Bor-Kajuh debate), tudi ostali so to opazili in ti omenili, a kar trosiš in trosiš svoje puhloglavosti, za katere verjamem, da so bolj namen učvrščevati dvomljivce; še fan rolingov je bolj konkreten od tebe, pa čeprav samo prireja naokoli prebrano in pobrano, je vsaj prismuknjeno zabaven ! !

Tipičen primer komentarja, ki je odražal vidik makropropozicije, da so desničarji krivi za slabe razmere v državi in družbi, ker so izdajalci naroda, saj podpirajo belogardizem ali celo fašizem, je bil zapis komentatorke z imenom Majrene pod kolumno z naslovom Konec? (Miheljak 2011a, 4. maj):

Izdajalce so povsod ubili, ljudje ki se prodajo okupatorju, so res bedni. Žal jih je take naredila, uklonila krščanska cerkev(podpirala okupatorja, izdajale poštene Slovence,ki so se uprli okupatorju)Koliko poštenih Slovencev so pobili belogradisti, domobranci, otroke, žene, stare ljudi, samo zaradi nekakšnega maščevanja, hudobije, ker so bili v sorodu s partizanom, človekom, ki je tvegat življenje za osvoboditev domovine? Preštej že, domobranci so zverinsko pobijali in mučili ljudi, poleg tega so pa bili krivi za smrt ogromno ljudi,ker so jih hlapčevsko izdajali nacistom.Šegestapo se je zgražal nad surovostjo domobrancev. Zato nehaj lagati in se sprenevedati, ti je šlo vedno preveč dobro. Pač po vetru.Čista žalost.

Tipičen primer komentarja, ki je vseboval vidik, da bi zaradi predpostavke o krivdi desničarjev za slabe razmere v državi, te morali nekako omejiti, je bil komentar komentatorja

z imenom klofuta pod prispevkom Vlada nasprotuje predlogu novele zakona o grbu, zastavi in himni; SDS meni, da je sedma kitica premalo domoljubna (STA in TP 2011, 19. maj): »Obad, bravo, dobro si jih pogruntal, le z "Janši je treba odločno reči NE!" si premehak. Dokler te debile iz SDS (Stranka Debilov Slovenije) in njihove za Dnevnik zadolžene trobente (blisk,, Dell,Zoro, notranji sovražnik) ne pomečemo v Ljubljano, v Sloveniji ne bo miru !«

Z analizo makropropozicij smo identificirali, da je za podpornike ali pripadnike levih političnih strank prevladovala naslednja makropropozicija: levičarji so odgovorni za slabe razmere v državi in družbi, ker podpirajo totalitarni režim (komunizem); ker so nemoralni (saj lažejo, kradejo, za dosego ciljev ne izbirajo sredstev, so nepošteni in izprijeni); zaradi česar bi bile razmere v Sloveniji veliko boljše, če bi jih na nek način omejili. V nadaljevanju navajamo tipične primere vidikov omenjene makropropozicije. Tipičen komentar, ki izpostavlja vidik makropropozicije, da so levičarji krivi za slabe razmere v državi, ker podpirajo totalitarni režim, je bil komentar komentatorja z imenom Dell, ki je pod prispevkom Afera Patria: Kjer ni škode, ni kazni (Caharijas 2011, 5. april) napisal:

Podporniki rudečih očitno še niso dojeli, da nismo več v totalitaristični komunistični ureditvi. V gnilem komunizmu je tožilec spesnil obtožnico ala ...neugotovljenega dne, na neugotovljenem mestu, ob neugotovljenem času... obdolženec pa je moral dokazati, da neugotovljenega dne, ob neugotovljenem času ni bil na neugotovljenem mestu. Ker tega ni mogoče dokazati je sledila huronska kazen. A časi pokvarjenega komunističnega sodnega sistema so na srečo minili, čeprav se nekaterim še vedno kolca po njem.

Tipičen komentar, ki je izpostavil vidik, da so levičarji krivi za slabe razmere v državi in družbi, ker so nemoralni, je bil komentar komentatorja z imenom notranji sovražnik, ki je pod prispevkom z naslovom Janez Potočnik: Slovenija gre v napačno smer (STA 2011o, 4. maj) zapisal:

Vedno bolj se kaže prekanjenost predatorjev: demonizirajo politične nasprotnike in jim pripisujejo diktatorske težnje. politične tekmece povezujejo z medvojnimi dogajanjem in jim pripisujejo izvor v domobranstvu in kolaboracionistih. lažno se predstavljajo za socialno usmerjene levičarje, v resnici pa so plenilci, ki niti imena kapitalisti ne zaslužijo. ljudi zavestno razdvajajo s hujskanjem v t.i. kulturni boj, edini

namen vsega tega pa je plenjenje ljudi po načelu: razdvajaj, vladaj, ropaj. v dveh letih jim je uspelo sesuti državo, kar jim pod drnovškom ni uspelo...

Tipičen komentar, ki je odražal vidik makropropozicije, da je treba omejiti vpliv levičarjev, ker so ravno oni krivi za slabe razmere v državi, je bil komentar komentatorja z imenom pups pod prispevkom Dan upora proti okupatorju: danes se spominjamo ustanovitve OF iz leta 1941 (STA in AA 2011, 27. april). Ta je napisal, da »potrebujemo prelom s komunistično navlako vključno OF, ki je bila komunistično skropucalo z namenom izvajanja komunistične revolucije. Ko bomo to zmoogli se bo odprla pot naprej - do takrat bomo cepetali na mestu«.

Analiza makropropozicij je pokazala še, da je o katoliki prevladovala naslednja makropropozicija: katoliki so nemoralni, ker grešijo, namenoma poneumljajo ljudi in podpirajo pedofilijo. V nadaljevanju navajamo tipične komentarje, ki odražajo zgoraj naštete vidike makropropozicije, da so katoliki nemoralni. Tipični komentar, ki je odražal vidik, da so katoliki nemoralni, ker grešijo, je bil komentar komentatorja z imenom Hermanceljski pod prispevkom Mirko Kraševc: Za posojila brezplačnikom sem izvedel iz medijev (STA 2011a, 5. april): »Nikjer nisem zasledil, pa sem prebral Biblijo, da naj duhovnik krade in laže, zavaj in goljufa, nečistuje in posiljuje fantke. Tale model iz klana Krašovcev je enak svojim bratom po krvi, kakor tudi bratom po kuti. Laže, krade, zavaja. Grmada ali pa kamen in voda.« Tipičen primer vidika makropropozicije, da katoliki namenoma poneumljajo ljudi, je bil komentar komentatorja z imenom Coli pod prispevkom Kriza Cerkve: Rešitve ni na vidiku, težav je vse več, vernikov pa vse manj (ČA in Deutsche Welle 2011, 10. april), kjer je Coli zapisal: »Kaj naj se pa zamislimo stepni? Cerkev je ena najbolj razvejanih svetovnih organizacij, ki načrtno poneumlja ljudi (beri: jim ponuja pravljice) z namenom, da z njimi manipulira in jih molze. Tako je, če gre cerkev po gobe, se bo človeštvo rešilo velik del kriminala (pranje denarja, zavajanje, pedofilije,...).« Tipičen primer, ki je odražal vidik, da so katoliki nemoralni, ker z neobsojanjem pedofilije slednjo podpirajo, je bil komentar komentatorja z imenom AtaAufbiks pod novinarskim prispevkom Teden parade ponosa opozarja na neenakopravnosti (Lukič 2011, 26. maj), kjer je navedeni komentator zapisal: »Nekaterim je cerkev tako oprala možgane, da imajo sebe za nadljudi, drugače spolno usmerjene pa sploh nimajo za ljudi. Popolnoma pa odobravajo pedofilijo katoliških župnikov in jim pri tem celo pomagajo ali pa so tudi sami pedofili!«

Analiza makropropozicij je pokazala, da je prevladovala naslednja makropropozicija o istospolni usmerjenosti: istospolna usmerjenost je nekaj nenormalnega, ker je vedenjska motnja ali celo bolezensko stanje, sprevržena in nenaravna lastnost, zaradi katere gejem in lezbijkam ne bi smeli dovoliti posvojiti otroka. V nadaljevanju navajamo tipične komentarje, ki odražajo vse zgoraj naštetе vidike navedene makropropozicije, da je homoseksualnost nenormalna. Tipičen primer komentarja, da je homoseksualnost nenormalna, ker je neke vrste vedenjska motnja, je zapisal komentator z imenom MUROVEC pod prispevkom Otroci potrebujejo starše, ne očeta in mame (Ivelja in Petkovič 2011, 14. maj):

Nihče nima nič proti, da se tolažite v svoji zafrustrirani notranjosti z nekimi ustvarjenimi potrditvami, da je to povsem normalno in zdravo, žal gre za najmanj kar je hude vedenjske odklone povzročene največkrat iz strahu in iskanju zavetja pri sebi enkih. Zveza - prava normalna - med moškim in žensko terja od obeh čeprav se sliši čudno precej poguma, odrekanja in prilagajanja, razumevanja in popuščanja z občasnim bojem za uveljavitev.

Tipičen primer komentarja, da je homoseksualnost nenormalna, ker je bolezen, je zapisal komentator z imenom preseren3, in sicer pod prispevkom Ubranili kompromisni družinski zakonik (Pogljajen 2011č, 18. maj):

Moj pogled sega na obdobje po drugi svetovni vojni, ko je z Mashallovim planom prispelo milijone ton z DDT pesticidom okuzenih zit. Po tistem se je rodilo v Nemciji milijon gejev! Demografsko dokazljivo. Raziskano. Glavna posledica unicujočega delovanja tega pesticida je prepolovljen nivo testosterona v moskem tistega casa. In to ni naravna evolucija. To je od cloveka povzrocena katastrofa. Ce poznas koga dovolj visoko v hirearhiji medicine, bo vedel za to. Dovolj sem star, da vidim vse okrog sebe mladino, ki ni vec to, kar smo bili mi v podobnih letih. Sedaj se torej ukvarjamo s temi posledicami, ter spreminjamo civilizacijske vrednote, namesto da bi se borili za kvalitetnejse zivljenje, ki bi vrnilo naravno ravnovesje.

Tipičen komentar, ki je vključeval vidik, da homoseksualci ne smejo posvojiti ali celo imeti otrok, ker so nenormalni, je bil komentar komentatorja z imenom preseren3 pod prispevkom Ubranili kompromisni družinski zakonik (Pogljajen 2011č, 18. maj):

Otrok nima sam možnosti izbire, koga bi zelel za posvojitelja in je s strani države porinjen v neko skupnost, ki mu ne bo sposobna nuditi normalnega razvoja. Se vec, izpostavljen bo roganju vecine in bo od rojstva naprej v poziciji, da brani neka stalisca, ki niso nujno njegova. O normalnem razvoju lahko preberes nekaj temeljnih tock v analizi Romana Vodeba, ki se je aktiviral v tem vprasanju in se mnogih drugih. Tudi sam se zavedam nekaterih temeljnih dognanj iz svojega odrascanja in vem, da bi bil popolnoma drug clovek, ce bi odrastel v homoseksualni skupnosti. Ce bi imel sedanji razum in tisto izkusnjo, se bi ubil.

V komentarjih, ki so bili sovražno uperjeni proti pripadnikom republik nekdanje Jugoslavije, je prevladovala makropropozicija, da so ti ljudje manj vredni od »pravih« Slovencev, ker so nepošteni. Tipičen primer, ki je ponazarjal makropropozicijo, da so pripadniki republik nekdanje Jugoslavije manj vredni od Slovencev, je bil komentar komentatorja z imenom člen133, ki je pod prispevkom z naslovom Janković: Dejanje ministrice je nestrokovno in neodgovorno! (Hreščak 2011, 16. april) zapisal: »Slovenci znamo z Ljubljano bolje, to je, POŠTENO. Ker pa hočejo Slovence prevzgojiti, da bodo postali lumpi, so za šepana Ljubljane namestili NEPOŠTENJAKA Jankovićéca. Balkancem gredo taka "posla" bolje od rok«.

Analiza makropropozicij o Hrvatih je pokazala, da je v komentarjih o slednjih prevladovala naslednja makropropozicija: Hrvati niso pravi narod, ker je njihova država nastala zaradi specifičnih družbenopolitičnih okoliščin. Tipičen primer, ki je ponazarjal to makropropozicijo, je bil komentar komentatorja z imenom Markavrelij pod prispevkom Srbski politik Palma: "Hrvaški parlament se mora opravičiti Srbom za največje etnično čiščenje po drugi svetovni vojni!" (Agencije in drugi 2011, 15. april): »Hrvati so zločinska kvazinacija, ki niti lastnega jezika nima (t. i. ajkavci so izvorno Slovenci, t. i. štokavci pa Srbi). Ta kvazinacija je proizvod genocidnega vatikansko-germanskega osvajalnega pohoda na Balkanu.«

Analiza makropropozicij je pokazala, da je o Srbih prevladovala naslednja makropropozicija: Srbi so manjvredni od drugih narodov, ker so nezreli za demokracijo, zato si ne zaslužijo spoštovanja mednarodne skupnosti. Tipičen komentar, ki je odražal vidik, da so Srbi manjvredni od drugih narodov, ker so nezreli za demokracijo, je bil komentar komentatorja z imenom Bedmadafaka pod prispevkom Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne

smemo dovoliti, da nam nepismeni zahodnjaki pišejo zgodovino" (NAM 2011, 30. maj), ki je zapisal, da so »srbi zaostala verzija turkov, s strani mednarodne javnosti bi morali bit tudi tako obravnavani.dodresirat to nedonošeno pleme, ki zelo težko živi v skupnosti«. Tipičen primer vidika, da so Srbi manjvredni od drugih narodov, zato si ne zaslužijo spoštovanja mednarodne skupnosti, je odražal komentar komentatorja z imenom Gypsy pod prispevkom z naslovom Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne smemo dovoliti, da nam nepismeni zahodnjaki pišejo zgodovino" (NAM 2011, 30. maj): »Tile Srbientosi pa res niso za evropsko unijo,niti na zahodni Balkan ne sodijo. Spet bi morali Turki poskrbeti za njih, jih nagnati v malo Azijo in vzgojiti po meri janičarjev.«

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je bila prevladujoča makropropozicija o Romih naslednja: Romi izkoriščajo državo, ker jim ta daje več pravic kot ostalim državljanom in ker so manj sposobni. Tipičen primer, ki je odražal vidik makropropozicije, da Romi izkoriščajo državo, ker jim ta daje več pravic kot ostalim državljanom, je bil komentar komentatorja z imenom zoro pod prispevkom Romi iz Dobruške vasi se bojijo ponovnega bombnega napada (Žist 2011, 30. april): »Najprej naj cigotom poberejo oborožitveni arzenal. Potem naj začnejo plačevati vse kar plačujemo ostali, vzeti jim 1200 EUR po glavi za vsakega otroka in naj dobijo toliko kolikor dobijo ostali slovinci. Ko bo vzpostavljena enakopravnost se pa lahko naprej pogovarjamo.« Tipični primer komentarja, ki je povzel vidik makropropozicije, da Romi izkoriščajo državo, ker so manj sposobni, je bil komentar komentatorja z imenom dario pod prispevkom Reportaža ob svetovnem dnevu Romov: Ohraniti moramo spomin na našo pot iz Indije (Škerl Kramberger 2011, 8. april): »Smerokazi, ampak kaj pomaga, če so v povprečju slabo pismeni.«

Analiza makropropozicij je pokazala, da je o starejših državljanih prevladovala naslednja makropropozicija: starejši državljani ne smejo sodelovati pri odločanju v politiki, ker bodo uničili državo. Tipični primer te makropropozicije je bil komentar komentatorja z imenom pepino pod prispevkom Svetlik: Erjavec je karierni politik, ki brez obzira izrabi vsako priložnost za lastno promocijo (STA 2011d, 11. april): »Kje na svetu si še videl, da penzionisti kreirajo politiko, strategije za bodočnost, razvoj itd. pa tudi če so naši v povprečju 10 let manjši, kot drugje. To je pa 100% garancija za dokončni potop te države, ker v 10 letih tu ne bo nobenega mladega.«

Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je o ženskah prevladovala naslednja makropropozicija: ženske so manj sposobne od moških, ker so manj racionalne, posledično pa za uspeh v življenju uporabljajo seks. Tipičen primer, ki je odražal vidik makropropozicije, da so ženske manj sposobne od moških, ker so manj racionalne, je bil komentar komentatorja z imenom pilotko12 pod prispevkom Izredne seje parlamenta o "bulmastifih itn." (še) ne bo (JOP 2011, 26. maj):

»Sami garači !Ko vsak dan gledam policijske "pare" v avtih kako se smehljajo , si kar predstavljam akcijo, ki bi jo bila sposobna izvesti mlečnozobca s šnel kursa v Tacnu. Sicer so pa takoj ko se zaposlijo za stalno kmalu noseče in tako terensko neuporabne, ker se zaradi otrok niso pripravljene izpostavljati. Policija da te srat od Kresalke navzdol !«

Tipičen primer komentarja, ki je ponazarjal vidik, da se morajo ženske, ker so manj sposobne od moških, do visokih položajev prebijati s pomočjo seksa, je bil komentar komentatorja z imenom MUROVEC pod prispevkom Otroci potrebujejo starše, ne očeta in mame (Ivelja in Petkovič 2011, 14. maj):

/.../ Žal živimo v času, ko je postal sex nekakšen posel z katerim se današnje ženske prebijajo k položaju in denarju, danes je biti nekoč " kurba " postalo moderno in častno, moški je že itak bolj lovec in ob sedanji ponudbi ki presega povpraševanje žal v večini primerov vidi v teh nastavljaških smrkljah in damicah le še brezvreden seksualni objekt enakovreden napihljivi lutki. To je začetek konca, to občuti tistih nekaj še normalnih žensk in deklet in se v begu pred totalnim ponižanjem zatek v lezbištvo, kot se razočarani nad tem kar je iz žensk nastalo tebi podobni zatekate v homosexualnost. Ja je bolezen, žal bolezen komplet družbe in časa ki vodi v propad.

5.1.3.3 Primerjava analize makropropozicij med 24ur.com in Dnevnik.si

Glede pripadnikov in podpornikov tako desne kot leve politične opcije je na obeh spletnih portalih prevladovalo isto mnenje. Komentatorji so namreč politično opcijo, zoper katero so usmerili sovražni govor, prikazali kot edinega krivca za slabe razmere v državi. S tem so določeno politično opcijo demonizirali in preko tega legitimirali, zakaj ni primerna, da bi vodila državo. To so utemeljevali z očitki iz polpretekla zgodovine, ki so pri desni politični opciji izhajali iz povezav z belogardisti in domobranci, pri levi pa iz povezav s komunisti, kar

je v obeh primerih vodilo do ugotovitve, da so pripadniki določene politične opcije izdajalci naroda. Na ta način so komentatorji vzpostavili ločnico med »nami« in »drugimi«, pri čemer so »nas« prikazovali kot večvredne. Z analizo makropropozicij smo identificirali ključne poteze diskurza kulturnega boja.

Pri sovražnem govoru zoper katolike in predstavnike cerkvene organizacije so se prav tako na obeh analiziranih medijih pojavljali podobni očitki. Komentatorji so namreč katolike oziroma predstavnike cerkve označevali za nemoralne ljudi, očitki pa so na obeh spletnih portalih izvirali iz obtožb o pedofiliji, s čimer so katolike demonizirali. Pripisovali so jim negativne lastnosti, kot so pohlep in poneumljanje ljudi. Vse to kaže na diskurz protikatolicizma.

Na obeh spletnih straneh so komentatorji istospolno usmerjene označevali za nenormalne in jim odrekli pravico do posvojitve otrok. Na Dnevnik.si so komentatorji istospolno usmerjenost opisovali kot bolezensko stanje, medtem ko so na 24ur.com pisali, da homoseksualci s svojo spolno usmerjenostjo širijo bolezen. Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da komentatorji v homoseksualcih vidijo grožnjo »normalni« družbi. Ta grožnja v očeh komentatorjev daje legitimnost njihovim stališčem glede omejevanja pravic istospolnih. Makropropozicija o homoseksualcih torej odraža homofobni diskurz, za katerega je značilno varovanje tradicionalnih vrednot.

Pri analizi makropropozicij smo o pripadnikih narodov nekdanje Jugoslavije identificirali različne makropropozicije (Hrvati so nepošteni in niso pravi narod, Srbi so zločinski narod, Bosanci so nevhvaležen narod). Vsem tem makropropozicijam pa je bilo skupno, da so komentatorji te narode v primerjavi s Slovenci prikazovali kot manjvredne. Tudi ko so bili tarča sovražnega govora komentatorjev narodi nekdanje Jugoslavije kot celota, je bila ključna makropropozicija, da so ti narodi manjvredni kot slovenski narod. Takšen odnos do drugih narodov kaže na nacionalistični diskurz, v središču katerega je večvrednost »našega« enega naroda v primerjavi z drugimi.

S pomočjo analize smo na obeh medijih identificirali isto makropropozicijo o Romih, in sicer da ti izkoriščajo državo, ker jim ta daje preveč pravic. O Romih so komentatorji pisali kot o tistih, ki kradejo, živijo na tuj račun in se ne obnašajo kot ostali »normalni« državljani. Z vsem tem so komentatorji pokazali, da Romi ogrožajo »prave« Slovence, saj kradejo njihovo premoženje, živijo od njihovih davkov, poleg tega pa imajo še več pravic kot »pravi«

državljeni. Komentatorji so svoj sovražni govor legitimirali s tem, ko so Slovence prikazovali kot žrtve neenakopravnosti. Takšne značilnosti sovražnega odnosa do Romov kažejo na rasistični diskurz.

5.1.4 Analiza značilnosti komentatorjev

Pri analizi značilnosti komentatorjev smo z analizo ključnih besed in makropropozicij raziskali več vidikov. Najprej smo z analizo ključnih besed ugotavljali, kako so se komentatorji, ki so uporabljali sovražni govor, poimenovali. Ugotavljali smo, ali so uporabniška imena oziroma vzdevki komentatorjev povedala kaj o njih. Nato smo z analizo ključnih besed ugotavljali, kaj so prek svojih komentarjev komentatorji povedali o sebi oziroma, kaj so o njih ugotovili drugi komentatorji. Ugotavljali smo, ali so izdali svojo starost, kje so zaposleni, katerega spola so in podobno. Prek njihove medsebojne interakcije smo ugotavljali tudi, ali so se komentatorji poznali in ali se mogoče poznajo tudi s katerega drugega spletnega portala, kar bi nakazalo, da ne komentirajo samo na enem spletnem mediju. Z analizo ključnih besed komentarjev smo poskušali ugotoviti, kaj je komentatorje motiviralo h komentiranju. Na koncu pa smo z analizo makropropozicij poskušali identificirati, kakšen odnos imajo do sovražnega govora. Poudarke v tipičnih primerih sta označili avtorici.

5.1.4.1 Analiza značilnosti komentatorjev na 24ur.com

5.1.4.1.1 Analiza poimenovanja

Identificiranje načina poimenovanja virov oziroma piscev komentarjev, ki smo ga opravili z analizo ključnih besed, je pokazalo, da obstajajo trije vzorci poimenovanja. Komentatorji so se poimenovali z imenom in/ali priimkom, uporabniškim imenom, ki je nosil nek pomen, in uporabniškim imenom, ki ni imel pomena. V nadaljevanju podrobneje opisujemo vsakega od identificiranih vzorcev poimenovanja in ga ponazorili s tipičnim primerom.

Prvi vzorec poimenovanja je bil poimenovanje z imenom in/ali priimkom. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da so komentatorji izbirali imena, ki so v vsakdanjem življenju povsem običajna. Tipičen primer je bila komentatorica z imenom plajterblanka. Pri tem uporabniškem imenu smo lahko domnevali, da je plajter priimek, blanka pa ime, a tega z gotovostjo ne moremo trditi. Med komentatorji, katerih izbira uporabniškega imena spada v prvi vzorec, so sicer prevladovali takšni, ki so uporabljali le ime, ne pa tudi priimka. Tipičen primer je bil komentator andrej86, a tudi v tem primeru nismo mogli ugotoviti, ali je ime, ki je del uporabniškega imena, pravo ime komentatorja.

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da si je večina komentatorjev raje izbrala uporabniška imena, ki niso bila ime in/ali priimek. Komentatorka Majda Božnar je v pogovoru s komentatorjem z imenom bukefal pod prispevkom Golobič doživel udarec v lastni stranki (STA in drugi 2011, 20. april) sicer predlagala, da bi se komentatorji predstavljali z imenom in priimkom. »Bi bilo pa lepo, če bi se vsi, ki komentirajo, predstavljali z imenom in priimkom - tako bi bila povezava med nami bolj iskrena - se ti ne zdi???« je zapisala. Komentator z imenom MOSSAD001 je to pobudo zavrnil: »Majda se ti opravičujem, ker se štulim v debato. Tisto o imenih primkih, ne vem če je pametno. Pa da me Kresalka zapre kot Gorana Vojnoviča !!«

Drugi vzorec poimenovanja, ki smo ga identificirali z analizo ključnih besed, je bil poimenovanje z uporabniškim imenom, ki nosi nek pomen. Ugotovili smo, da so si nekateri komentatorji za uporabniško ime izbrali besedo ali besedno zvezo, s katero so nekaj povedali o sebi oziroma je lahko bralec komentarjev o njih nekaj sklepal. Pri nekaterih komentatorjih smo iz uporabniškega imena lahko razbrali, kje komentator živi. Tipičen primer je bil komentator z imenom neki.stajerc, saj smo iz njegovega uporabniškega imena lahko skleпали, da živi na Štajerskem. Pri nekaterih komentatorjih pa smo lahko iz uporabniškega imena razbrali, kakšna stališča zagovarjajo. Tipičen primer je bil komentator z imenom Tito, ki je za vzdevek uporabljal ime, po katerem je bil znan nekdanji jugoslovanski predsednik Josip Broz. Iz uporabniškega imena smo lahko skleпали, da bo v razpravah o politiki podprl levo in ne desne politične opcije. To so njegovi komentarji tudi potrdili. Tipičen primer je bil njegov komentar pod prispevkom 'Le nove lutke za ospredje potrebujejo' (STA in drugi 2011, 27. april): »DOBRO JE UGOTOVO JJ DA NEMORE BIT TIRK PREDSEDNIK VASI I NASI CE BI BIL VAS POTEM BI BIL BELOGARDIST SCERAJ SMO VIDELI CIGAVI STE IN ZATO SR RAJSI SKRITE.«

Pri nekaterih komentatorjih je njihovo uporabniško ime nosilo nek pomen, a povezave med vzdevkom in oddanimi komentarji nismo ugotovili. Tipičen primer je bil komentator z imenom MOSSAD001. Iz njegovega vzdevka smo lahko razbrali ime izraelske obveščevalne službe Mossad, vendar pa na podlagi njegovih komentarjev nismo mogli sklepati, ali si je tak vzdevek izbral ravno zaradi omenjene obveščevalne službe. Prav tako v njegovih komentarjih nismo identificirali naklonjenosti Izraelu, niti ni bila zunanja politika tista, kjer je MOSSAD001 pisal največ komentarjev. Bolj so ga namreč zanimale domače politične teme.

Tretji vzorec poimenovanja je bilo poimenovanje z uporabniškim imenom, ki ni imelo pomena. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je bil takšen vzorec poimenovanja v analiziranem obdobju prevladujoč. Tipičen primer je bil komentator z imenom Bagi, njegovo uporabniško ime pa nam ni povedalo ničesar o osebi, ki stoji za njim.

5.1.4.1.2 Lastnosti komentatorjev

V analiziranem obdobju smo ugotovili, da komentatorji o sebi več razkrivajo skozi interakcijo z drugimi komentatorji kot pa z uporabniškimi imeni. Tipičen primer je bila komentatorka z imenom Heidi Engel. Skozi več njenih komentarjev in tudi komentarjev drugih komentatorjev, smo z analizo ključnih besed ugotovili, da živi v Avstriji, a da je, kot je zapisala sama, po narodnosti Slovenka. Tipičen primer komentarja, v katerem je razkrila nekatere podrobnosti o sebi, je bil komentar pod prispevkom Enemu zapor, drugemu vrnitev službe (N. S. 2011, 7. maj):

Prašek, za razliko od okupirane jugoslavije, je bila Štajerska priključena Nemčiji, in po letu 45 so odšli samo Nemci iz Štajerski, mi Štajerci pa nismo bili tujci, samo smolo smo imeli, da so nas v roke dobili tujci - Jugosi, ki so v drugi polovicki 45 leta začeli izvajati zločine, ki so jih pač imeli v krvi.... Lahko ti tudi povem, da so poklali 46 leta in kasneje ljudi, ki so bili Judje, ter so jih Nemci pustili pri miru, 46 let, ko se še pa vedno ni vedelo kakšna bo dokončna usoda Štajerske, so jih pomorili komunajzarji (verjetno zaradi njihovega premoženja).

V svojih komentarjih je Heidi Engel razkrila tudi svoja prepričanja. Tako smo z analizo ključnih besed ugotovili, da Heidi Engel podpira desno politično opcijo, saj se je večkrat pritoževala, da »tisti, ki v ozadju« ugotavljajo, katere besede so primerne in katere ne, »komentarjev, naših, desnih (zato tudi resničnih in neprijetnih za druge), ne objavljate« (STA 2011t, 19. maj). Sovražne komentarje je Heidi Engel usmerjala zoper levo politično opcijo. Pripadnike leve politične opcije je denimo poimenovala z besedami kot so rdečuhi, komunajzarji in turbo rdeči komunisti. Levo politično opcijo je torej povezovala s komunizmom. Z analizo ključnih besed smo ugotovili tudi, da se je Heidi Engel opredeljevala kot kristjanka (»muslimanom je dana večja svoboda kot **nam kristjanom**«) in nasprotovala istospolno usmerjenim (»geji so sužnji svojih problemov v glavi - drugačnosti«). Tipičen primer, v katerem je razkrila del svojih stališč, je bil njen komentar pod prispevkom SDS

uspela le z dopolnilom o zunajzakonski skupnosti (STA in drugi 2011, 17. maj), v katerem je zapisala:

Avtorji in podporniki slaboumnih teorij, o družinah in o spolni usmerjenosti, ki jo baje obladuje "nazadnjaška cerkev" - v svetu, itd. verjetno vedo, zakaj vse to? Dovolj je že ime nekaterih, da se razume, da so povezani s Satanovo cerkvijo (hellcat666), katere namen je uničiti, ne samo družine in posameznike ampak celo človeštvo. Ko bodo takšni in podobni dokazali (znanstveno), da je homoseksualnost nekaj naravnega (torej da obstaja zraven moškega in še neki tretji spol), ter da njihova homoseksualnost ne izhaja iz njihovih travm, ki so jih doživeli v zgodnjem otroštvu ali zaradi "modne muhe", ki narekuje seksualno izživiljanje - druženje, z istospolnimi ali celo z živalmi (tukaj je nedvomno dokazano, da imajo slednji hude probleme, ki pa bi se jih dalo s strokovnim delom na njihovi psihi, rešiti). Vsi tisti, pripadate Satanovi cerkvi (četudi niste "včlanjeni" ampak delate v tej smeri) in hočete dokončno pohabiti planet, pričakujem od vas, da vsi tako misleči uzakonite vaše zahteve, da se vaši otroci obvezno dodelijo homoseksualnim parom ter jih s tem preskrbite z živimi igračkami, ki jim bodo vedno na razpolago in da jih bodo lahko vzgojili v svoje "dobre in primerne naslednike".

V analiziranem obdobju smo identificirali redke komentatorje, ki so jasno zapisali, koliko so stari, kakšen je njihov poklic ali izobrazba. Tipičen primer je bil komentator z imenom Karli54, ki je razkril, da je med starejšimi komentatorji, saj je pod prispevkom Reforma, na kateri se lomijo kopja (Lambergar 2011, 30. maj) zapisal, da ima »38 let delovne dobe«.

Nekateri komentatorji so ocenjevali, kdo komentira na spletni strani in pisali svoje ugotovitve. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da je med takšnimi komentatorji prevladovalo prepričanje, da na 24ur.com komentirajo takšni ljudje, ki imajo veliko časa, saj komentarje pišejo večino dneva. Poimenovali so jih »brezposelni debilni revčki«, »mladina, tja do 14. leta«, »večni študenti« in »senilni upokojeanci«. Tipičen primer ocenjevanja, kdo komentira na spletni strani, je bil komentator z imenom alki92, ki je pod prispevkom Drinkerski prekinili sodelovanje z Makijem (K. Š. in A. M. 2011, 18. maj) zapisal: »Ker ne vem jst stavri o kater se ne zanimam in mi niso všeč ne komentiram in sploh neberem. Sam tole morjo bit en **brezposeln debilni revčki** ki nimajo drugega ko da cele 24ur.com ko so doma pri mami na cuclju in nimajo nobenga dela.«

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da si komentatorji drug za drugega zapomnijo, kaj so povedali v preteklosti. Identificirali smo komentarje, v katerih so komentatorji pisali, kaj so drugi komentatorji v preteklih komentarjih razkrili o sebi. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom etul, ki je pod prispevkom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V. L. 2011a, 5. april) v odgovoru komentatorju z imenom Korintos zapisal, da je v njegovih preteklih komentarjih prebral, da je upokojenec:

*Korintos nekoč sem zasledil da si **upokojenc** torej si dal že dobršen del življenja za sabo in človek bi od tebe pričakoval modre misli ne pa da včasih operiraš samo z sebi všečnimi izjavami. Zdej pa glede guvernerja tukaj pa mislim da je tudi njegova krivda da se je zgodil tak polom in da bi banka slovenije morala odigrati še nadzorno vlogo hkrati pa je krivda JJ vlade ki je Krajnca postavlja na ta položaj.*

Vendar pa smo v analiziranem obdobju z analizo ključnih besed identificirali tudi primere, ko so komentatorji zanikali določene ugotovitve, ki so jih o njih zapisali drugi komentatorji. Komentator z imenom Korintos je tako zanikal ugotovitve, da je Avstrijec. Pod prispevkom Kučan: Arbitraža je prava pot (STA 2011r, 13. maj) je zapisal: »Pa kaj je to za neko *udalo, katero trdi da je moja domovina Avstrija? Sem **Slovenec**, **Štajerc**, ponosen da smo enkrat zavselej opravili s Avstrijcem Dolfijem in vas prosim nemčurji, utihnite že enkrat. Pa Vaši podrepniki tudi.«

Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da so nekateri komentatorji, ki so v analiziranem obdobju uporabljali sovražni govor, med sabo razvili tudi prijateljski odnos. Tipičen primer sta bila komentatorja z imenoma MOSSAD001 in nefretete. V obdobju, ki smo ga analizirali, smo ugotovili, da imata prijateljske pogovore, ki niso nujno povezani s temo prispevka, pod katerim komentirata. Pod prispevkom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V. L. 2011a, 5. april) je MOSSAD001 zapisal: »TETA Lepo pozdravljena **kako si?** Evo zaključil FUŠ v tujini,se vrnu na rodno grud pa študeram da bi se kr nazaj pobral!! ;).« Komentatorka nefretete mu je odgovorila: »O, **Miško**, pozdravljen in dobrodošel doma. Nazaj bi se pobral? Če ti je lažje zaslužiti kakšen dodatek za življenje, zakaj pa ne? Saj ni tako daleč od domovine, pa še v okviru naše unije. Pa vedno te bo čakal tvoj prostor pod soncem v domovini.« Pogovor se je nadaljeval s komentarjem komentatorja MOSSAD001: »TETA Ja **hvala za dobro došlico**. Te zdrobi 14,16 ur dela,ma psihično te ujame vsaka sekunda ni mame,fotra,frenda... sam si !! Drugač je pa plača solidna na mesec 10 naših povprečnih tko da se ni za pritoževat!! Se mi je

pa po 14 dneh začelo blest, dobesedno se mi je mešal. Pol so mi pa par vikendov uturil (plačanih) pa je TO TO !!« Čeprav iz pogovora lahko sklepamo, da uporabnika gojita prijateljski odnos, o samem ozadju odnosa težko sodimo. Z analizo ključnih besed pa smo ugotovili, da nefretete ni v sorodstvenem razmerju s komentatorjem MOSSAD001, saj so jo tudi drugi uporabniki naslavljali s »teta«, kar pa izhaja iz njenega vzdevka nefretete. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom wizeman, ki je pod prispevkom Podpora vladi najnižja doslej (STA in V. L. 2011a, 5. april) zapisal: »O, **teta** Nefra, tebe pa že dolgo nisem videl...«

Z analizo ključnih besed smo ugotovili tudi, da so bili v analiziranem obdobju komentatorji, ki so uporabljali sovražni govor, prevladujoče moškega spola. V svojih komentarjih so namreč komentatorji prevladujoče uporabljali moško spolno obliko v glagolih. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom PanzerTiger, ki je pod prispevkom 'Če bi bin Ladna prijeli ali ubili, bi sprožili jedrsko napravo' (STA in M. M., 2011a.) zapisal: »Take bi jz **dal** razčtetverit za vzgled ostalim muslimanskim budališinam.«

Iz zapisov komentatorjev smo z analizo ključnih besed ugotovili, da posamezni komentatorji berejo tudi prispevke na drugih novičarskih portalih, saj so primerjali objave in podatke različnih medijev. Komentator z imenom smito23 je v svojih komentarjih omenjal spletni portal rtvslo.si. Tipičen primer je bil njegov komentar pod prispevkom Slovenija opeharila hrvaške kupce orožja? (STA in drugi 2011, 16. maj) zapisal: »Na portalu **MMC RTV SLO** niti besede o tem -tam natolcujejo zgolj negativizme o pokojninski reformi - po ukazu Uroša Urbanije, janševega lakaja. Prav tako na državnem portalu skoraj ne objavljajo več mnenj, v katerih se kaj slabega piše o mafijski desnici, janši in/ali njegovih pajdaših.« V analiziranem obdobju nismo ugotovili, da bi na 24ur.com komentatorji omenjali, da druge komentatorje poznajo tudi z drugih novičarskih portalov oziroma, da bi komentatorji pisali, da komentirajo tudi na drugih novičarskih spletni straneh.

Smo pa v analiziranem obdobju z analizo ključnih besed identificirali komentatorja, ki je omenjal sodelovanje v razpravi na družbenem omrežju. Komentator z imenom totter je pod prispevkom 'Če bi v nedeljo zvečer uspeli ...' (STA in drugi 2011, 28. maj) zapisal, da je o pokojninski reformi razpravljal tudi na Facebooku:

*Najbolj nagnusno in nenavadno dogajanje se godi na **FB**, kjer Pahorjevi "hlapci" ne uporabljajo sredstev za zavajanje in grožnje: to se je dogajalo na FB med menoj in ALJUŠEM PERTINAČEM, vidnim članom SDja. Jaz: v NEDELJO 5. junija smo pa itak PROTI! je tako? ♥♥♥♥♥ Aljuš Pertinač ; Hec. Ne moreš bit proti prihodnosti. Jaz: Sem proti vsem odločitvam trenutne vlade, ne proti prihodnosti.. prihodnost bo svetla... vendar z drugimi ljudmi in odločitvami, ki so ljudem v korist. Vsak zakon, vsaka sprememba se da dogovoriti in dogovarjati z ljudmi. Nič se ne da sprejeti na svojo roko in na silo! NIČ! Aljuš Pertinač: Fajn načelno stališče. Zaradi takih kot si ti, je Slovenija tu, kjer je. Le tako naprej. Prijetno čakanje na prave ljudi. Jaz: ZARADI TAKIH KOT SEM JAZ???????????????? Pa kaj tebi ni jasno???? A jaz vodim državo, jaz sprejemam slabe zakone, jaz delam na škodo delavstva in delavcev???????????????? To tvojo izjavo pa moram dat na vse možne elektronske medije v državi.*

5.1.4.1.3 Motivacija za komentiranje

V analiziranem obdobju smo identificirali komentarje, v katerih so komentatorji vsaj do določene mere razkrivali, zakaj komentirajo, in komentarje, v katerih so komentatorji ocenjevali, zakaj drugi komentirajo. Z analizo ključnih besed smo identificirali več motivov za komentiranje: ker želijo izraziti svoje mnenje; zaradi zabave; ker želijo provocirati; ker so člani oziroma podporniki določenih strank; ker so plačanci. V nadaljevanju navajamo tipičen primer za vsakega od identificiranih motivov.

Prvi motiv je bil, da komentatorji v razpravah pod novičarskimi spletnimi prispevki sodelujejo, ker želijo izraziti svoje mnenje. Komentarje pod spletnimi novičarskimi prispevki torej vidijo kot prostor, kjer lahko svojo željo po izražanju mnenja tudi uresničujejo. Tipičen primer je bil komentator z imenom N.Farage, ki je pod prispevkom FOTO in VIDEO: Pridržanih več kot 100 oseb, 13 ranjenih (M. M. in drugi 2011, 29. maj) zapisal: »**Poveš kar misliš** in to so ti komentarji.«

Drugi motiv, da komentatorji na 24ur.com komentirajo, je bil zabava. Zabavajo se tako ob prebiranju kot tudi pisanju komentarjev, za takšne komentatorje pa sama tema prispevka ni pomembna. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom nenedajate pod prispevkom 24ur.com z rekordnim številom različnih obiskovalcev (N. S. in B. R. 2011, 21. april): »24ur.com so dobri zaradi dobrih komentarjev. Vedno preberem naslov, nato v 60%

preskočim vsebino in nadaljujem z branjem komentarjev in pri tem se **neskončno zabavam**. Toliko o zaslugah...«

Tretji motiv za sodelovanje v razpravi je bil provociranje. V analiziranem obdobju sicer nobeden od komentatorjev ni priznal, da komentira, ker želi provocirati druge. Smo pa identificirali komentarje, v katerih so pisci menili, da drugi komentirajo le zato, da »pljuvajo« in s tem skušajo provocirati. Tipičen primer takšne ugotovitve je bil komentar komentatorke z imenom ziva35, ki je pod prispevkom VIDEO: Začenja se velikonočno tridnevje (STA in drugi 2011, 21. april) zapisala: »Mene ne zanima nogomet in ga ne komentiram.....očitno pa nekatere zanima cerkev, politika, zdravstvo in še marsikaj...ampak le toliko, da lahko **pljuvajo** po vsem.....«

Četrti motiv je bil komentiranje zaradi pripadnosti politični stranki. Tudi v tem primeru je šlo za motiv, ki so ga komentatorji pripisali drugim piscem komentarjev. Komentatorji so menili, da drugi zagovarjajo stališča, ki so značilna bodisi za levo bodisi za desno politično opcijo, ker so podporniki oziroma pripadniki določene stranke. Tipičen primer je bil komentator z imenom suomi71. Ta se je pod prispevkom FOTO: Zaradi tveganja ne bodo sporočili datuma izročitve (M. M. in V. L. 2011, 27. maj) odzval na komentar komentatorja z imenom 459261227, ki je zapisal vprašanje, ali »Kučan ni vojni zločinec ko je izdajal slovenski narod z nasprotovanjem osamosvojitve????« Komentator suomi71 mu je odgovoril: »Od kje pa tebi ta informacija?A ste imeli mladi SDSovci piknik in ste to pogruntali?«

Peti motiv za komentiranje je bilo plačilo. Komentatorji so menili, da drugi komentatorji komentirajo, ker jih nekdo plačuje. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da sicer nihče od komentatorjev ni priznal, da so za komentiranje plačani, kljub temu pa so bili komentatorji prepričani, da so med njimi »plačanci«. Prevladovalo je mnenje, da določene komentatorje za komentiranje plačuje katera od političnih strank (»plačani sd-jevci«), oziroma konkreten politik (»plačanci palčka iz Murgl«). Tipičen primer očitanja, da je nek komentator »plačanec«, je bil pogovor med komentatorjema z imenoma M-teorija in belibasta. Pod prispevkom Türkovo stanje bodo spremljali v Sloveniji (M. R. in drugi 2011, 1. april). je M-teorija zapisal:

Glede predsednikove odločitve bi kar povzel SDS-ovo izjavo, da kljub političnim različnim pogledom, mu želijo čim boljše okrevanje in zdravje in da je odločitev, še

posebej, ker je šlo iz njegovega žepa njegova osebna zadeva. Škoda le ker je izjava izrečena na prvega aprila in pušča dvome, pa kljub temu je morda še kaj upanja za višji kulturni nivo naših strank in posredno upanje za vse nas, da mora pa le je Bog!

Ta komentar je pri komentatorju belibasta vzbudil sum, da je M-teorija plačanec: »M-teorija lepo, da se v skrbi za višji kulturni nivo vpleteš še SDS, v kar si bil **nedvoumno prisiljen!** Sprašujem se, koliko si **plačan**, to pa zato, ker dejansko nisi sam kriv, da pač ne misliš! Ali si dobro **plačan**, ali pa kumrovška šola res dela čudeže!« M-teorija se je na očitek odzval in belibastu očital, da je v resnici on tisti, ki je plačanec:

*A si sploh prebral kar sem napisal?! Si sploh razumel kaj sem hotel povedati!? Po kakšni logiki sklepaš, da sem bil napisati pod **nekakšnim diktatom**, še več po čem sklepaš, da naj bi to počel ker sem **plačan**. Če bi že kaj lahko sklepali iz mojega komentarja bi lahko sklepali vse samo to ne. Kot prvo sem pač zasledil SDS-ovo izjavo, ki se mi je zdela korektna in pohvale vredna in to sem tudi napisal! le kateri **plačanec** bi hvalil nekoga za katerega je plačan da ga blati!? Je pa res, da ena lastovka še ne prinese pomladi in bi bila zaželjena še kakšna takšna korektnost s strani SDS, potrebna kot sahara vode. In če kdo **piše po diktatu**, ker je **plačan** za to, ker piše premočrtno in po principih kumrovske šole, ne glede, kaj kdo izjavi ali reče, potem je to videti iz tvojega prispevka. Očitno, da sem na nekakšnem spisku.*

5.1.4.1.4 Odnos do sovražnega govora

Z analizo makropozicij smo identificirali stališča komentatorjev do sovražnega govora oziroma njegove regulacije. Ugotovili smo, da prevladujeta dva vzorca odnosa do sovražnega govora. Prvi vzorec, ki smo ga identificirali z analizo makropozicij, je bil: komentatorji so zatrjevali, da v svojih komentarjih ne uporabljajo sovražnega govora, brisanje komentarjev pa so dojemali kot cenzuro. Izbris komentarja po mnenju komentatorjev ni bil povezan s sovražnim govorom, ampak s ščitenjem elit, ki jih je branil moderator. Tipičen primer, da gre pri regulaciji sovražnega govora v resnici za ščitenje elit, je bil komentar komentatorja z imenom rageinblack, ki je pod prispevkom 'Odgovorna vlada ne vrže puške v koruzo' (V. L. in drugi 2011, 19. april) zapisal:

Jaz sem malo prej dolg post napisal na temo odgovornosti vlade, pa se očitno brezobrazni admin opranih možganov s tem ni strinjal, in jo hitro in skrbno pobrisal ...

Bistvo posta pa je bilo to, da izarzim svoje mnenje, da povem da ta vlada ne prevzema nikakršne odgovornosti za svoja dejanja. Admin je po vsej verjetnosti plačanec in dela predvsem za vlado, ker, ali je to, ali je pa popoln retard. 24ur pa je itak znan po retardirancih, in tudi po vladnih propagandah, tako da je njihov admin je verjetno malo obojega torej, retardirani plačanec.

Drugi vzorec, ki smo ga identificirali z analizo makropropozicij, je bil: komentatorji prepoznajo sovražni govor v komentarjih drugih in opozarjajo, da ga je treba regulirati. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom vecni_student, ki je pod prispevkom VIDEO: Obama: Svet je boljši in varnejši (Reuters in drugi 2011, 2. maj) zapisal:

Vec kot 1250 postov na danasnji super-forum? To pa je nekaj... Ocitno je novica zadela "bull's eye" tudi na slovenski sceni... Ampak, ko berem komentarje s sovrazno vsebino ala "Americane zradirati z oblicja zemlje..." mi je se toliko bolj pri srcu, da zivim "na pravi strani oceana" ne pa vec v SLO... Nekterim komentatorjem je treba priznati izvirnost v tem, kako iz sebe spraviti bolj ponizujoce in zaljive izjave na racun ZDA... A je ekstremni islamizem res toliko boljsi kot ameriska demokracija...? Ki seveda se zdalec ni brez napak, ampak primerjave pa vseeno ni... Pamet v glavo ekstremni forumasi...

5.1.4.2 Analiza značilnosti komentatorjev na Dnevnik.si

5.1.4.2.1 Način, kako se komentatorji poimenujejo

Pri analizi poimenovanj virov oziroma piscev komentarjev smo s pomočjo ključnih besed ugotovili, da so komentatorji, ki so v času analize na Dnevnik.si objavljali komentarje s sovražnim govorom, uporabljali tri vzorce poimenovanj. Poimenovali so se z imenom in/ali z imenom in priimkom, z izmišljenim imenom, iz katerega nismo mogli razbrati pomena, ali z izmišljenim imenom, iz katerega smo lahko razbrali nek pomen. V nadaljevanju vsakega od navedenih vzorcev ponazarjamo s tipičnim primerom.

Analiza ključnih besed pri poimenovanjih je pokazala, da so komentatorji prevladujoče uporabljali uporabniška imena, iz katerih nismo mogli razbrati njihovega pomena oziroma vzroka, zakaj so si jih komentatorji izbrali. Komentatorji v analiziranem obdobju niso pojasnili, zakaj so si nadeli ravno takšna imena. Tipičen primer je bil komentator z imenom ranocelnik.

Z drugim vzorcem smo identificirali redke komentatorje, ki so svoje ime obrazložili. Tipičen primer je bil komentator z imenom notranji sovražnik, ki si je ime izbral v povezavi s političnim režimom v nekdanji Jugoslaviji. Večkrat je omenil, da je takrat vladajoča komunistična partija nenehno iskala in tudi ustvarjala notranje sovražnike, ki jih je zapirala, pa tudi likvidirala, da je vzdrževala svoj dominantni položaj. V enem svojih zapisov pod prispevkom Mladi DeSUS (Miheljak 2011b, 11. maj) je ugotavljal, da »očitno adpersonamčkom ne gre nič drugega kot osebni napadi. to je pač ostalina komunističnega režima, ki je svoje ovčice vzgajal, da morajo sovražiti notranjega sovražnika. da bi morali kaj misliti s svojo glavo in videti stvari takšne, kakršne so, tega jih pa niso učili«.

Z analizo ključnih besed smo identificirali tudi vzorec, po katerem so se komentatorji poimenovali z imenom in/ali z imenom in priimkom. Komentatorji, ki so se poimenovali z imenom, so slednjemu pogosto dodali še kakšno število, znak ali drugo znamenje. Tipičen primer je bil komentator z imenom mirko11. Čeprav smo iz tega imena zlahka razbrali ime, pa nismo mogli z gotovostjo trditi, da je bilo to ime tudi pravo ime komentatorja. Tipičen primer poimenovanja z imenom in priimkom je bil komentator z imenom alen.misic. Podobno kot pri komentatorjih, ki so se poimenovali z imenom, smo tudi iz teh uporabniških vzdevkov lahko zlahka razbrali ime in priimek, vendar pa nismo mogli z gotovostjo trditi, da gre za resnična imena, saj bi si jih komentatorji lahko izmislili podobno, kot si izmislijo druge vzdevke.

Posebej izpostavljamo enega od komentatorjev, ker je kot edini v analiziranih dveh mesecih zamenjal kar pet uporabniških imen. Prvič se je pojavil kot Kejt Richards, nato kot keith-richards, Bill Wyman, the R. Stones in na zadnje kot the rolling stones-fan. Drugi komentatorji so Kejta Richards imenovali tudi po njegovih predhodnih uporabniških imenih, na primer Božidar in Pollock (od tod tudi naziva Polči oziroma Polčy). Nekateri komentatorji so ga imenovali Kravjek (tako ga je poimenoval Nori.Igor) oziroma multiniknejmer (tako ga je poimenoval Karl Kloshar) zaradi neprestanega menjavanja uporabniških imen (po angleško nick name). Zakaj je moral Kejt Richards neprestano menjavati uporabniška imena, je bilo ostalim komentatorjem jasno. Dohlermitja mu je pod prispevkom Tolminsko sodišče odobrilo predlog Ninamedie za rubež plače Janezu Janši (STA 2011e, 14. april) tudi napisal naslednji komentar: »Ko boš pa ti mislil hitreje kot čvekaš, boš pa lahko imel en in isti nick kaj dalj kot en dan.« Iz tega zapisa smo sklepali, da je Dnevnik.si Kejtu Richardsu zablokiral uporabniška imena, zato si je bil slednji prisiljen nadeti nova, da je lahko še naprej komentiral.

5.1.4.2.2 Lastnosti komentatorjev

Z analizo ključnih besed iz komentarjev posameznih komentatorjev smo identificirali tudi nekaj lastnosti teh komentatorjev: katerega spola so, koliko so stari, katero politično opcijo zagovarjajo in ali se med seboj poznajo. Vsako od teh v nadaljevanju ponazarjamo s tipičnim primerom.

Ugotovili smo, da so bili komentatorji, ki so uporabljali sovražni govor, prevladujoče moškega spola. To smo analizirali s pomočjo ključnih besed v poimenovanju oziroma pri uporabi moške spolne oblike v glagolih. Tipičen primer je bil komentator z imenom preseren³, ki je pod prispevkom z naslovom Ubrani kompromisni družinski zakonik (Pogljajen 2011č, 18. maj) zapisal: »/.../ Tudi **sam se zavedam** nekaterih temeljnih dognanj iz svojega odrascanja in vem, da bi **bil** popolnoma drug clovek, ce bi **odrastel** v homoseksualni skupnosti. Ce bi **imel** sedanji razum in tisto izkusnjo, se bi **ubil**.« Žensk, ki so v komentarjih uporabljale sovražni, govor je bilo le nekaj.

Čeprav natančne starosti komentatorjev nismo mogli identificirati, pa smo iz komentarjev posameznih komentatorjev lahko z analizo ključnih besed identificirali, v katero starostno skupino sodijo. Tipičen primer je bil komentator z imenom gost. Ta je pod prispevkom z naslovom Afera Patria: Kjer ni škode, ni kazni (Caharijas 2011, 5. april) zapisal, da je upokojenec: »Kot **penzionista me je** vedno sram, ko Korle pravi, da **nas** zastopa.« Vendar pri večini komentatorjev nismo mogli razbrati njihove starosti, zato nismo mogli sklepati, v katero starostno skupino prevladujoče sodijo komentatorji.

Iz komentarjev mnogih komentatorjev smo lahko z analizo ključnih besed razbrali, ali so bili zagovorniki leve ali desne politične opcije, hkrati pa nismo mogli identificirati konkretno, katere stranke podpirajo. Posamezni komentatorji so bili jasni le o tem, katerih strank niso podpirali. Tipičen primer je bil komentator z imenom Glas-ovir, ki je pod novinarskim prispevkom z naslovom Katarina Kresal: Mislím, da sva z Blažem Kavčičem tekmo peljala dobro, da ni bilo nizkih udarcev (Pihlar 2011, 29. maj) za opis stranke LDS uporabil naslednja poimenovanja: »Ocenjujem, da je za vso Slovenijo in Slovence izredno dobro, da je ostala **predsednica te barabske barbarske, skorumpirane, klientelistične, goljufive, hohštaplarske, sodomistične, ZSMS-jevsker stranke človeških izmečkov** Katarina Kresal. Če bi postal predsednik Blaž Kavčič, bi se jim morda na naslednjih volitvah uspelo uvrstiti v parlament!«

Iz dialogov med komentatorji smo z analizo ključnih besed identificirali, da so se mnogi komentatorji že dobro poznali in da so si dobro zapomnili, kaj so drugi povedali o sebi. Tipičen primer, ki ponazarja poznavanje drugih komentatorjev, je bil komentar komentatorja z imenom Karl Kloshar, ki je pod prispevkom z naslovom Hrvati papežu Benediktu XVI.: Samo eden od vaju lahko ima prav – Vi ali pa Jezus (Agencije in TK 2011, 12. maj) povzel navedbe komentatorja z imenom Kejt Richards, da dela doktorat in ima prijatelje v parlamentu: »Polči tebi ne bom kaj pojasnjeval. Z notoričnimi lažnivci, **ki lažejo, da delajo doktorat, ki lažejo, da imajo v parlamentu prijatelje**, s pomočjo katerih bodo spremenili medijski zakon, ki drugim nastavljajo ogledalo brezposelnosti, sami pa so nezaposljivi, skratka s teboj se o resnih stvareh, ki zahtevajo kaj več kot kakšno floskolu o inkontinenci, pardon kontingenci in eksegezi, ne bom pogovarjal.«

Iz zapisov nekaterih komentatorjev smo z analizo ključnih besed ugotovili, da so se nekateri komentatorji med seboj poznali tudi prek komentiranja na drugih spletnih novičarskih portalih. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom člen133 pod prispevkom Jelko Kacin za pozitiven odnos do kovanca s komandantom Stanetom (STA 2011č, 9. april), ki je komentatorju z imenom pepe napisal, da se ga spominja iz foruma na Delu: »Dobro se še **spominjam tvojih zavajanja, zamegljevanj in laži iz ukinjenega Delovega foruma**«. Komentator z imenom Perun je v enem od svojih komentarjev pod prispevkom Beatifikacijo Janeza Pavla II. spremljalo več kot milijon vernikov (STA 2011k, 1. maj) zapisal, da iz foruma na Multimedijem portalu RTV Slovenija pozna komentatorja SNVZ, ki se je najprej predstavil kot biško. Ob tem velja poudariti, da je SNVZ še eden od vzdevkov zgoraj omenjenega komentatorja Kejta Richardsa. Perun je nato pojasnil, da je SNVZ na multimedijem portalu RTV zamenjal 56 vzdevkov.

5.1.4.2.3 Motivacija za komentiranje

V analiziranem obdobju smo identificirali komentarje, v katerih so komentatorji vsaj do določene mere razkrivali, zakaj komentirajo, in komentarje, v katerih so komentatorji ocenjevali, zakaj drugi komentirajo. Z analizo ključnih besed smo ugotovili, da obstaja več motivov za komentiranje: ker želijo izraziti svoje mnenje; ker želijo provocirati in ker so plačanci. V nadaljevanju navajamo tipičen primer za vsakega od identificiranih motivov.

Prvi motiv za komentiranje je bil izražanje svojega mnenja. Tipičen primer komentatorja, ki je komentiral zaradi želje po izražanju svojega mnenja, je bila komentatorka z imenom Lenny,

ki je pod prispevkom z naslovom Golobič bo odstopil, Erjavec: Vlada je v fazi razpadanja, v SDS brez komentarja (STA in drugi 2011, 21. april) zapisala, da na Dnevnik.si komentira zato, »da preberem članke, **preberem tuja mnenja in napišem svoja**. Dokler se mi zdi zadeva zanimiva. Ko je na foriumih preveč tistih, ki mi ne povedo nič, odidem«.

Druge je h komentiranju motivirala želja po provociranju. Tipičen primer komentatorja, ki je pojasnil, da na Dnevnik.si komentira zato, da provocira druge komentatorje, je bil komentator z imenom grom&blisk, ki je pod novinarskim prispevkom Borut Pahor sprejel veleposlanika ZDA in izrazil zadovoljstvo ob smrti bin Ladna (STA 2011n, 2. maj) zapisal, da »splet uporabljam za provokacijo«.

Tretji motiv za komentiranje pa je bilo plačilo. Z analizo ključnih besed smo identificirali medsebojna obtoževanja, da so določeni komentatorji pri komentiranju na Dnevnik.si sodelovali, ker jim je to nekdo naročil, čeprav v analiziranem obdobju noben komentator tega ni priznal. Vseeno pa so bili komentatorji prepričani, da so bili posamezniki, ki so neprestano zagovarjali določeno politično stališče, za to delo plačani. Tipičen komentar, ki je ponazoril obtožbe o pisanju za plačilo oziroma po nareku nekega naročnika, je bil komentar komentatorke z imenom Lenny, ki je pod novinarskim prispevkom SDS hoče vedeti, kaj je s kom govoril Milan Kučan (Pogljajen 2011a, 9. april) za komentatorja z imenom notranji sovražnik napisala: »Tega tipa že pol leta ne berem več. Vzorčni model sprenevedanja. Paster floskul. Diletant. Navsezadnje pa, čeprav nehote in verjetno z grozo..humorist, kot si pravilno ugotovil. Če pod njegovim nickom piše več ljudi, bo za silo še brcal, če pa je en sam, je pa v riti.. in to popolnoma!« Z njo se je strinjal tudi komentator z imenom tajkun, ki je pod istim prispevkom dodal: »Ja, včasih je bil še znosen, vsaj smo se zafrkavali. Sedaj pa jih je verjetno res več pod tem nickom, tako da svašta prebereš. No, kar je nam zabava je očitno enim **služba**. Danes te za svašta **plačajo**. Moraš pa res biti reva, da si dovoliš takšno pisanje. Ker, prepričan sem, da niti Grims ne misli tako dobro o oni individui.«

5.1.4.2.4 Odnos do sovražnega govora

V analiziranem obdobju smo identificirali ključno makropropozicijo o odnosu komentatorjev do sovražnega govora: komentatorji so sovražni govor prepoznali le v komentarjih drugih komentatorjev, nikoli pa v svojih zapisih. Tipičen primer je bil komentator z imenom jagadedec, ki je komentatorja z imenom Dell pod prispevkom Pavle Rupar si je z nekdanjo intimno prijateljico tudi na sodišču skočil v lase (Laterner 2011, 13. april) opozoril, da je

sovražen. Jagadedec je zapisal: »Pri tebi je seveda drugače, za svojega idola bi verjetno postavil tudi svoja prsa, ki bi prestregla kroglo, kaj ne? Ne me basat, samo preberi svoje komentarje, ki jih pišeš z izrecnim sovražnim nabojem proti tistim, ki ne delijo tvojega mišljenja, brez kakršnekoli objektivnosti, ki je pri tebi tabu tema, v glavi pa gojiš skladišče predsodkov...«

Skladno z zgornjo makropropozicijo smo identificirali tudi naslednjo makropropozicijo o odnosu komentatorjev do omejevanja sovražnega govora: komentatorji so uredništvo spletne redakcije Dnevnika opozarjali, naj bo bolj pozorno na zapise drugih komentatorjev, ker širijo sovražni govor. Tipičen primer te makropropozicije je bil komentar komentatorja z imenom notranji sovražnik, ki je pod novinarskim prispevkom Dan upora proti okupatorju: Danes se spominjamo ustanovitve OF leta 1941 (STA in AA 2011, 27. april) zapisal naslednje: »Tako se govori. kleno in jedrnato: smrt našim političnim naspornikom, gnusni drhali! spoštovani dnevnikovci: kdaj boste ljudem s takimi idejami onemogočili, da širijo svoje ideje, ki sodijo v domeno kaznivih dejanj? soodgovornost za tovrstno hujskanje k nasilju je tudi vaša!«

V analiziranem dvomesečnem obdobju na Dnevnik.si nismo identificirali primerov, ko bi komentatorji morebitne izbrise komentarjev označili za cenzuro. Prav tako nismo identificirali nobenega primera, ko bi se komentatorji pritoževali, ker bi uredništvo odstranilo njihove komentarje.

5.1.4.3 Primerjava med analizama značilnosti komentatorjev na 24ur.com in Dnevnik.si

V analiziranem obdobju so bili pisci sovražnega govora v obeh medijih anonimni. Le redki so nastopali z imenom ali celo z imenom in priimkom, toda ne moremo z gotovostjo trditi, da so bila uporabljena imena njihova resnična imena. Nekateri komentatorji so pozivali k uporabi pravega imena in priimka, kljub temu pa je na obeh medijih prevladovalo mnenje, da je anonimnost treba ohraniti.

Iz komentarjev posameznih komentatorjev smo lahko razbrali zgolj spol (v analiziranem obdobju so bili pisci sovražnega govora predvsem moški) in predvsem politično opredeljenost komentatorjev. Ostalih lastnosti, kot sta starost in poklic, nismo mogli posplošiti na vse pisce sovražnega govora.

Na obeh spletnih straneh smo ugotovili, da so komentatorji kot motiv za komentiranje navajali različne razloge: izražanje mnenja, provociranje in zabava. Na Dnevnik.si so nekateri komentatorji kot razlog navedli še spodbujanje kritičnega razmišljanja pri drugih komentatorjih. Kot motiv za komentiranje smo identificirali tudi zagovarjanje interesov določene politične stranke oziroma opcije. Komentatorji so namreč drug drugemu očitali, da so kot pripadniki določene stranke njeni vneti zagovorniki. Nekaterim med njimi so tudi očitali, da jih določena stranka oziroma naročnik za komentiranje plačuje.

Nekateri komentatorji so v analiziranem obdobju tako na 24ur.com kot tudi na Dnevnik.si prepoznali sovražni govor v komentarjih, vendar nikoli v svojih. Prepoznali so ga v komentarjih drugih komentatorjev, na kar so jih tudi opozorili. Na Dnevnik.si so posamezniki na sovražni govor opozorili tudi Dnevnikovo uredništvo, ki so ga spraševali, ali bodo dopuščali, da komentatorji širijo ideje, ki sodijo v domeno kaznivih dejanj. Na 24ur.com takšnih pozivov uredništvu nismo identificirali. Pozivi uredništvu so izhajali bolj iz občutka, da jim je bila storjena krivica, češ da je bil njihov komentar izbrisan, sovražni komentarji drugih uporabnikov pa ne. Na 24ur.com so komentatorji v analiziranem obdobju očitali neupravičeno brisanje komentarjev in cenzuro.

Rezultati analize virov na 24ur.com in Dnevnik.si so pokazali, da komentatorji na teh dveh spletnih straneh niso homogena skupina, saj komentirajo iz različnih vzgibov, imajo različen odnos do anonimnosti na spletu in do sovražnega govora.

5.2 Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev

Z analizo razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev smo odgovarjali na vprašanje, kako pisci sovražnega govora razumejo pojem sovražni govor. Kljub poskusom, da bi jih v času kritične diskurzivne analize kot kolegi na forumu spodbudili k definiranju tega pojma, se na naša vprašanja niso odzvali. Zato smo analizirali komentarje pod prispevki, ki so govorili o problematiki sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na spletu. Kako so komentatorji razumeli pojem sovražni govor, bomo ugotavljali s pomočjo makropropozicij, saj bomo z njihovo pomočjo najlažje odkrili odnos do sovražnega govora. Vsebinsko bolj obsežne makropropozicije bomo predstavili s tipičnim primerom za vsak vidik makropropozicije.

5.2.1 Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev na 24ur.com

Da bi ugotovili, kako komentatorji na 24ur.com razumejo sovražni govor in njegovo omejevanje, smo analizirali komentarje pod prispevkoma, ki sta govorila o problematiki sovražnega govora na spletu. Analizirali smo komentarje pod prispevkoma Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) in Ko beseda boli bolj kot klofuta (Zupan 2012, 28. marec). Z analizo makropropozicij smo ugotavljali vzorce razumevanja, kaj je sovražni govor, in vzorce odnosa, do omejevanja sovražnega govora v spletnih komentarjih.

Ugotovili smo, da sta obstajala dva glavna vzorca razumevanja sovražnega govora. Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je bil prvi od vzorcev razumevanja sovražnega govora naslednji: sovražni govor je napad na določeno družbeno manjšino. Tipičen primer je bil komentar komentatorja z imenom marko.stok@gmail.com pod prispevkom Ko beseda boli bolj kot klofuta (Zupan 2012, 28. marec) zapisal:

No, Ježek, tvoj prispevek je kar precej blizu definicije sovražnega govora. Za marsikoga si jo morda tudi presegel. Napadel si manjšino, navedel nisi nikakršnega argumenta ali dokaza, posploševal si zgolj na podlagi okoliščine, da prihajajo ti ljudje iz republik bivše Jugoslavije... Če bi, hipotetično, še dodal, da jih želiš izgnati ali kakorkoli drugače sankcionirati, potem bi moral definitivno biti obtožen in tudi obsojen. Vsaj po mojem skromnem mnenju.-).

Drugi vzorec, ki smo ga identificirali z analizo makropropozicij, je bil: komentatorji v spletnih komentarjih novičarskih prispevkov ne uporabljajo sovražnega govora, ampak navajajo dejstva ali izražajo svoja mnenja, kar jim zagotavlja svoboda govora. V nadaljevanju navajamo tipičen primer za vsak vidik prepričanja, da v komentarjih pod spletnimi prispevki sovražnega govora ni. Tipičen primer navajanja, da v komentarjih pod novinarskimi prispevki na spletu ne uporabljajo sovražnega govora, ampak zgolj navajajo dejstva, je bil komentar komentatorja z imenom Gunnar, ki je pod prispevkom Ko beseda boli bolj kot klofuta (Zupan 2012, 28. marec) zapisal:

To s sovražnim govorom je cela zmešnjava, že sedaj nekateri plačujejo kazni, ker nekoga imenujejo s tem kar je, recimo nekdo, ki je g3j, pa mu to rečeš, te bo prijavil da širiš proti njemu nestrpnost in sovražni govor ter sovraštvo ergo, drugi bomo plačevali kazni zato ker je nekdo kar je in mu tisto tudi povemo oz. zato ker je nekdo

npr. g3j bomo drugi plačevali kazni, zato ker je nekdo pedobear, bo spet nekdo drug plačal kazen, ker je nekdo clgan bo zaradi tega plačeval spet nekdo drug itn. žalostno...

Tipičen primer argumentacije, da komentatorji v spletnih komentarjih ne uporabljajo sovražnega govora, temveč izražajo lastno mnenje, kar jim zagotavlja svoboda govora, pa je bil komentar komentatorja z imenom bogo19, ki je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisal:

Če napišem da sovražim muslimane to zame ni sovražni govor ali spodbujanje drugih da razmišljajo kot jaz. To je zame svoboda govora saj imam pravico izraziti svoja čustva do drugih pripadnosti.Še posebej do mulimanske kjer živijo ženske slabše kot naše domače živali. Kar pa počnete na 24ur pa je zelo daleč od svobode govora in demokracije !

Tudi pri ugotavljanju, kako so komentatorji dojemali omejevanje sovražnega govora, smo identificirali dva glavna vzorca. Z analizo makropropozicij smo ugotovili, da je bil prvi vzorec naslednji: komentatorji podpirajo omejevanje sovražnega govora, ker komentatorji sami ne znajo presoditi, kaj je sovražni govor, in ker je treba poskrbeti za bolj strpno komentiranje. V nadaljevanju navajamo tipičen primer za vsak vidik makropropozicije, da je treba sovražni govor omejiti. Tipičen primer komentarja, v katerem je komentator podprl omejevanje sovražnega govora, ker komentatorji ne znajo sami presoditi, kaj je sovražni govor, je bil komentar komentatorja z imenom QueerAsYou. Ta je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisal: »Omejitve morajo biti, ker nekateri resnično ne znajo presoditi kaj je sovražni govor!« Tipičen primer komentarja, v katerem je komentator podprl omejevanje sovražnega govora, ker je treba poskrbeti za bolj strpno komentiranje, je bil komentar komentatorke z imenom mavrica pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april): »Menim, da bi moralo biti dovoljeno vsakemu, da izrazi svoje mnenje, prepričanje, predloge,,vendar na sprejemljiv način. Žaljivke, psovke in na neprimeren način izražanja so odraz nekulture vsakega posameznika.«

Drugi vzorec glede omejevanja sovražnega govora je bil: sovražnega govora v spletnih komentarjih pod novičarskimi prispevki ne bi smeli omejevati, saj bi bila to cenzura in

ščitenje elit; ker je to edini način, da komentatorji izrazijo nezadovoljstvo; ker moderatorji ne znajo presoditi, kaj je sovražni govor; ker sovražni govor ni resna težava; ker je komentiranje strpno. V nadaljevanju za vsak vidik vzorca, da sovražnega govora v spletnih komentarjih pod novičarskimi prispevki ne bi smeli omejevati, navajamo tipičen primer. Tipičen primer, da sovražnega govora ne bi smeli omejevati, ker je to cenzura, je bil komentar komentatorja z imenom zdrava.pamet, ki je pod prispevkom Ko beseda boli bolj kot klofuta (Zupan 2012, 28. marec) zapisal:

SOVRAŽNI GOVOR JE DRUGO IME ZA CENZURO....KAKO PA NAJ SE IZRAZIMO, ČE MI NEKA SKUPINA LJUDI NI VŠEČ OZ. SE MI ZDIJO NJENE IDEJE NEVARNE ALI SPORNE....RECIMO, NE VPRAŠAJTE ME KAJ BI JAZ NAREDILA NPR. S PEDOFILI...ta skupina pokvarjencev se mi niti ne zdi da bi bili ljudje in po moje ne bi smeli imeti človeških pravic...a bom torej za takšno mnenje obsojena jaz????

Tipičen primer, ki odraža vidik, da sovražnega govora ne bi smeli omejevati, saj bi bilo to ščitenje elit, je bil komentar komentatorja z imenom jozejozel, ki je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisal: »"Največji sovražni govor" je če "serješ" po poslancih, tajkunih in ostali golazni. Za male ljudi je demokracija, kjer mu lahko poveš kar hočeš.« Tipičen primer, da sovražnega govora ne bi smeli omejevati, ker je to edini način, s katerim lahko komentatorji izrazijo nezadovoljstvo z oblastmi oziroma političnimi elitami, je bil komentar komentatorke z imenom lunca_mb, ki je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisala:

Včasih se komu stopi na žulj in javnost tukaj pokaže svoje nezadovoljstvo,ker je stanje v tej državi alarmantno. Kako naj državljani mirno sprejemamo početje politikov in kapitalistov,ki v večini samo polnijo žepe in tarnajo,da ni denarja za plače delavcev itd. Osebno sem proti verbalnemu nasilju ampak le ta je odraz tega,ker se večini dogaja krivica in to so po navadi delavci,ki soustvarjajo dobiček podjetja na koncu pa so ravno delavci nujno zlo in za njih nikoli ni denarja čeprav so si ga zelo zaslužili.Ko bodo vsaj delno odpravljene krivice bo tudi klima razpoloženja drugačna!

Tipičen primer, da sovražnega govora v spletnih komentarjih ne bi smeli omejevat, ker je komentiranje strpno, je bil komentar komentatorja z imenom listje, ki je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisal:

Men se pa zdi, da se samo tukaj še komentira bolj ali manj strpno, ali gre za dobro delo moderatorjev ali res sem ne zahajajo ljudje, ki so navajeni zmerjanja s psokami, ne bi vedel, morate pa enkrat pogledat siolov plac za komentarje pod članki pa vam bo resnično postalo slabo. Tako, da jaz osebno smatram ta naš mali plac na 24 ur za enega boljše urejenega, samo včasih malo preveč brišejo tudi take, ki povedo resnico. ..to je moje osebno mnenje,..hvala..

Tipičen primer, da sovražnega govora v spletnih komentarjih ne bi smeli omejevat, ker ne gre za resno težavo, je bil komentar komentatorja z imenom itswuu@gmail.com, ki je pod prispevkom Ko beseda boli bolj kot klofuta (Zupan 2012, 28. marec) zapisal: »Ah, to je totalna bedarija... Ne rečem, ni mi všeč da se žali nevem na vse kakšen način, ampak včasih je pa zdravo malce podražiti koga, ni tako? Ne moremo bit skoz resni?« Tipičen primer, da sovražnega govora v spletnih komentarjih ne bi smeli omejevat, ker moderatorji ne znajo presoditi, kdaj gre za sovražni govor, je bil komentar komentatorja z imenom Ulikses, ki je pod prispevkom Prvoaprilska šala s kančkom resnice (N. D. 2010, 2. april) zapisal:

Pa vaši moderatorji ločijo, kdaj gre za zgoraj definiran govor, kdaj pa pač za samo bolj sočno izražanje? ker marsikdaj se mi zdi, da se vsepovprek briše komentarje že samo, če se pojavi kletvica v vlogi vzklika ali medmeta in ne kot zmerljivka...ali če se kdaj kakšno nacionalno skupino ali manjšino v hecu imenuje s kakšnim stereotipnim vzdevkom (recimo hrčki za hrvate). moramo vedeti, da je čustven govor nekaj povsem drugega kot sovražni govor...to, da jaz čustveno reagiram na nek dogodek in to tudi pokažem s svojim zapisom v komentarju, še ne pomeni, da sem sovražno nastrojen. pravo širjenje sovraštva, diskriminacije, nasilja itd. se zgodi takrat, ko začne nekdo organizirano agitirati in zbirati podpornike...to je že malo bolj nevarno. dokler pa ljudje samo jezno komentirajo zadeve, s katerimi se ne strinjajo, pa jaz tega ne bi cenzuriral...to potem res nima smisla, saj se gre proti eni temeljnih potez človeške narave - čustvom... konec koncev je tudi to res: vsaj za slovenijo lahko trdimo, da še noben ti. sovražni govor, ki se je pojavljal na tovrstnih portalih ni eskaliral v kakšne konkretne dogodke (da bi recimo nekdo organizirano šel nad Rome, homoseksualce,

hrvate,...). Ponavadi se vse ustavi pri zelo sočnih komentarjih, v čemer jaz ne vidim absolutno nič spornega. Razumeti je treba, da je komentiranje spletnih vsebin samo preslikava vsakdanje govorice ljudi...in dokler ostane samo na tej ravni, ni res nobenega problema. Moderatorji tovrstnih vsebin bi morali malo upoštevati zadeve, ki sem jih zapisal. Konec koncev nikjer na tem svetu ne boste našli kroga ljudi, kjer se debatira povsem politično korektno, z obilico vljudnosti, formalizmov,... še v parlamentu, kjer bi se pričakoval nek nivo komunikacije, je vse bolj podobno hreščanju v svinjaku. Če se želi nivo komentarjev spraviti na nek sterilen nivo puritanistične hoch society debate, gre zadeva v napačno smer...ljudem je treba pustiti dihati, naj izrazijo svoje mnenje na način kot ga dejansko čutijo...beseda ni konj, sploh na takih portalih ne.

5.2.2 Analiza razumevanja sovražnega govora s strani komentatorjev na Dnevnik.si

Komentatorji so v analiziranem obdobju v komentarjih pod novinarskimi prispevki le redko govorili o tem, kaj razumejo pod pojmom sovražni govor, in o tem, kakšen odnos imajo do omejevanja sovražnega govora v komentarjih. Njihovo interpretacijo pojma sovražni govor smo s pomočjo makropropozicij razbrali v komentarjih, ki so jih zapisali pod novinarskim prispevkom z naslovom Šest portalov in Spletno oko podpisalo kodeks za regulacijo sovražnega govora (Dnevnik.si in STA 2010 14. december), ki ga je uredništvo Dnevnik.si objavilo v času, ko se je šest slovenskih medijev odločilo nekoliko bolje nadzorovati sovražni govor v komentarjih na novičarskih spletnih portalih.

Identificirali smo naslednjo prevladujočo makropropozicijo o tem, kako komentatorji na spletu razumejo sovražni govor: komentatorji ne vedo, kaj je sovražni govor, saj pod tem pojmom razumejo laganje, podtikanje in razžalitve. Tipičen primer, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji ne vedo, kaj je sovražni govor, ker menijo, da je sovražni govor laganje, je bil komentar komentatorja z imenom andrejd, ki je pod prispevkom Šest portalov in Spletno oko podpisalo kodeks za regulacijo sovražnega govora (Dnevnik.si in STA 2010, 14. december) zapisal: »Predlagam, da najprej opazujejo sovražni govor naših vrlih politikov in vseh, ki nam lažejo iz dneva v dan. In nam mečejo pesek v oči.« Tipičen primer komentarja, ki odraža vidik makropropozicije, da komentatorji ne vedo, kaj je sovražni govor, ker menijo, je sovražni govor podtikanje, je bil komentar komentatorja z imenom žleht igor pod prispevkom Šest portalov in Spletno oko podpisalo kodeks za regulacijo sovražnega govora (Dnevnik.si in STA 2010, 14. december):

Podtikanje in kazanje s prstom z namenom nekoga žaliti je sovražni govor. Če nekoga nekaj obdolžiš moraš to pojasniti. Recimo zamene je sovražden govor to, ko me nekdo okvalificira za komunista, kar nikoli nisem bil, pri tem se pa spreneveda, da je njegov šef bil komunista. Če lažeš proti meni ne morem to sprejemati kot ljubezenski izliv. Torej je problem v tem, kaj bojo okvalificirali za sovražni govor!

Tipičen primer komentarja, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji ne vedo, kaj je sovražni govor, ker so vanj uvrščali razžalitve, je bil komentar komentatorja z imenom pepe, ki je pod novinarskim prispevkom Šest portalov in Spletno oko podpisalo kodeks za regulacijo sovražnega govora (Dnevnik.si in STA 2010, 14. december) zapisal: »Problem je, da laž ni sovražni govor, to da lažnjivcu rečeš, da je lažnjivec pa postane sovražni govor.«

Pri ugotavljanju, kako komentatorji dojemajo omejevanje sovražnega govora, smo identificirali dva prevladujoča vzorca razumevanja. Prvi vzorec je odražala makropropozicija, da komentatorji podpirajo omejevanje sovražnega govora v komentarjih na novičarskih spletnih portalih, ker je sovražni govor nevaren; ker imajo mediji pravico zahtevati kulturno komunikacijo in ker bodo komentatorji potem bolje premislili, preden bodo zapisali sovražni govor. Tipični primer komentarja, iz katerega je bil razviden vidik makropropozicije, da komentatorji podpirajo omejevanje sovražnega govora v komentarjih, ker je sovražni govor nevaren, je bil komentar komentatorja z imenom janzro, ki je zapisal:

Nekateri res niste prebrali definicije sovražnega govora. Prerekanje, nekultivirano obkladanje ni sovražni govor je samo izkaznica tistega, ki to počne. Sovražni govor je nevaren, zato se mu je treba upret. Da nekdo pač ni sposoben sprejet drugačnega stališča, kaže na njegovo stopnjo razumevanja sobivanja z drugače mislečimi, človek ima pač težave in tega se ne da prepovedati, da se pa prepovedati in omejiti sovražni govor. Komentarji, kot so na ta članek, so dobri, dajejo možnost posameznikom, da se anonimno "razpizdijo" na varni razdalji, bolje to kot pa klanje na ulici. Podpiram tovrstne akcije, čas pa bi že bil, da bi tudi naši poslanci dojel resnost tega apojava.

Tipičen primer komentarja, v katerem je komentator podprl omejevanje sovražnega govora, ker imajo mediji pravico zahtevati kulturno komunikacijo, je bil komentar komentatorja z imenom jaka007, ki je zapisal: »Odpri si svoj blog, pa boš imel svobodo govora kolikor je želiš. dokler pa je to privat časopis, je pa edino pravilno, da to "svobodo" omejijo na eno

kulturno raven komentiranja.« Tipičen primer komentarja, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji podpirajo omejevanje sovražnega govora, ker bodo potem komentatorji bolj premislili, kaj bodo zapisali, je bil komentar komentatorke z imenom Lenny, ki je zapisala:

Nihče ti ne bo nadel nagobčnika, člen, le sem pa ke boš moral malo misliti, ne toliko kaj pišeš, kot kako pišeš. Pa za razne diskvalifikacije imej v rokavu vsaj dva argumenta..., Absolutno podpiram, že sama sem uvedla svoj princip taiste stvari in s tremi tipi s foruma že kak mesec ne komuniciram. Ker imata dva zelo izrazit sovražni govor, eden pa zavitega v celofan, dokler se mu ne odrobi.. In ker na to ne pristajam, sem nase kar ponosna, ker jim ne odgovarjam ne glede na to kaj mi pišejo..., ker kažejo svojo zafrustrirano podobo..napačno pojmovanje demokracije press.

Drugi vzorec odnosa do omejevanja sovražnega govora v komentarjih na novičarskih spletnih portalih pa smo identificirali z naslednjo makropropozicijo: komentatorji ne podpirajo omejevanja sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki, ker gre za omejevanje svobode govora; ker je sovražni govor le odraz piscev; ker je sovražni govor treba omejevati le na mestih, kjer se mu tarče ne morejo izogniti; ker se komentatorji bojijo cenzure; ker se bojijo, da bi to vodilo v represijo; in ker bodo zaradi omejevanja komentatorji raje komentirali drugje. Tipični primer komentarja, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji ne podpirajo omejevanja sovražnega govora v komentarjih, ker menijo, da gre za omejevanje njihove pravice do svobode govora, je zapisal komentator z imenom jantalec: »In kaj je sovražni govor? Mar ne drvimo nazaj v komunistični sistem? Svoboda govora je ena temeljnih pravic v demokraciji mar ne? Pod pretvezo sovražnega govora se skrivajo podobni kot ZDA in ostale pokvarjene države in živina na vrhu ki krade in še kaj.« Tipičen primer komentarja, v katerem je komentator zavrnil omejevanje sovražnega govora, ker da je sovražni govor zgolj odraz pisca, je bil komentar komentatorja z imenom PejteSeSolit, ki je zapisal:

Spletno Oko - že samo ime spominja na Velikega Brata. Žaljivi in sovražni komentarji pač odražajo inteligenco njihovih avtorjev. Toliko slabše za njih. Mislim, da smo dovolj odrasli, da jih lahko sami prepoznamo in ne potrebujemo cenzorjev, ki bodo namesto nas odločali kaj se lahko objavi. Mogoče bi namesto brisanja moderatorji

žaljive komentarje nadomestili s kratko obrazložitvijo, ki bi vsebovala tudi link na originalni komentar. Lepota interneta je ravno v (zaenkrat še) odsotnosti cenzure.

Tipičen primer komentarja, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji ne podpirajo omejevanje sovražnega govora, ker je slednjega treba omejevati le na mestih, kjer se mu ni mogoče izogniti, je bil komentar komentatorja z imenom čuk, ki je napisal:

Meh brezveze. Sovražni govor bi moral biti preganjan na mestih, kjer se mu tarča govora ne more izogniti. In internet to ni. Če si nesamozavesten in te vsaka razžalitev spravi iz tira se umakni na strani, kjer cenzurirajo sovražni govor, ampak dopusti lastnikom strani presojo kakšno stran bodo vodili, z eno izjemo - otroška pornografija. Sam si želim obiskovati strani kjer cenzure ni. Če me kdo neutemeljeno žali, se mu bom smejal v glavo ali pa ga bom ignoriral (odvisno koliko sem z dolgočasen). Pa ne bluzit kako je treba zaščititi otroke (pogost argument). Če nekdo rabi cenzuro na internetu za zaščito svojih otrok je problem v njegovem starševstvu, ne pa v internetu. Tole leti na spletno oko in ne na dnevnik. Dobra cenzura lahko vzdržuje visok nivo debate ampak kdaj si človek ne želi debate na nivoju ampak dobro dozo prepira in butastega žaljenja za sprostitev ali pa sprostitev jeze na "nasprotnika" podobnih želja.

Tipičen primer komentarja, v katerem komentator ni podprl omejevanja sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki, ker se boji cenzure, je bil komentar komentatorja z imenom notranji sovražnik, ki je zapisal:

člen, saj bomo videli, kdo razume prav prav kmalu. obstaja kar precejšnja verjetnost, da bo recimo pljuvanje po janši ostalo kot dopustno, pljuvanje po kakem 'našem' politiku, pa bo sovražni govor. nekateri komentatorji že nakazujejo smer: oni lahko zmerjajo 'fašiste' in podobne 'notranje sovražnike', samo-oklicana cenzura pa jih bo za to morda celo pohvalila. morda bomo dobili ideološko verbalno inkvizicijo, ne etično ravnanje cenzorja...

Tipičen primer komentarja, v katerem smo razpoznali makropropozicijo, da komentatorji nasprotujejo omejevanju sovražnega govora, ker se bojijo, da bi to vodilo v represijo, je bil komentar komentatorja z imenom Vsegasit, ki je zapisal: »Uvaja se renovirani člen:133! Uvaja se strožja, represivna oblika vladanja! Prvi cunami urednikov TVS: Vardjan namesto

Radovića, Gerič pade v petek!« Tipični primer, ki je odražal vidik makropropozicije, da komentatorji nasprotujejo omejevanju sovražnega govora, ker bodo zaradi tega komentatorji raje komentirali kjer drugje, je bil komentar komentatorja z imenom SquarePeg, ki je napisal: »/.../ Pa tole moderiranje forumov (čeprav mi je nadvse mrzko), tudi ni tak big deal. Mislim, pač adijo Dnevnik, kaj pa si mislijo, da me bodo s članki obdržali, haha? Morebiti celo s fotografijami, nemara! Miheljak ob 5h zjutraj s kafetom v roki pa sliko Tita za betico. Za crknt! No, bo pa kak fini sponzor padu, saj linijo pa v redu držite.«

5.2.3 Primerjava analiz razumevanja sovražnega govora na 24ur.com in Dnevnik.si

Ugotovili smo, da so komentatorji na 24ur.com in Dnevnik.si na različne načine definirali sovražni govor, a večina komentatorjev ni poznala ključnih potez sovražnega govora, in sicer da je to govor, ki spodbuja širjenje nestrpnosti ali celo poziva k nasilju nad določenimi družbenimi skupinami. Še več, nekateri komentatorji, ki so v svojih komentarjih poskušali definirati sovražni govor, so pod ta pojem uvrščali laži in razžalitve. Po drugi strani pa so svoje zapise sovražnega govora opredelili kot izražanje mnenja, dejstva ali kritike. Prevladovali so torej komentatorji, ki svojih sovražnih zapisov niso prepoznali kot sovražni govor.

Ob tem smo odkrili še, da so le redki komentatorji pozive k večji regulaciji sovražnega govora označili za pozitivne. Prevladovali so komentatorji, ki so bili prepričani, da večja regulacija in odstranjevanje sovražnega govora vodita v cenzuro in omejevanje njihove pravice do svobodnega izražanja. Če upoštevamo, da je več komentatorjev v svojih zapisih namesto sovražnega govora prepoznalo izražanje mnenja, dejstev, resnice oziroma kritike, je logično, da odstranjevanje tovrstnih komentarjev razumejo kot cenzuro njihovih zapisov.

V svojih komentarjih so posamezni komentatorji omenili pomemben pomislek, in sicer kdo bo tisti, ki bo presojal, kaj je sovražni govor, in na podlagi česa bo to storil. Komentatorji so ocenili, da moderatorji za to presojo niso dovolj kompetentni oziroma, da bodo moderatorji pri svojem delu pristranski. Nekateri komentatorji so bili prepričani, da bodo moderatorji prizanesljivi le do tistih komentarjev, ki se bodo skladali z njihovimi prepričanji, in bolj strogi do komentarjev, s katerimi se osebno ne bodo strinjali. Torej, če bi komentatorji pristali na regulacijo sovražnega govora, bi želeli, da bi za vse komentarje veljala enaka pravila.

5.3 Analiza poglobljenih intervjujev

S poglobljenimi intervjuji z uredniki spletnih strani smo ugotavljali stališča uredništev do sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki, z intervjuji z moderatorji oziroma redaktorji pa smo ugotavljali, kako na 24ur.com in Dnevnik.si v praksi ravnajo s sovražnim govorom. Ker smo intervjuvance spraševali o različnih vidikih ravnanja s sovražnim govorom, smo analizo poglobljenih intervjujev razdelili na podpoglavja. Urednika ter moderatorje in redaktorje smo spraševali, zakaj komentatorjem dovolijo, da komentirajo novinarske prispevke. Ugotavljali smo, kakšen je postopek prijave uporabnika na posamezno spletno stran, kakšen je način reguliranja sovražnega govora v komentarjih, katere so pomanjkljivosti tega načina regulacije in kakšen odnos imajo intervjuvanci do morebitnih očitkov o cenzuri oziroma omejevanju svobodnega govora zaradi odstranjevanja komentarjev. Spraševali smo tudi, kakšne ideje za zmanjšanje količine sovražnega govora imajo v uredništvih. Zaradi boljše preglednosti smo rezultate analize poglobljenih intervjujev predstavili za vsak medij posebej.

5.3.1 Analiza poglobljenih intervjujev na 24ur.com

Analiza poglobljenih intervjujev na 24ur.com je pokazala, da urednica Barbara Repovž zagovarja pomembnost interaktivnosti spletne strani in ravno zato na spletni strani omogočajo možnost komentiranja. »Dobro je, da uporabnikom naše spletne strani damo možnost, da povedo svoje mnenje,« je dejala. Urednica je povedala, da nima podatkov, ki bi dokazovali, da spletne strani z dovoljevanjem komentiranja skrbijo predvsem za večjo branost. »Nekateri ljudje seveda pridejo na spletno stran zaradi komentarjev, vendar pa nimamo podatkov, da bi bila zaradi komentiranja obiskanost spletne strani toliko večja. Še vedno namreč na obiskanost najbolj vpliva vsebina novinarskih prispevkov,« je povedala urednica. Interaktivnost je tako glavni razlog, da bralcem omogočajo tudi komentiranje.

5.3.1.1 Postopek prijave uporabnika na 24ur.com

Uporabnik spletne strani 24ur.com dobi možnost komentiranja le, če se registrira. Kot sta povedala moderatorja A in B, mora uporabnik ob registraciji navesti naslov svoje elektronske pošte, si izbrati vzdevek, označiti, katerega spola je, in vpisati datum rojstva. »Resničnosti podatkov o spolu in datumu rojstva ne preverjamo,« je dejal moderator B. So se pa vsi uporabniki, ki so se registrirali in tako dobili možnost komentiranja, zavezali, da se strinjajo s splošnimi pogoji, v katerih je med drugim navedeno tudi, katere vsebine upravljavci spletne strani moderirajo in da je sovražni govor na spletni strani prepovedan. Po besedah urednice je možna tudi prijava prek Facebook aplikacije. V tem primeru se kot uporabniško ime na

24ur.com pojavi tisto ime, ki ga komentator uporablja na Facebooku, in tudi pri takšni prijavi se uporabniki strinjajo s splošnimi pogoji.

Kljub temu, da se uporabniki ob registraciji strinjajo s splošnimi pogoji, je po besedah urednice sovražni govor v spletnih komentarjih ena od največjih težav, s katerimi se soočajo v uredništvu. Po besedah moderatorja A je sovražnega govora veliko v komentarjih pod prispevki, ki se neposredno navezujejo na določen narod, raso, veroizpoved oziroma politično pripadnost. »Največ sovražnega govora je na račun politične opredeljenosti,« je dodal moderator B.

Komentarjev s sovražnim govorom je po besedah moderatorjev več pod tistimi novinarskimi prispevki, kjer je na splošno več komentarjev. Urednica je povedala, da imajo na mesečni ravni okoli 1500 uporabnikov, ki pišejo komentarje, moderator B pa je ocenil, da je takšnih, ki na spletni strani sodelujejo že več let in uporabljajo sovražni govor ter na spletni strani komentirajo tudi po 20 ur na dan, okoli 15. »To so tisti najbolj ekstremni,« je povedal. O komentatorjih, ki pogosto komentirajo, moderatorji vedo veliko. »Kdaj gre z ženo v toplice, kje je bil, kdaj pride iz službe. Če bi tega človeka srečal, bi vedel, kdo je,« je povedal moderator B. Prav tako je pri številnih komentatorjih, ki uporabljajo sovražni govor, prepoznavna njihova politična opredeljenost. Moderator B je ocenil tudi, da so tisti komentatorji, ki najbolj goreče uporabljajo sovražni govor, ko gre za politično opredeljenost, stari okoli 50 let.

Urednica je ocenila, da se razmere glede sovražnega govora izboljšujejo in da je bilo v zadnjih letih čutiti nek napredek, »tudi v tej smeri, da je takšnega govora mogoče zdaj manj«. Moderatorja se s takšno trditvijo nista strinjala in sta ocenila, da se razmere ne izboljšujejo. Tudi urednica je dopustila možnost, da ima tak občutek zato, ker se v uredništvu zdaj na sovražne komentarje hitreje odzovejo kot pred leti, ko še niso imeli moderatorjev, in komentarje hitreje pregledujejo.

5.3.1.2 Način reguliranja sovražnega govora v komentarjih

Po besedah urednice komentarje na 24ur.com pregleduje več moderatorjev. Ti komentarje pregledujejo čez dan, ponoči pa stran ni moderirana. Komentarje, ki jih komentatorji napišejo ponoči, moderator pregleda zjutraj. Tako pregledajo prav vse komentarje. Po besedah moderatorjev začne število komentarjev rasti od 9. ure naprej, komentarjev pa je veliko do 17.

ure. Po tej uri je komentarjev manj, število komentarjev pa spet začne rasti v večernih urah. »Število komentarjev je povezano z delovnikom, ko je komentarjev več, in tudi z osrednjo informativno oddajo na POP TV, saj je med oddajo komentarjev manj, po oddaji pa spet več,« je dejal moderator B. Moderator A je povedal, da se s sovražnim govorom sooča vsakodnevno. S sovražnim govorom se po besedah urednice in moderatorjev primarno soočajo tako, da komentarje, ki vsebujejo sovražni govor, brišejo. Do neke mere si sicer pomagajo s seznamom prepovedanih besed.

Na 24ur.com so nam omogočili vpogled v seznam prepovedanih besed. V analiziranem obdobju od začetka aprila do konca maja je bilo na seznamu največ besed, ki jih povezujemo s sovražnim odnosom do določenih narodnosti ali ras. Hrvati so bili poimenovani kot ustaši, hrčki (izpeljanki: hrčki, hrčkolandci) in croatarji; Bosanci kot bosančug; Albanci kot šiptarji (izpeljanka: šipci) in sladoledarji; Romi kot Cigani (izpeljanke: cigoti, c.i.g.a.n.i., cygane, cigani, člgan, člganska, člganski); Italijani kot makaronarji; Avstrijci pa kot jodlarji. Prav tako je bila prepovedana uporaba besede žabar, ki označuje Ljubljčanana. Ko gre za rase, so med prepovedanimi besedami le besede, ki označujejo temnopolte ljudi, torej črnih, nigr (izpeljanki: nigga, nigger), zamroc in črnuzla. Ko je šlo za označevanje oseb glede na njihovo versko pripadnost, je bila v analiziranem obdobju na seznamu prepovedanih besed le beseda musliči, ki označuje muslimane.

Na seznamu prepovedanih besed so bile v analiziranem obdobju tudi besede, ki negativno poimenujejo homoseksualce. Tako so bile prepovedane besede peder (izpeljanke: pederček, pederčina, pedrajz, pedrajsni), toplovodar, feg (izpeljanki: fegiji, fegeti), ritopik in lezbika.

Na seznamu prepovedanih besed je bila v analiziranem obdobju tudi beseda, ki izvira iz pripadnosti določeni politični opciji in jo komentatorji uporabljajo v svojem sovražnem govoru. To je beseda komunajzar.

Po besedah moderatorja A komentarja, ki bi vseboval zgoraj naštetih besede, ni možno oddati. Urednica je povedala, da so se za tak »filter« odločili, da bi moderatorjem olajšali delo, a kot je dejal moderator B, so komentatorji vedno korak pred takšnim seznamom in besede prilagodijo tako, da jih sistem ne prepozna avtomatično. Seznam je zato kljub temu, da ga sproti dopolnjujejo, le v majhno pomoč.

Uredništvo moderatorjem delo olajša tudi s tem, da pri nekaterih prispevkih onemogoči možnost komentiranja. Kot pravita moderatorja, je ta odločitev sicer v domeni novinarjev, ki se tudi po posvetu z moderatorji odločajo, ali naj komentarje onemogočijo. Urednica je dejala, da komentarje onemogočijo pri tistih prispevkih, kjer bi bilo komentiranje neprimerno. Običajno gre za prispevke, ki so objavljeni v rubriki Črna kronika in govorijo o občutljivi temi, na primer o smrtnih žrtvah v različnih nesrečah. Po besedah urednice imajo veliko dilem pri prometnih nesrečah in pogrešanih osebah. Po eni strani lahko policija prosi za pomoč pri razjasnitvi okoliščin nesreče ali izginotja osebe, po drugi strani pa bi neprimerni komentarji lahko prizadeli svojce. V takih primerih se po posvetu v uredništvu novinarji in moderatorji odločajo sproti. Komentarje onemogočijo tudi, ko je komentarjev s sovražnim govorom »enostavno preveč«. Moderator B je povedal, da jih novinarji običajno že vnaprej opozorijo, da bi tema prispevka lahko sprožila sovražni govor. Najpogosteje so to teme o Romih, izbrisanih, homoseksualcih ali delavcih, ki prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije. Moderatorji pa tudi sami lahko ocenijo, da je pod določenim prispevkom preveč sovražnega govora in zato prosijo novinarje, naj komentiranje onemogočijo. »Take prošnje so pogoste tudi v primerih, ko je neka tema aktualna v večernih urah in je veliko sovražnega govora. Potem je bolje, da vsaj čez noč možnost komentiranja onemogočimo,« je dejal moderator B.

Na 24ur.com moderatorji nimajo zgolj naloge, da brišejo le komentarje, ki vsebujejo sovražni govor, ampak po besedah moderatorja B brišejo tudi denimo kletvice in žaljenje uporabnikov med sabo. Vendar pa je moderator B povedal, da je sovražnega govora bistveno več, s čimer se je strinjal tudi moderator A. »Težko je oceniti točno število komentarjev s sovražnim govorom, a lahko rečem, da jih je absolutno preveč,« je povedal moderator A.

5.3.1.3 Pomanjkljivosti trenutnega sistema moderiranja komentarjev

Brisanje komentarja je prva sankcija, ki si jo lahko komentator, ki uporablja sovražni govor, prisluži. Če isti komentator s sovražnim govorom nadaljuje, mu moderator blokira uporabniški račun na spletni strani. Težava nastane pri tistih komentatorjih, ki uporabljajo dinamični IP naslov, saj takšnega IP naslova moderator ne more blokirati. Dinamični IP naslov omogoča, da si lahko isti uporabnik na novo naredi uporabniški račun na spletni strani. Blokada uporabnika v večini primerov namreč pomaga le toliko, da si za nekaj minut moderator olajša delo. »To je Siziŕovo delo. Nič jih ne ustavi. Tudi Spletno oko ni nič spremenilo. Tudi, če nekoga prijaviš, se nič ne zgodi. Komentatorji vedo, da ni posledic in tako jih ne skrbi,« je povedal moderator B.

Še ena težava, s katero se soočajo v uredništvu, je opredeljevanje sovražnega govora. Moderator B je povedal, da sam sovražni govor razume kot vse, kar je pozivanje k nasilju na podlagi rasne, narodnostne, verske, politične pripadnosti oziroma pripadnosti kateri koli družbeni skupini. Vendar pa priznava, da je tudi med samimi moderatorji presoja o tem, kaj je sovražni govor in kaj ne, lahko zelo različna. Moderator A pa je dejal, da se poskušajo osredotočiti na sporočilno vrednost komentarja, vendar pa je presoja, kaj je sovražni govor, odvisna od posameznika. Na 24ur.com imajo sicer v pravilih zapisano, da se moderator na podlagi svoje presoje odloči, kaj se njemu zdi primerno za objavo. »Med sabo skušamo biti moderatorji poenoteni,« je dejal moderator B, a določenim razlikam v delu se je težko izogniti. Urednica pa je dodala, da verjame, da moderatorji znajo sami presoditi, kaj je sovražni govor in kaj ne.

Tako urednica kot moderatorja so dejali, da se o delu pogovarjajo. Urednica je povedala, da se o težavah pri presoji glede sovražnega govora pogovarjajo enkrat na mesec, kar je po njenem mnenju premalo, a ji njene ostale obveznosti, ne dopuščajo bolj pogostih pogovorov. Če je kakšna konkretna težava, se o njej takoj pogovorijo, je povedala. Tudi moderatorja sta ocenila, da je takih pogovorov premalo. »Mislim, da bi morali hoditi na izobraževanja, mogoče s kakšnimi pravniki ali drugimi strokovnjaki s tega področja. Ker sam težko veš, kaj je v redu in kaj ni v redu,« je povedal moderator B. A kot je dodala urednica, sama takšnih strokovnjakov niti ne pozna.

5.3.1.4 Problem morebitnega omejevanja svobodne govora

Brisanje komentarjev je torej del vsakodnevnega dogajanja na 24ur.com, s tem pa se vsakodnevno soočajo tudi z očitki o cenzuri. Moderator A je povedal, da jim cenzuro najbolj pogosto očitajo v komentarjih, zgodi pa se tudi, da komentatorji prek elektronske pošte pošljejo pritožbo v uredništvo ali pa kličejo po telefonu. Moderator B je ocenil, da je komentatorjem najbolj pomembna svoboda govora in da se zdi, da se sploh ne zavedajo, kaj pišejo. »Menijo da vse, kar napišejo, ne glede na to, kaj napišejo, spada pod svobodo govora,« je povedal moderator B. Po njegovih izkušnjah komentatorji v svojih komentarjih ne vidijo sovražnega govora.

Če gre za neke splošne oziroma pavšalne očitke glede cenzure, se po besedah moderatorja A na njih ne odzivajo, v konkretnih primerih pa vedno preverijo, če je bil komentar upravičeno izbrisan. Neupravičen izbris komentarja je najbolj pogosto posledica tega, da komentarje

pregleduje več moderatorjev, ki imajo drugačno presojo glede tega, kaj je sovražni govor. Moderatorji sami odločajo, ali je pritožba glede izbrisa upravičena, urednica se v to ne vpleta. Moderatorja pravita, da so pritožbe o cenzuri velikokrat neupravičene. »Zgodi se tudi, da komentator misli, da je njegov komentar izbrisan, v resnici pa se le ni še prikazal, saj je potrebno počakati, da se stran osveži,« je povedal moderator A.

5.3.1.5 Kako zmanjšati količino sovražnega govora

Odgovora na vprašanje, kako zmanjšati količino sovražnega govora v komentarjih, v uredništvu 24ur.com nimajo. Ena od možnosti je sicer, da komentarja ne bi bilo moč objaviti, dokler ga ne bi moderator pregledal. A urednica meni, da bi se s tem izgubila pomembna dimenzija spletne strani – takojšnja interaktivnost, kar po njenem mnenju za spletno stran ne bi bilo dobro. Tudi moderator B, ki je taki ideji naklonjen, je priznal, da bi to spremenilo medij in da to ni v naravi spletnega medija. »Spletna stran bi bila ponoči 'mrtva', razen če bi moderator moral delati tudi ponoči. Interakcija bi bila slabša, manj bi bilo klikov in verjetno bi se tudi v tem primeru uporabniki sklicevali na svobodo govora,« je povedal moderator B.

Druga možnost bi bila zahteva, da se komentatorji identificirajo s polnim/pravim imenom in priimkom. Ugotovili so namreč, da so komentatorji, ki so se na spletno stran prijavili prek Facebooka in je bil tako ob njihovem komentarju viden Facebook profil, bolj občutljivi na to, kakšno besedilo se pojavi ob njihovem imenu. Veliko komentatorjev namreč pred objavo komentarja niti ni opazilo, da bo vidno ime, ki ga imajo na Facebooku, in so po objavi komentarja klicali v uredništvo ter zahtevali, da komentar zbrisejo. »Torej, sami so nekaj zapisali, se zavestno odločili, da uporabijo sovražni govor, nato pa so se zaradi prikazanega imena in priimka ustrašili,« je povedal moderator B. Težav torej niso imeli, dokler so se skrivali za vzdevkom, ko pa je bilo vidno njihovo pravo ime, pa je bila »panika«, je dodala urednica. »S tem, ko se je prijavo povežalo s Facebook registracijo, se je takoj pokazalo, kateri uporabniki so želeli biti absolutno anonimni in so zbežali oziroma pisali besna elektronska pisna, naj komentarje odstranimo. Tega nismo naredili,« je povedala urednica.

Čeprav se to kaže kot morebitna rešitev, pa na 24ur.com še ne razmišljajo o tem, da bi od vseh komentatorjev zahtevali, da se identificirajo s pravim imenom in priimkom. Urednica je dejala, da si mediji sami trenutno ne upajo iti korak naprej in zahtevati več podatkov ob prijavi, saj ne vedo, kako bo to vplivalo na branost, a vsaka prenova spletne strani prinese tudi novosti na tem področju. Ni nujno, da bi zahtevali pravo ime, lahko bi bilo dovolj, da bi

zahtevali le več drugih podatkov o uporabnikih, je dejala urednica. »Mogoče se bodo ljudje s takšno registracijo začeli zavedati, da je ta njihova anonimnost zelo navidezna,« je povedala urednica.

Urednica je prepričana, da je še vedno odgovornost vsakega uredništva, da samo išče rešitve in samo postavi mejo dopustnega pri komentiranju. Izpostavila je širši problem, torej da ne bi smeli gledali le na to, kakšna so pravila znotraj uredništva, ampak da bi se morali poenotiti v celotnem slovenskem medijskem prostoru. Zato je prepričana, da bi morali imeti seminarje, kjer bi sodelovali moderatorji vseh medijev. Želi si, da bi se s problematiko sovražnega govora mediji in vse pristojne institucije začeli bolj aktivno ukvarjati, a v časih, ko se mediji soočajo s finančnimi težavami, je to težko. »Ko imajo uredništva manj denarja, so to stvari, kjer najprej začnejo rezati,« je povedala.

5.3.2 Analiza poglobljenih intervjujev na Dnevnik.si

Analiza poglobljenega intervjuja z urednikom Dnevnikove spletne redakcije je pokazala, da Dnevnik.si komentarje pod novinarskimi prispevki dovoli predvsem zato, ker s tem svojim bralcem daje možnost, da izrazijo mnenje o novinarskem prispevku oziroma o čemer koli, z namenom, da se razvije konstruktivna debata. Drugi motiv, ki je Dnevnik.si vodil k omogočanju komentiranja, je bil ustvariti bazo bralcev, ki bi bili stalni obiskovalci spletne strani. »To je dobro z vidika občinstva in vidika klikov,« je pojasnil urednik. Ob tem je poudaril, da je obiskanost spletne strani za medije pomembna zato, ker bolj obiskane strani pritegnejo več oglaševalcev, iz njihovih oglasov pa se spletni mediji financirajo. Urednik je poudaril, da ta finančni motiv ni bil primarno vodilo za dovoljevanje komentiranja, vendar je spotoma postal pomemben motiv.

5.3.2.1 Postopek prijave uporabnika na Dnevnik.si

Urednik Dnevnik.si je v nadaljevanju pojasnil, kako poteka komentiranje in moderiranje na Dnevnik.si poteka. Vsak uporabnik, ki želi komentirati na spletni strani, se mora najprej registrirati, pri čemer si mora izbrati svoje uporabniško ime, obvezno pa mora vpisati še svoj elektronski naslov ter ime in priimek. Vendar na Dnevnik.si ne preverjajo, ali so uporabniki navedli svoje pravo ime in priimek. Nato lahko komentator začne objavljati komentarje, hkrati pa dobi tudi možnost, da prijavi komentarje drugih, ki jih oceni kot neprimerne. To stori s pritiskom na gumb Prijavi komentar, ki spletnemu uredništvu pošlje elektronsko sporočilo, da naj bi šlo za neprimerno vsebino. Redaktor nato preveri, ali je prijavljeni komentar dejansko neprimeren, in ga po potrebi odstrani. To stori z vpisom gesla, ki

redaktorju omogoča odstranjevanje komentarjev. Redaktorica C je poudarila, da vedno več komentatorjev zlorablja možnost prijave komentarjev, saj prijavljajo tudi tiste komentarje, ki niso sovražni ali žaljivi. »Prijavijo jih zgolj zato, ker se z njimi ne strinjajo,« je razložila redaktorica C.

Na vprašanje, ali je sovražnega govora na portalu Dnevnik.si veliko, so urednik in redaktorici podali različna odgovora. Urednik je dejal, da se pojavlja »sporadično, težko bi rekel, da je prisoten vsak dan«. Po njegovem mnenju je bolj problematičen pojav drugih spornih komentarjev, kot so denimo žalitve, zmerjanje in kletvice. V primerjavi s takšnimi komentarji je sovražnega govora le nekaj odstotkov. »Je prisoten, vendar ne bi rekel, da v takšni meri, da bi bil zelo problematičen,« je zatrdil urednik. Redaktorici pa sta po drugi strani povedali, da se s sovražnim govorom pri komentarjih srečujeta vsak dan. Redaktorica D je pristavila, da kot redaktorica zaradi nizkega nivoja komunikacije pod novinarskimi prispevki »dnevno zbrišem dokaj veliko komentarjev. Zadnje čase, ko se politična kriza v državi in razmere slabšajo, je to opazno tudi pri komentarjih«.

Glede tega, kdo so pisci sovražnih komentarjev, niti urednik Dnevnik.si niti obe redaktorici nista znali povedati nič konkretnega. »Nekatere sicer že poznamo prek njihovih uporabniških imen, a njihovih konkretnih identitet ne poznamo. Se pa sprašujemo, kdo so ti ljudje in kje delajo, da se imajo čas razpisati pod kupom člankov in ki imajo voljo do prerekanja,« je povedal urednik. Redaktorica D pa je dodala, da so po njenem mnenju to »starejši moški, ki se sicer spoznajo na notranjo politiko, a jih večina (ravno zaradi starosti) še vedno živi v preteklosti, torej v nekem drugem političnem času, ko je bila delitev na leve in desne še veliko bolj opredeljena«.

5.3.2.2 Način reguliranja sovražnega govora v komentarjih

Spletno uredništvo Dnevnika nima moderatorjev, ki bi dnevno spremljali zapisane komentarje uporabnikov in jih po potrebi moderirali. Urednik spletnega uredništva je dejal, da si Dnevnik, ker je majhno podjetje, »ne more privoščiti takšnega dodatnega stroška, saj se spletno uredništvo tudi brez tega stroška ne more financirati samo, temveč živi na račun časopisa«. Zato nalogo moderatorjev opravljajo redaktorji, torej tisti, ki vodijo dopoldansko, popoldansko ali večerno redakcijo.

Urednik Dnevnik.si je prepričan, da je bolj pozorno moderiranje komentarjev potrebno in da bi pripomoglo k izboljšanju debate pod novinarskimi prispevki. »Mogoče bi se potem v debato vključil še kdo, ki sedaj zaradi nizke ravni noče sodelovati. Ali pa bi spletno stran obiskal kakšen bralec, ki tega ne počne zaradi nekakovostnih debat bralcev. Plus, če bi imeli zaposlene ljudi, bi lahko delovali tudi preventivno, ne samo post festum z brisanjem komentarjem. Nekdo bi lahko usmerjal debato, pojasnjeval pravila. Sedaj pa samo pobrišemo objavljene komentarje,« je povedal urednik Dnevnik.si.

Poleg tega novinarji na Dnevnik.si pri nekaterih novinarskih prispevkih že v izhodišču onemogočijo komentiranje. Tako urednik Dnevnik.si kot tudi redaktorica D sta povedala, da na tak način onemogočijo komentiranje pod prispevki, ki govorijo o smrti ljudi. »To storimo zaradi pietete do umrlega. Za svojce umrlega je lahko zelo pretresljivo in grozljivo, če berejo žalitve na račun pokojnika,« je razložil urednik. Redaktorica D je ob tem povedala, da komentiranje v takšnih primerih onemogočijo tudi zaradi potencialnih tožb proti Dnevniku. Urednik je zagotovil, da pri novinarskih prispevkih z drugimi spornimi temami komentiranja ne onemogočijo, temveč debato, ki se razvija, le bolj podrobno spremljajo in po potrebi moderirajo.

»Načeloma vemo, pod katerimi temami se pogosto pojavljajo sporni komentarji, zato je na redaktorju, da te teme že v izhodišču sam bolj podrobno spremlja in pazi, da ne pride do sovražnega govora,« je dodal urednik Dnevnik.si in razložil, da so takšne teme predvsem druga svetovna vojna, kulturni boj in Janez Janša. »Te najbolj razplamtijo strasti in spodbudijo padec nivoja debate,« je povedal urednik. Tudi redaktorica D je izpostavila, da je največ sovražnega govora uperjenega proti drugače politično mislečim. Kot teme, ki najbolj generirajo sovražni govor, je tudi redaktorica D izpostavila teme, ki se navezujejo na kulturni boj in obdobje druge svetovne vojne. Redaktorica C je dejala, da se največ sovražnega govora navadno pojavi pod novinarskimi prispevki, ki so tudi na splošno najbolj komentirani. Prispevki, ki najbolj spodbudijo h komentiranju, so po besedah redaktorice C tisti, ki govorijo o Romih, notranji politiki in veri.

5.3.2.3 Pomanjkljivosti trenutnega sistema moderiranja komentarjev

Dnevnikov spletni sistem je naravnano tako, da ko redaktor izbriše tri komentarje istega uporabnika, slednji izgubi pravico do komentiranja. To pravico lahko izgubi celo po enem izbrisanem komentarju, vendar takrat ni sistem tisti, ki bi mu onemogočil komentiranje,

temveč to zahteva redaktor. Kljub temu pa je ta ukrep precej pomanjkljiv, ker si uporabniki v zelo kratkem času lahko ustvarijo nove elektronske naslove, se ponovno registrirajo pod drugačnim uporabniškim imenom in nadaljujejo s svojim početjem. »To je posledica dejstva, da večina uporabnikov uporablja računalnike z dinamičnim IP naslovom. Ker takšnemu IP naslovu ne moremo slediti, uporabnikom, ki uporabljajo sovražni govor ali žaljivke, ne moremo za dalj časa onemogočiti komentiranja,« je pojasnil urednik Dnevnik.si.

Urednik Dnevnikove spletne redakcije je povedal, da morajo biti redaktorji ob svojem preostalem delu pozorni še na komentarje, vendar pa je zaradi obilice dela po njegovem mnenju nemogoče, da bi redaktorji spremljali debate pod vsemi objavljenimi novinarskimi prispevki. Redaktorica C je potrdila, da mora v času redakture skrbeti za objavo novinarskih prispevkov. Poskrbeti mora, da so na naslovnici najbolj pomembni in zanimivi prispevki in da so fotografije prav tako temu primerne. »Kot redaktorica moram poleg vsega navedenega poskrbeti tudi, da delo redakcije poteka tekoče. Zaradi tega mi velikokrat ne ostane dovolj časa, da bi prebirala komentarje uporabnikov,« je razložila redaktorica C.

Na Dnevnik.si nimajo neke splošno sprejete in natančne definicije, kaj je sovražni govor. »Okvirno definicijo sovražnega govora smo prejeli od Spletne očesa, zato mislim, da kakšni dodatni dokumenti, ki bi opredeljevali to področje niso potrebni,« je prepričan urednik, ki je povedal, da lahko v primeru dvomov redaktorji za nasvet pristopijo k njemu ali preostalemu uredništvu. Na drugi strani pa redaktorica D meni, da bi sovražni govor moral biti »veliko bolj natančno opredeljen. Morale bi obstajati smernice, po katerih bi se moderatorji lahko ravnali,« si je zaželela redaktorica D. Redaktorica C je potrdila, da je od nadrejenih dobila le okvirna navodila, kako ravnati s spornimi komentarji. Enako kot redaktorici D so tudi njej nadrejeni naročili, da mora odstranjevati žaljive komentarje; komentarje, ki zmerjajo novinarje; komentarje s kletvicami in s sovražnim govorom.

Definicija Spletnega očesa se uredniku Dnevnik.si zdi dovolj tudi zato, ker absolutne definicije sovražnega govora ne bo mogoče nikoli skleniti. »To dejansko je problem. Včasih je meja med tem, kaj je sovražni govor in kaj ni, lahko težko določljiva. Dejstvo je, da v nekaterih mejnih primerih ne bomo mogli priti do soglasja, ali je nek komentar sovražni govor ali ni,« je povedal urednik. Zato se mu zdi prav, da imajo redaktorji diskrecijsko pravico pri presojanju, kaj je sovražni govor in ustrezno ukrepati proti njemu.

Sovražni govor je urednica D definirala kot »mnenje oziroma zapis posameznika, ki kaže na diskriminacijo zoper manjšine – bodisi na podlagi rase, spola, etnične pripadnosti, politične orientiranosti ...«. Pojasnila je, da se pri odločanju, kaj je sovražni govor, bolj kot na podlagi kakšnih napotkov uredništva, odloča na podlagi logičnega razmišljanja in razuma. »Sami mislimo, da vemo, kaj je neprimerno in kaj lahko pustimo,« je dejala urednica D in dodala, da se »vsi strinjamo, da je določitev sovražnega govora v naši redakciji izjemno subjektivna naloga. Nekateri smo namreč bolj popustljivi kot drugi in na prvo mesto pogosto dajemo svobodo govora in torej dovoljujemo več kot drugi sodelavci«.

5.3.2.4 Problem morebitnega omejevanja svobodne govora

Tako urednik kot urednici na Dnevnik.si se strinjata, da dokler se raven komuniciranja pod novinarskimi prispevki ne izboljša oziroma, dokler se ne dvigne kultura uporabnikov, je odstranjevanje komentarjev s sovražnim govorom nujno potrebno. »Ne zdi se mi v redu, da bi ti komentarji ostali na strani, ker nekatere stvari ne sodijo v javno prostor, kot je spletna stran medija,« je pojasnil urednik. »Urejanje komentarjev, trebljenje in odstranjevanje plevela od rastlin je nujno potrebno,« pa je dodala urednica D. »S temi komentarji se nekdo mora ukvarjati, ker niso konstruktivni, temveč se po večini le zmerjajo med seboj in širijo sovražni govor,« je povedala urednica C.

Urednica D in urednik sta se prav tako strinjala, da odstranjevanje neprimernih komentarjev ni cenzuriranje oziroma kratenje pravice do svobodnega govora. »Ne bi rekel, da je to cenzura, ker ima posameznik pravico do svobode govora, dokler z njo ne posega v pravice drugega,« je svoje mnenje utemeljil urednik Dnevnik.si. Dodal je še, da se na Dnevnik.si trudijo vedno izbrisati tiste komentarje, ki »so resnično sovražni govor«. Urednica C je pojasnila, da sama zelo pazljivo presoja, kateri komentar bo izbrisala. »Čeprav bi bilo lažje, če bi brisali vsakega, za katerega bi na hitro presodili, da je sporen ali žaljiv, tega ne smemo početi. Ne vemo namreč, kako bi bralci in predvsem komentatorji odreagirali na to,« je urednica C razložila, da obstaja bojazen, da bi pretirano odstranjevanje komentarjev lahko komentatorje odvrnilo od komentiranja in posledično branja na Dnevnik.si.

Podobno je svoje prepričanje utemeljila urednica D, ki je povedala: »Sama sem velika zagovornica svobode govora, ampak mejo je treba nekje postaviti. Svoboda je vedno svoboda samo do tiste meje, dokler je ne kratico sočloveku. Dokler izražamo lastno mnenje in s tem

ne škodimo drugim, je vse v najlepšem redu. Ko pa prestopimo mejo in z besedami škodujemo pripadnikom druge rase, spola, verske ali politične pripadnosti, smo svobodo že kratili.« Redaktorica C je pri prebiranju komentarjev ugotovila, da si komentatorji ne želijo velikega posega v njihove komentarje ravno zaradi njihove pravice do svobode govora. »A na drugi strani se niso zavedali, da imajo tudi politične, verske in druge družbene skupine pravico do dostojanstva,« je dodala redaktorica C.

Redaktorici kljub odstranjevanju komentarjev s sovražnim govorom nobenega od teh komentarjev nista posredovali policiji. »Komentarjev s sovražnim govorom za zdaj še nismo posredovali policiji, temveč smo jih le brisali iz strani. So pa nas enkrat obiskali policisti, ki so zahtevali IP naslov nekega komentatorja, ki naj bi v komentarju uporabil sovražni govor. Takrat so policisti prišli po prijavi meni neznanе osebe,« je dejal urednik Dnevnik.si, ki ni vedel, kaj se je v konkretnem primeru zgodilo z domnevnim piscem sovražnega komentarja. Razložil je, da so na splošno pisci sovražnega govora pod novinarskimi prispevki le redko pravnomočno obsojeni, bodisi zato, ker uporabljajo dinamični IP naslov, bodisi zato, ker policisti tudi, če identificirajo, na katerem računalniku je bil zapisan sovražni govor, le težko dokažejo, kdo točno je komentar zapisal.

5.3.2.5 Kako zmanjšati količino sovražnega govora

V uredništvu Dnevnik.si rešitev za preprečevanje sovražnega govora vidijo v zmanjšanju anonimnosti komentatorjev. Redaktorica D je predlagala, da bi kot pogoj za komentiranje na Dnevnik.si uvedli prijavo s spletnim naslovom, ki bi vseboval pravo ime in priimek komentatorja. »Mislim, da bi bila transparentnost in s tem tudi odgovornost komentatorjev pri pisanju komentarjev večja,« je povedala redaktorica D.

Tudi urednik Dnevnik.si je prepričan, da bi se nivo komuniciranja v komentiranjih izboljšal, če bi bili komentatorji manj anonimni. Pojasnil je, da se je vezava registracije na IP naslov izkazala kot neučinkovita, ker se komentatorji večinoma skrivajo za anonimnimi imeni in dinamičnimi IP naslovi, zaradi česar jih je težko identificirati. Da bi zmanjšali anonimno naravo komentiranja na Dnevnik.si zato razmišljajo o registraciji prek Facebooka. »Registracija prek Facebook bi mogoče nekoliko pomagala, saj bi se komentatorji težje skrivali za anonimnostjo. Imamo načrt, da bi v prihodnosti uvedli en tak sistem,« je priznal urednik Dnevnik.si.

5.3.3 Primerjava analiz poglobljenih intervjujev na 24ur.com in Dnevnik.si

Analiza poglobljenih intervjujev je pokazala, da se morajo komentatorji na 24ur.com in Dnevnik.si prijaviti z elektronskim naslovom in poljubnimi uporabniškim imenom, da lahko komentirajo pod novinarskimi prispevki. Medija ob registraciji ne zahtevata, da komentatorji navedejo svoje pravo ime.

Prijava z elektronskim naslovom in poljubnim uporabniškim imenom vpliva na delo moderatorjev in redaktorjev, ki odstranjujejo sovražne komentarje, komentarje z žalitvami in kletvicam. Moderatorji in redaktorji namreč lahko hkrati z odstranjevanjem komentarjev s sovražnim govorom tudi sankcionirajo tiste komentatorje, ki ne upoštevajo navodil o dostojnem komuniciranju, in sicer tako, da jim blokirajo uporabniško ime. S tem naj bi komentatorjem, ki večkrat prekršijo prepoved uporabe sovražnega govora, preprečili nadaljnje tovrstno početje. A v praksi se je po besedah intervjuvancev izkazalo, da tak način kaznovanja piscev sovražnega govora ne deluje, ker po blokadi prvotnega uporabniškega imena komentatorji zgolj zamenjajo uporabniško ime in/ali elektronski naslov in kmalu nadaljujejo s svojim početjem. Edini način, kako bi medija lahko piscem sovražnega govora učinkovito preprečila nadaljnje komentiranje, bi bil z blokado IP naslova, so pojasnili. A ker večina komentatorjev po besedah urednika Dnevnik.si uporablja računalnike z dinamičnim IP naslovom, ki ga ni mogoče blokirati, medija ne moreta učinkovito sankcionirati kršiteljev.

24ur.com in Dnevnik.si se razlikujeta v načinu moderiranja komentarjev. 24ur.com ima več moderatorjev, ki se ukvarjajo zgolj s prečesavanjem zapisanih komentarjev in odstranjevanjem neprimernih. Poleg tega imajo sistem za prepoznavanje prepovedanih besed, ki komentatorjem onemogoči zapis točno določenih besed tako, da komentarja s prepovedano besedo ne morejo sploh oddati. A tudi ta sistem ima svojo pomanjkljivost, saj komentatorji kaj kmalu prepoznajo, katerih besed ne smejo uporabiti, zato si bodisi izmislijo nove ali pa jih zapišejo na drugačen način, da jih sistem ne prepozna kot prepovedane (namesto Cigan na primer zapišejo c_i_g_a_n). Večina bremena pregledovanja komentarjev še vedno ostaja na moderatorjih, saj morajo ti kljub seznamu prepovedanih besed prebrati in pregledati večino komentarjev.

Na Dnevnik.si takšnega sistema za prepoznavanje neprimernih besed nimajo, poleg tega nimajo niti posebej za moderiranje komentarjev zaposlenih ljudi. Urednik Dnevnikove spletne redakcije je pojasnil, da komentarje moderirajo vodje redakcije, zato ker je Dnevnik manjša

medijska hiša, ki si ne more privoščiti, da bi se nekdo ukvarjal samo s komentarji. A ta ureditev je pomanjkljiva, saj morajo uredniki poleg moderiranja komentarjev voditi redakcijo, skrbeti za naslovnico, razdeliti delo in podobno. To pomeni, da uredniki nimajo na voljo veliko časa, da bi komentarjem s sovražnim govorom namenili dovolj pozornosti. Ravno zato komentarje načeloma spremljajo le pod prispevki s temami, kot so notranja politika, kulturni boj ali Janez Janša oziroma preverijo le tiste komentarje, ki jih komentatorji sami prijavijo kot sovražni govor. Urednik Dnevnik.si si želi, da bi imeli moderatorje, torej ljudi, ki bi se ukvarjali samo z komentarji, saj bi tako veliko lažje spremljali dogajanje in predvsem usmerjali debato, kar bi po njegovem mnenju izboljšalo kakovost komuniciranja. Dnevnikov trenutni sistem ravnanja s komentarji s sovražnim govorom, je podoben tistemu, ki so ga na 24ur.com po besedah urednice 24ur.com imeli pred petimi leti.

Urednika obeh spletnih medijev sta kot razlog, zakaj sploh dopuščajo komentiranje, navedla željo bralcem omogočiti, da zapišejo, kar bi želeli povedati. Urednica 24ur.com je kot največji motiv za omogočanje komentiranja izpostavila interaktivnost, ki je po njenem mnenju ključna lastnost spletnega medija. Na Dnevnik.si v komentiranju vidijo tudi finančni motiv, saj je urednik Dnevnik.si povedal, da si želijo ustvariti bazo zvestih bralcev, ker se to lahko odrazi na obiskanosti spletne strani. To je za medij kot Dnevnik.si pomembno, saj se večja branost strani lahko odrazi tudi v večjem zanimanju oglaševalcev, ki želijo oglaševati na Dnevnik.si. Po drugi strani pa na 24ur.com pravijo, da podatkov o tem, da komentiranje vpliva na branost medija, nimajo.

Ker želijo bralcem dati možnost izražanja na Dnevnik.si komentiranje dovolijo pod vsemi novinarskimi prispevki, razen pod tistimi, kjer je govora o smrti ljudi, ki so identificirani z imenom in priimkom. Te novinarske prispevke redakcija Dnevnik.si zapre zaradi pietete do umrlega in spoštovanja bližnjih umrlega. Tudi na 24ur.com komentarje onemogočijo pod prispevki, ki govorijo o smrti nekoga, ne glede na to, ali je umrla oseba identificirana z imenom in priimkom ali ne. Tega pravila se dosledno držijo, ko gre za dogajanje v Sloveniji, medtem ko se pri onemogočanju komentiranja pod prispevki o tragičnih dogodkih iz tujine odločajo sproti. Prav tako praviloma komentiranje onemogočijo pri temah, za katere novinar oziroma urednik presodi, da so občutljive. Kot nam je povedala urednica, gre večinoma za teme o Romih, izbrisanih in homoseksualcih. Komentiranje na 24ur.com lahko novinarji onemogočijo že neposredno ob objavi prispevka, ali pa to storijo naknadno, če je sovražnega govora preveč in mu moderator ne sledi več. Novinarskih prispevkov, pod katerimi se začne

širiti sovražni govor, na Dnevnik.si nikoli ne zaprejo naknadno, temveč redaktor zapisom v komentarjih posveti več pozornosti in jih po potrebi odstrani sovražni govor.

Urednik Dnevnik.si je ocenil, da se sovražni govor v komentarjih ne pojavlja vsak dan. Prav tako je dejal, da je sovražni govor prisoten, a ne v takšni meri, da bi bil zelo problematičen. Kot večji problem je izpostavil pojav drugih spornih komentarjev, kot so žalitve, zmerjanja in kletvice. Urednica 24ur.com pa je na drugi strani dejala, da je sovražni govor eden večjih problemov, s katerim se soočajo v uredništvu, a da ima občutek, da se razmere izboljšujejo. Moderatorja na 24ur.com in redaktorici na Dnevnik.si pa so dejali, da se s sovražnim govorom v komentarjih srečujejo vsak dan in da nimajo občutka, da gre na bolje.

Moderatorja in redaktorici so priznali, da kljub temu, da se s sovražnim govorom srečujejo vsak dan, jasne definicije ne poznajo. Želeli bi imeti dodatne smernice, po katerih bi se ravnali, saj je trenutno presoja glede tega, kaj je sovražni govor in kaj ne, zelo subjektivna. Urednica 24ur.com verjame, da moderatorji znajo sami presoditi, kdaj gre za sovražni govor. Prav tako pa se o tej temi moderatorji in urednica na 24ur.com pogovarjajo, a oboji pravijo, da ne dovolj pogosto. Moderatorji si želijo izobraževanja, urednica pa izpostavlja pomanjkanje strokovnjakov s tega področja. Urednik Dnevnik.si je povedal, da lahko redaktorji pri presojanju, ali gre za sovražni govor, kadarkoli za pomoč prosijo njega ali druge v redakciji. Za razliko od redaktorice in urednice 24ur.com je urednik Dnevnik.si prepričan, da v uredništvu ne potrebujejo bolj jasne definicije sovražnega govora, saj po njegovem mnenju zadostuje definicija Spletnega očesa.

Na obeh medijih se zaradi brisanja komentarjev soočajo z očitki o cenzuri, vendar pravijo, da v tem trenutku nimajo na voljo boljšega načina, s katerim bi sankcionirali komentatorje, ki uporabljajo sovražni govor. Čeprav se komentatorji sklicujejo na pravico do svobode govora, so intervjuvanci pojasnili, da je ta pravica omejena s pravicami drugih, zato se jim ne zdi sporno, če sovražne komentarje odstranijo.

Urednica 24ur.com je kot glavni problem pri soočanju s sovražnim govorom izpostavila pomanjkanje učinkovite sankcije, ki bi bila tudi zakonsko urejena. Želi si, da bi se komentatorji zavedali, da ima pisanje sovražnega govora lahko resne zakonske posledice. Urednica in moderatorja menijo, da pisce sovražnega govora ne bi bilo treba kaznovati z zaporno kaznijo, temveč bi zadostoval le obisk policista na dom. Na 24ur.com so sicer imeli

primere, ko so bodisi sami bodisi je nekdo drug zaradi sovražnega govora podali prijavo na policijo, vendar o podrobnostih niso želeli govoriti. So pa zagotovili, da so bili takšni primeri redki. Tudi urednik na Dnevnik.si je povedal, da je policija uredništvo do sedaj obiskala le enkrat zaradi prijave sovražnega govora. Dodal je še, da uredništvo za zdaj na policijo še ni podalo prijave sovražnega govora na spletni strani.

Na 24ur.com je bilo v času analize možna tudi prijava s pomočjo Facebooka. Komentatorjem, ki so na 24ur.com komentirali prek prijave s Facebookom, se je ob njihovem komentarju izpisalo ime, ki so ga uporabljali na Facebooku. Pokazalo se je, da je več komentatorjev, ki imajo na Facebooku pravo ime in priimek, od uredništva naknadno zahtevalo izbris komentarja. Kot razlog so po besedah urednice in moderatorjev na 24ur.com navedli ravno to, da ne želijo, da je ob njihovem komentarju vidno njihovo pravo ime.

6 Razprava

S kritično diskurzivno analizo smo v komentarjih pod novinarskimi prispevki na 24ur.com in Dnevnik.si identificirali več diskurzov, ki jih bomo v nadaljevanju opredelili. Prvi je diskurz kulturnega boja, saj so komentatorji oblikovali dva tabora, levega in desnega, ki sta bila tarči njihovega sovražnega govora. Pripadnikom ali podpornikom obeh političnih opcij so pripisovali odgovornost za slabe razmere v državi, s čimer so jim odrekli pravico do oblasti. To stališče so komentatorji legitimirali s tem, da so izpostavljali povezave med desničarji in belogardizmom ter levičarji in komunizmom. Vsaka od navedenih povezav je bila za določen del komentatorjev problematična, ker je ena skupina komentatorjev belogardizem enačila s kolaboracijo s totalitarnima režimoma (nacizmom ali fašizmom), druga pa je komunizem enačila s totalitarnim režimom. V središču obeh povezav je bil očitek o izdaji slovenskega naroda. Čeprav se zdi, da ta konflikt izvira zgolj iz polpretekle zgodovine, pa gre v resnici za politični boj, ki slovensko družbo deli na posvetni in katoliški tabor že od 19. stoletja (Amon in Erjavec 2011, 95). Pisci sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih spletnih portalih torej delitev slovenskega političnega telesa zgolj prenašajo na splet (Erjavec in Poler Kovačič 2012, 199).

Sovražni govor v spletnih komentarjih je bil usmerjen tudi zoper družbene skupine, ki so že v »realnem« svetu tradicionalno tarča predsodkov in diskriminacije (Ule 2005, 27). S kritično diskurzivno analizo smo ugotovili, da je bil sovražni govor prevladujoče usmerjen proti vernikom, homoseksualcem in določenim narodom (Srbom, Hrvatom, Bosancem in Romom). S pomočjo analize tem, ključnih besed in makropropozicij smo identificirali diskurz protikatolicizma, homofobni diskurz, nacionalistični diskurz in rasistični diskurz.

Diskurz protikatolicizma smo prepoznali v komentarjih s sovražnim govorom proti katolikom. Analiza ključnih besed in analiza makropropozicij sta pokazali, da je sovražni govor zoper katolike temeljil na predpostavki, da so verniki in verski predstavniki nemoralni. Prevladoval je očitek, da so verski predstavniki pedofili in da verniki pedofilijo podpirajo. Z analizo tem smo ugotovili, da v analiziranem obdobju večina novinarskih prispevkov s temo vera ni poročala o problematiki pedofilije znotraj cerkve, a so sovražni komentarji vseeno temeljili na prepričanju o pedofiliji v omenjeni verski organizaciji. To kaže, da v družbi obstaja predsodek, da so vsi duhovniki pedofili.

V komentarjih s sovražnim govorom zoper homoseksualce smo identificirali homofobni diskurz. Prevladovala je makropropozicija, da so istospolno usmerjeni nenormalni. V času kritične diskurzivne analize je bil sovražni govor zoper homoseksualce prevladujoč pod novinarskimi prispevki, ki so poročali o družinskem zakoniku, o katerem je takrat potekala javna razprava. Ena izmed ključnih polemik v tej razpravi je bila pravica homoseksualnih parov do posvojitve otrok. To se je odrazilo tudi v komentarjih s sovražnim govorom zoper homoseksualce, saj so jim komentatorji zaradi njihove nenormalnosti odrekli pravico do otrok.

V sovražnem govoru, ki je bil usmerjen zoper določen narod, smo identificirali nacionalistični diskurz. Komentatorji so narode nekdanje Jugoslavije prikazovali kot manjvredne v primerjavi s Slovenci, kar je tipična lastnost nacionalističnega diskurza (Kuhar 2009, 41). Diskriminacija zoper Srbe in Hrvate se je kazala na podoben način, in sicer preko demoniziranja teh narodov in povečevanja Slovencev. Demonizirali so jih na primer z uporabo izrazov, kot so »zaostala verzija Turkov« in »križanci« ter z opisovanjem, da sta to zločinska in nepoštena naroda, kar smo ugotovili z analizo makropropozicij. Komentatorji so v sovražnem govoru zoper Bosance in narode nekdanje Jugoslavije kot celoto uporabljali podobne besede in očitke. Zanje so uporabljali poimenovanja z izrazito negativno konotacijo, kot so »čefurji«, »trenirkarji« in »južnjaki«, na podlagi katerih smo ugotovili, da komentatorji pogosto enačijo ti dve skupini.

Rasistični diskurz smo prepoznali v komentarjih s sovražnim govorom proti Romom. Identificirali smo dva različna vzorca rasističnega diskurza proti Romom. Po eni strani so komentatorji Rome predstavljali kot tiste, ki kradejo, so neinteligentni in nasilni, živijo na tuj račun. Po drugi strani so jih prikazovali kot družbeno skupino s privilegiji, Slovence pa kot žrtve, ker teh privilegijev nimajo. Posledično so bili Romi prikazani kot prvorazredni, Slovenci pa kot drugorazredni državljani. Tipičen primer tega vzorca je bil komentar komentatorja z imenom zoro (Žist 2011, 30. april): »Najprej naj cigotom poberejo oborožitveni arzenal. Potem naj začnejo plačevati vse kar plačujemo ostali, vzeti jim 1200 EUR po glavi za vsakega otroka in naj dobijo toliko kolikor dobijo ostali slovinci. Ko bo vzpostavljena enakopravnost se pa lahko naprej pogovarjamo.«

Identificirali smo tudi primere sovražnega govora, ki so bili uperjeni proti ženskam, starostnikom, muslimanom in izbrisanim. Ker takšni primeri v analiziranem dvomesečnem

obdobju niso bili prevladujoči, smo imeli premalo podatkov, da bi iz njih lahko izpeljali trdne sklepe. Kažejo pa, da se v komentarjih na novičarskih spletnih portalih pojavljajo tudi drugi diskurzi (na primer seksistični diskurz, gerontofobični diskurz in protiislamistični diskurz).

Identificirali smo torej različne diskurze: diskurz kulturnega boja, homofobni diskurz, diskurz protikazolicizma, nacionalistični diskurz in rasistični diskurz. Vsi ti diskurzi so del krovnega diskurza v komentarjih s sovražnim govorom, to je diferenciacijskega diskurza. Funkcija tega izključevalnega diskurza je »predvsem pozitivna samoreprezentacija in negativna prezentacija drugih« (Erjavec in drugi 2000, 10). Vzpostavljena je bila jasna ločnica med »nami« in »drugimi«, ki so jo komentatorji potenciali s tem, da so »nas« opisovali kot poštene in razumne, »druge« pa kot nepoštene, bolne, pokvarjene, nesposobne, deviantne. To je pogosta praksa pri reprezentiranju »drugih« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 29). Komentatorji so za opisovanje »drugih« uporabljali s čustvi prepletena negativna stališča, ki so temeljila na stereotipnih prepričanjih o neki določeni družbeni skupini ali posamezniku kot članu te specifične skupine (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 31–32). Stereotipiziranje je zelo problematično, saj so nam stereotipi posredovani prek družbene interpretacije in ker so te sodbe lahko ustvarjene na podlagi pomanjkljivih ali celo netočnih informacij, so preveč posplošene ali preveč tipizirane, zato zaradi njih lahko spregledamo raznolikost sveta (Kuhar 2009, 36).

Komentatorji so »druge« prav tako prikazovali kot tiste, ki »nas« ogrožajo, in tiste, ki so krivi za vse težave v družbi. Ločnica med levimi in desnimi, heteroseksualci in homoseksualci, neverniki in verniki, Slovenci in Neslovenci, »nami« in »drugimi«, ki jo je potrdila kritična diskurzivna analiza, je tipičen del konstrukcije identitete posamezne družbene skupine, saj se neka entiteta lahko identificira tako, da se razlikuje od drugih (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 29). V temu procesu identifikacije pa ni nič naravnega, temveč gre za ideološki mehanizem, ki se dela naravnega, normalnega in zdravorazumskega, kar je problematično, saj to diferenciacijskemu diskurzu, ki je izključevalni, daje veliko moč (prav tam). S prikazovanjem »nas« kot pozitivnih akterjev in »drugih« kot negativnih, so komentatorji legitimirali svoj sovražni govor. Vse družbene skupine, ki so bile v analiziranem obdobju tarča sovražnega govora v komentarjih, so bile drugačne in posledično slabše od »nas«. Predsodek, da je »drugi« slabši kot »mi«, odraža občutek ogroženosti neke skupnosti (Kuzmanić 1999, 63–64).

S kritično diskurzivno analizo smo torej dobili odgovor na prvo raziskovalno vprašanje, kakšen je diskurz sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih spletnih portalih, saj smo ugotovili, da gre za diferenciacijski diskurz.

Z drugim raziskovalnim vprašanjem smo ugotavljali, kako komentatorji interpretirajo sovražni govor. Ugotovili smo, da ga komentatorji v svojih komentarjih ne prepoznajo kot takega. Z analizo makropropozicij in analizo virov smo ugotovili, da komentatorji svojih zapisov ne razumejo kot sovražni govor, temveč kot dejstva, mnenje ali kritiko. Sovražni govor so opredelili kot laži ali razžalitve. Komentatorji prevladujoče niso prepoznali ključnih potez sovražnega govora, torej da je to govor, ki spodbuja širjenje nestrpnosti ali celo poziva k nasilju nad določenimi družbenimi skupinami (Vehovar in drugi 2012, 182).

S tretjim raziskovalnim vprašanjem smo analizirali produkcijsko prakso pri ravnanju s sovražnim govorom. S poglobljenimi intervjuji smo ugotovili, da medija sovražne komentarje pregledujeta in kaznujeta šele po tem, ko so že objavljeni. Na Dnevnik.si nimajo zaposlenih moderatorjev, ampak to nalogo ob novinarskem delu opravljajo uredniki spletne strani, zaradi česar ne zmorejo pregledati vseh komentarjev. Po drugi strani pa na 24ur.com pregledajo prav vse komentarje, saj imajo zaposlene moderatorje. Uredništvo 24ur.com uporablja tudi sistem, ki sam prepozna prepovedane besede in komentatorjem, ki jih zapišejo, onemogoči objavo takšnih komentarjev. Ta sistem ni dovolj učinkovit, saj komentatorji hitro ugotovijo, katerih besed ne smejo uporabljati, čemur se prilagodijo tako, da prepovedane besede napišejo na drugačen način (namesto Cigan zapišejo c.i.g.a.n) ali pa si enostavno izmislijo nove žaljive izraze.

Moderatorji ali uredniki lahko tudi blokirajo uporabniški račun komentatorjev, ki uporabljajo sovražni govor. Vendar je ta ukrep učinkovit le, če komentatorji sovražne komentarje pišejo na računalnikih s statičnim IP naslovom. Komentatorjem, ki uporabljajo dinamični IP naslov, komentiranja ne morejo dolgoročno onemogočiti, saj lahko uredništvo blokira le njihov obstoječ uporabniški račun, komentatorji pa si lahko že v nekaj minutah ustvarijo novega in nadaljujejo s pisanjem komentarjev s sovražnim govorom. Tako nobeden od analiziranih medijev nima učinkovitega načina, s katerim bi preprečil sovražni govor v komentarjih.

Z nalogo smo ugotovili, da mediji komentatorjem v spletnih komentarjih pod novinarskimi prispevki ponujajo prostor, kjer lahko izrazijo svoje mnenje. Ob tem ne poskrbijo za učinkovito omejitev sovražnega govora, ki je kazniv, proti njemu pa ostro nastopata dva novinarska kodeksa in tudi interna pravila analiziranih medijev. S kritično diskurzivno analizo in analizo produkcijske prakse na 24ur.com in Dnevnik.si smo ugotovili, da se medija zavedata problema sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki in si tudi prizadevata, da bi ga omejila, a za zdaj še nimata dolgoročno učinkovite rešitve.

Identificirali smo več razlogov, zakaj se sovražni govor v komentarjih še vedno pojavlja, ki jih navajamo v nadaljevanju. Prvi razlog je vezan na same komentatorje. S kritično diskurzivno analizo smo ugotovili, da je diskurz sovražnega govora v komentarjih na novičarskih spletnih portalih anonimen. Komentatorji so kljub obvezni registraciji na spletnih straneh 24ur.com in Dnevnik.si anonimni, saj pri registraciji praviloma ne uporabijo svojih pravih imen in priimekov, temveč si izberejo vzdevke, iz katerih praktično ni mogoče odkriti njihovih identitet. Ob registraciji oba medija sicer zahtevata, da komentatorji vnesejo svoj rojstni datum in označijo spol, vendar pa ne preverjata resničnosti teh podatkov. Da so bili komentatorji, ki so uporabljali sovražni govor, večinoma povsem anonimni, ni presenetljivo, kajti internet generira anonimni in psevdonimni diskurz, ki lahko enako hitro kot spodbudi javni in bolj demokratični diskurz spodbudi tudi destruktivno obnašanje (Citron in Norton 2011, 1447). Družboslovne raziskave so namreč pokazale, da se ljudje obnašajo bolj agresivno, ko verjamejo, da jih ni mogoče opazovati oziroma ujeti (prav tam). Takšno obnašanje naj bi bilo posledica tako anonimnosti kot tudi računalniško posredovanega komuniciranja, ker zaradi manka zaznavanja emocij in mimike sogovornikov posamezniki postanejo socialno neobčutljivi in celo nevljudni do te mere, da uporabljajo žaljive izraze (Boudourides 1995).

V raziskovalnem obdobju april–maj 2011 so na 24ur.com že imeli tudi prijavo prek družbenega omrežja Facebook. Ugotovili smo, da je več komentatorjev, ki so na Facebooku uporabili pravo ime in priimek, od uredništva naknadno zahtevalo izbris komentarja, ker niso želeli, da se sovražne besede izpišejo ob njihovem imenu. To nakazuje, da bi komentatorji ob razkritju svoje prave identitete precej bolj pazili, kakšne besede bi uporabljali in kakšne zapise bi objavljali, kar potrjujejo tudi Vehovar in drugi (2012, 172), ki so ugotovili, da je na spletnih socialnih omrežjih, kjer je identiteta komentatorjev jasna in javna, »spornega komuniciranja bistveno manj«. Urednik Dnevnik.si je povedal, da se tudi v njihovem

uredništvu odločajo, ali bi uvedli prijavo prek družbenih omrežji, saj menijo, da bi se količina sovražnega govora in na sploh nizke komunikacije zmanjšala.

Drugi razlog, zakaj se sovražni govor v komentarjih na novičarskih spletnih portalih še vedno pojavlja, je, da ga komentatorji v svojih komentarjih ne prepoznajo kot takega. Kot smo ugotovili pri odgovoru na drugo raziskovalno vprašanje, komentatorji ne prepoznajo ključnih lastnosti sovražnega govora.

Tretji razlog smo identificirali z analizo produkcijske prakse. Kot smo ugotovili v odgovoru na tretje raziskovalno vprašanje, 24ur.com in Dnevnik.si nimata učinkovitega načina soočanja s sovražnim govorom. Moderatorja in urednika, s katerimi smo opravili poglobljene intervjuje, si zato najprej želijo bolj natančnih navodil, kako ravnati s sovražnim govorom in kako ga prepoznati. Priznavajo, da je moderiranje komentarjev še vedno prepuščeno presoji posameznega moderatorja oziroma urednika in da so nekateri bolj prizanesljivi kot drugi. Torej, ne le, da analizirana spletna portala nimata enakih meril pri ravnanju s sovražnim govorom (na 24ur.com pregledajo vse komentarje, na Dnevnik.si pa ne), ampak tudi zaposleni znotraj posameznih uredništev nimajo enakega odnosa do sovražnega govora. To kaže, da uredniki ter novinarji oziroma moderatorji, ki se ukvarjajo s sovražnim govorom v komentarjih, nimajo jasne predstave, kako opredeliti sovražni govor. Že Milosavljević (2012, 127–128) je opozoril, da uredniki nekaterih najbolj obiskanih slovenskih spletnih portalov ne poznajo dobro pojma sovražni govor, pri soočanju z njim pa nimajo dovolj natančnega regulacijskega in samoregulacijskega sistema.

Urednica 24ur.com je v intervjuju izpostavila, da so nujno potrebne tudi učinkovite zakonske sankcije zaradi sovražnega govora. Tako urednica kot moderatorja so bili prepričani, da bi se pojav sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki zmanjšal, če bi se komentatorji bolje zavedali, da obstajajo zakonske posledice njihovih dejanj. Čeprav kazenski zakonik uveljavlja sankcije proti tistim, ki širijo sovražni govor, pa so kršitelji le redko kaznovani. Policisti zaradi dinamičnega IP naslova težko identificirajo konkretnega pisca sovražnega govora. Obsodbe kršiteljev so redke, saj tožilstvo in sodstvo sovražni govor definirata bistveno ožje, kot ga definirajo splošne družboslovne definicije, ker iščeta jasno izražen naklep kaznivega dejanja (Vehovar in drugi 2012, 176). Vehovar in drugi (2012, 182) predlagajo poenotenje pravne prakse z neko splošno opredelitvijo sovražnega govora, saj zdaj obstaja precejšen razkorak med tema pojmomoma. Pravna opredelitev je namreč ožja (prav tam)

in ne predvideva sankcije za sovražni govor, ki brez neposrednih pozivov k nasilju izraža nestrpnost proti določeni skupini, čeprav ustava in kazenski zakonik prepovedujeta vsakršno spodbujanje k nestrpnosti. Zato bi bilo smiselno razmišljati o uvedbi ukrepov proti sovražnemu govoru, ki ga sedanja pravna opredelitev ne prepozna, saj je v sovražnem govoru pozivov k nasilju malo (Douglas in drugi 2005), poleg tega pa cilj sovražnega govora ni zgolj eliminacija neke družbene skupine s pomočjo fizičnega dejanja nasilja (Lillian 2007, 733). Sovražni govor je namreč tudi eno najmočnejših sredstev diskriminacije, ki je podlaga za vse ostale oblike sovražnosti in neenakopravnosti, ker ustvarja realnost, ki oblikuje sovražno mentaliteto (Leskošek 2005, 81–82). Ravno zaradi tega razloga ne bi smeli zanemariti sovražnega govora, ki ne vsebuje pozivov k nasilju, saj ima tudi ta vrsta sovražnega govora hude posledice na posameznika in na družbo, o katerih smo pisali v poglavju o učinkih sovražnega govora.

Kljub navedenim težavam, ki jih imata 24ur.com in Dnevnik.si s sovražnim govorom v komentarjih, pa nobeden od medijev ne želi popolnoma onemogočiti možnosti komentiranja. Po besedah urednika Dnevnik.si komentiranje oblikuje bazo zvestih bralcev in prinaša klike, torej večjo obiskanost spletne strani, kar je pomembno s finančnega vidika. Urednica 24ur.com je sicer zatrdila, da v uredništvu nimajo podatkov o tem, da je zaradi komentiranja branost večja, a s poglobljenim intervjujem smo izvedeli tudi, da na 24ur.com ne želijo odstopati od praks, ki jih imajo drugi slovenski mediji. Od komentatorjev si ne upajo zahtevati pravega imena in priimka ali več osebnih podatkov, saj ne vedo, če bi komentatorje to odvrnilo od uporabe spletnega portala. Oba urednika sta priznala, da je učinkovitost soočanja s sovražnim govorom močno odvisna tudi od denarja, ki ga ima medij na voljo. Da je tržno načelo bolj pomembno kot omejitve sovražnega govora, sta prav tako ugotovili Erjavčeva in Poler-Kovačičeva (2012, 201).

Tržna usmeritev medijev je eden od vidikov družbene razlage, zakaj se sovražni govor pojavlja. K sovražnemu govoru na spletu pa pomembno prispeva tudi nizka stopnja splošne politične kulture v Sloveniji ter nezadovoljstvo s politično, ekonomsko in širšo družbeno situacijo (Erjavec in Poler Kovačič 200). Možnost komentiranja novinarskih prispevkov komentatorjem namreč daje prostor za izražanje nezadovoljstva, ki ga čutijo. Objava komentarjev pa bralcem ne daje zgolj možnosti večkratnega izražanja svojih mnenj, temveč jim tudi omogoča, da se pridružijo razpravi z drugimi, ter jim daje občutek pomembnosti in

opolnomočenja, ki ga pri tradicionalnih oblikah politične participacije, kot so volitve, ne čutijo več (Erjavec in Poler Kovačič 2012, 201).

Ker se sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki še vedno pojavlja vsakodnevno, bi mediji morali intenzivneje iskati dolgoročno učinkovite načine zamejevanja tega pojava. Bolj je treba vztrajati pri sodelovanju medijev na tem področju, hkrati pa je nujna povezava z družboslovno in pravno stroko. Moderatorje in komentatorje je treba bolje izobraziti, saj nimajo jasne predstave, kaj sovražni govor je. Komentatorje in družbo na sploh je poleg tega treba nujno podučiti še, kako hude posledice ima sovražni govor za posameznike ali družbene skupine, proti katerim je uperjen. To ne bi izboljšalo le nivoja komunikacije v komentarjih pod novinarskimi prispevki, temveč bi prispevalo k večji toleranci v družbi. Za dober zgled pa bi morali poskrbeti tudi politični predstavniki, saj je z besedami komentarja Ulikseša (N. D. 2010, 2. april) treba razumeti:

Komentiranje spletnih vsebin samo preslikava vsakdanje govorice ljudi...in dokler ostane samo na tej ravni, ni res nobenega problema. /.../ Konec koncev nikjer na tem svetu ne boste našli kroga ljudi, kjer se debatira povsem politično korektno, z obilico vljudnosti, formalizmov,... še v parlamentu, kjer bi se pričakoval nek nivo komunikacije, je vse bolj podobno hreščanju v svinjaku.

7 Zaključek

Spletni mediji so bralcem omogočili neposredno odzivanje na novinarske prispevke, hkrati pa so odprli vrata tudi sovražnemu govoru. S kritično diskurzivno analizo smo ugotavljali, kakšen je diskurz sovražnega govora v komentarjih na 24ur.com in Dnevnik.si, kar je bilo naše prvo raziskovalno vprašanje. Na drugo raziskovalno vprašanje, kako komentatorji interpretirajo sovražni govor v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih portalih, smo prav tako odgovorili s kritično diskurzivno analizo. S poglobljenimi intervjuji z urednikoma ter moderatorjema in redaktorjema smo odgovarjali na tretje raziskovalno vprašanje, kakšna je produkcijska praksa pri ravnanju s sovražnim govorom v komentarjih. Z magistrskim delom smo poskušali zapolniti raziskovalno vrzel na področju sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih spletnih portalih, saj na tem področju primanjkuje raziskav.

Ugotovili smo, da je diskurz sovražnega govora v komentarjih pod novinarskimi prispevki na novičarskih spletnih portalih diferenciacijski diskurz, za katerega je značilno jasno ločevanje »nas« od »drugih« in predvsem prikazovanje »drugih« v slabi, »nas« pa v pozitivni luči. Ta diskurz je izrazito izključevalen, saj komentatorji »druge« vidijo kot slabše od sebe. Pomembna značilnost diferenciacijskega diskurza v spletnih komentarjih je, da ta diskurz uporabljajo pisci, ki so prevladujoče anonimni, in je izrazito sovražen do »drugih«.

Pri raziskovanju, kako komentatorji interpretirajo sovražni govor, smo ugotovili, da prevladujejo komentatorji, ki v sovražnem govoru ne vidijo nič napačnega oziroma ne vedo, kaj sovražni govor je. Nekateri komentatorji so podpirali omejevanje sovražnega govora v komentarjih, drugi pa so takšne posege dojemali kot cenzuro in ščitenje političnih elit oziroma družbenih skupin, ki po njihovi oceni sploh niso diskriminirane, temveč privilegirane. Komentatorji niso poznali definicije sovražnega govora, a so bili prepričani, da tudi tisti, ki pregledujejo komentarje, ne vedo, kaj je sovražni govor. Zato jih ne dojemajo kot dovolj kompetentne za to presojo. Med komentatorji prevladuje tudi prepričanje, da sovražni govor na spletu nikomur ne škodi.

Pri raziskovanju produkcijske prakse smo ugotovili, da imata 24ur.com in Dnevnik.si podoben sistem prijave na spletno stran in od komentatorjev zahtevata malo osebnih podatkov, katerih resničnost ne preverjata. Ugotovili smo, da moderatorji in redaktorji, ki

pregledujejo komentarje in odločajo, ali gre za sovražni govor, nimajo jasne predstave o tem, kaj tak govor sploh je. Neke osnovne smernice poznajo, a priznavajo, da so pri presojanju subjektivni. Želijo si izobraževanja, ki ga ne dobijo, deloma zato, ker vodilni ne poznajo strokovnjakov, ki bi lahko nudili takšno izobraževanje, deloma pa zato, ker nadrejeni ne razpolagajo z denarjem za izobraževanje. Prav tako smo ugotovili, da soočanje s sovražnim govorom ni dovolj uspešno, saj odstranjevanje komentarjev in blokiranje piscev sovražnega govora nimata dolgoročnih učinkov. Zato imajo pregledovalci komentarjev občutek, da je sovražnega govora vse več in da opravljajo »sizifovo delo«.

Pregledovalci komentarjev in urednika želijo imeti nek sistem, ki bi jim olajšal delo, a učinkovitega sistema še niso odkrili. Očitno je, da so uredništva spletnih medijev pri soočanju s sovražnim govorom prepuščena sama sebi, veliko vlogo pri tem, ali komentatorje pregledujejo moderatorji ali pa to počnejo kar novinarji sami, pa igra denar. Možnosti, da bi onemogočili komentiranje ali da bi se komentarji objavili šele potem, ko bi bili pregledani, v uredništvih ne vidijo kot rešitev, saj bi se s tem zmanjšala interaktivnost medija, hkrati pa se bojijo, da bi taka poteza prinesla slabšo branost. So pa naklonjeni ideji, da bi od komentatorjev ob prijavi postopoma začeli zahtevati vse več podatkov oziroma, da bi se komentatorji morali identificirati s pravim imenom in priimkom. Toda nobeden od analiziranih medijev ne želi prvi storiti tega koraka.

Takšne ugotovitve kažejo, da pri spopadanju s sovražnim govorom na spletu manjka izobraževanje – tako urednikov in pregledovalcev komentarjev kot tudi komentatorjev samih. Spopadanje s sovražnim govorom pod novičarskimi prispevki ostaja pri odstranjevanju posledic, manjkajo pa ukrepi, ki bi že v izhodišču preprečevali takšen govor.

Čeprav je pri zajezitvi sovražnega govora ključna preventiva, pa bi tudi sankcioniranje takšnega početja moralo biti bolj dosledno in učinkovito. Ker je sovražni govor pomemben družbeni problem, s katerim se mediji sami ne morejo učinkovito spopadati, je nujno, da se v ta proces bolj aktivno vključijo sodišča in policija. Za zdaj zakonske sankcije namreč ostajajo le črka na papirju.

8 Literatura

A. M. 2011. Damjan Murko že tri leta vztraja v zakonu. *24ur.com*, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/ekskluziv/domaca-scena/rahlocutni-damjan-murko-ze-tri-leta-vztraja-v-zakonu.html> (17. maj, 2011).

Agencije in ALP. 2011. Bodo papežu zaradi zločinov proti človeštvu sodili na haaškem sodišču? *Dnevnik.si*, 16. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042444927> (16. maj 2011).

Agencije in TK. 2011. Hrvati papežu Benediktu XVI.: Samo eden od vaju lahko ima prav - Vi ali pa Jezus. *Dnevnik.si*, 12. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042444112> (12. maj 2011).

Agencije, TK, TP, ČA in ALP. 2011. Srbski politik Palma: "Hrvaški parlament se mora opravičiti Srbom za največje etnično čiščenje po drugi svetovni vojni!". *Dnevnik.si*, 15. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042438501> (15. april 2011).

Alič, Jani. 2011. Svetlana Makarovič: Sprave ne more in ne sme biti! *Dnevnik.si*, 3. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042441687> (3. maj 2011).

Alič, Vanja. 2011. Ganjeni župan bi obdržal medvedka. *Dnevnik.si*, 23. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042440414> (23. april 2011).

Amon, Smilja in Karmen Erjavec. 2001. *Slovensko časopisno izročilo 1: od začetka do 1918*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Andrenšek, Anita. 2011. Polemika o kovancu se seli na mednarodno sceno. *Dnevnik.si*, 8. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042436693> (8. april 2011).

Azriel, Joshua. 2005. The internet and hate speech: An examination of the Nuremberg files case. *Communication Law and Policy* 10 (4): 477–497.

BBC. *Editorial Guidelines* – Uredniške smernice. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/page/guidelines-interacting-phone-in/#moderation> (15. marec 2013).

Boudourides, Moses A. 1995. *Social and psychological effects in computer-mediated communication*. Dostopno prek: <http://www.math.upatras.gr/~mboudour/articles/csi.html> (21. december 2012).

Boyce, Carolyn in Palena Neale. 2006. *Conducting In-Depth Interviews for Evaluation Input*. Dostopno prek: http://www.pathfind.org/site/DocServer/m_e_tool_series_indepth_interviews.pdf?docID=6301 (25. december 2009).

Brstovšek, Andrej in agencije. 2011. Je operacija uboja bin Ladna zakonita? *Dnevnik.si*, 5. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042442367> (5. maj 2011).

Bruns, Axel. 2005. *Gatewatching: Collaborative Online News Production*. New York: Peter Lang.

Caharijas, Domen. 2011. Afera Patria: Kjer ni škode, ni kazni. *Dnevnik.si*, 5. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042435699> (5. april 2011).

Cammaerts, Bart. 2009. Radical pluralism and free speech in online public spaces: The case of north Belgian extreme right discourses. *International journal of cultural studies* 12 (6): 555–575.

Citron, Danielle Kears in Helen L. Norton. 2011. Intermediaries and hate speech: Fostering digital citizenship for our information age. *Boston University Law Review* 91: 1345–1484.

Cowan, Gloria, Miriam Resendez, Elizabeth Marshall in Ryan Quist. 2002. Hate speech and constitutional protection: Priming values of equality and freedom. *Journal of Social Issues* 58 (2): 247–263.

ČA in Deutsche Welle. 2011. Kriza Cerkve: Rešitve ni na vidiku, težav je vse več, vernikov pa vse manj. *Dnevnik.si*, 10. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042437176> (10. april 2011).

ČA. 2011. Mladič v solzah prosil, naj mu pred odhodom v Haag dovolijo obiskati grob hčere. *Dnevnik.si*, 28. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042448176> (28. maj 2011).

Čirić, Aleksandar. 2011. Mladićeva rešilna bilka je zdravje. *Dnevnik.si*, 31. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042448583> (31. maj 2011).

Dahlgren, Peter. 1996. Media logic in cyberspace: Repositioning journalism and its publics. *The Public* 3 (3): 59–72.

Dernovšek, Igor in Anja Hreščak. 2011. Kisli nasmehi vladajočih, slavje nasprotnikov: referendumski polom vlade. *Dnevnik.si*, 11. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042437296> (11. april 2011).

Dernovšek, Igor. 2011. Bomo Slovenci (postali) gastarbajterji. *Dnevnik.si*, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042444342> (13. maj 2011).

Dnevnik.si in STA. 2010. Šest portalov in Spletno oko podpisalo kodeks za regulacijo sovražnega govora. *Dnevnik.si*, 14. december. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042410193> (26. junij 2011).

Dnevnik.si. 2011. SDS: Če bi vladi sodili zaradi nevestnega dela, bi ji grozila najmanj dosmrtna ječa. *Dnevnik.si*, 4. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042435652> (4. april 2011).

Domingo, David. 2008. Interactivity in the daily routines of online newsrooms: Dealing with an uncomfortable myth. *Journal of computer-mediated communication* 13 (3): 680–704.

Douglas, Karen M., Craig McGarty, Ana-Maria Bliuc, Girish Lala. 2005. Understanding cyberhate: Social competition and social creativity in online white supremacist groups. *Social science computer review* 23 (1): 68–76.

Downes, Edward J. in Sally J. McMillan. 2000. Defining interactivity. A qualitative identification of key dimensions. *New media and society* 2 (2): 157–179.

Dragoš, Srečo. 2007. Sovražni govor. *Socialno delo* 46 (3): 135–144.

Društvo novinarjev Slovenije. 2010. *Kodeks novinarjev Slovenije*. Dostopno prek: <http://novinar.com/wordpress/kodeks/> (24. december 2011).

Društvo profesionalnih novinarjev. 1996. *Code of ethics – Etični kodeks*. Dostopno prek: <http://www.spj.org/ethicscode.asp> (15. marec 2013).

Duffy, Margarete E. 2003. Web of Hate: a Fantasy Theme Analysis of the Rhetorical Vision of Hate Groups Online. *Journal of Communication Inquiry* 27 (3): 291–312.

Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2012. Novinarstvo in internet: Značilnosti piscev sovražnega govora v komentarjih pod spletnimi novinarskimi prispevki. *Teorija in praksa* 49 (1): 190–203.

Erjavec, Karmen, Sandra Bašič Hrvat in Barbara Kelbl. 2000. *Mi o Romih: diskriminatorški diskurz v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Open Society Institute.

Erjavec, Karmen. 2012. Novinarsko opredeljevanje in razumevanje sovražnega govora. *Teorija in praksa* 49 (1): 95–111.

Finski sindikat novinarjev. 2011. *Guidelines for journalists – Smernice za novinarje*. Dostopno prek: http://www.journalistiliitto.fi/en/the_game_rules/ethics/ (15. marec 2013).

Graca, Thomas J. in David L. Stader. 2007. Student Speech and the Internet: A Legal Analysis. *National Association of Secondary School Principals Bulletin* 91 (2): 121–129.

Hermida, Alfred in Neil Thurman. 2007. *Comments please: How the British news media are*

struggling with user-generated content. Dostopno prek: <http://online.journalism.utexas.edu/2007/papers/Hermida.pdf> (23. avgust 2011).

Hreščak, Anja. 2011. Janković: Dejanje ministrice je nestrokovno in neodgovorno! *Dnevnik.si*, 16. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/ljubljana/1042438655> (26. april 2011).

Husejnović, Karmelina. 2011. 'Soditi bi mu morali v Potočarih'. *24ur.com*, 27. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/soditi-bi-mu-morali-v-potocarih.html> (27. maj 2011).

Ivelja, Ranka in Blaž Petkovič. 2011. Otroci potrebujejo starše, ne očeta in mame. *Dnevnik.si*, 14. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/objektiv/intervjuji/1042444501> (14. maj 2011).

Jakopič, Kaja. 2005. *Boj proti sovraštvu na medmrežju ali boj z mlini na veter. Medijska preža* 23/24 (november). Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/24/mwatch/> (15. avgust 2012).

JOP. 2011. Izredne seje parlamenta o "bulmastifih itn." (še) ne bo. *Dnevnik.si*, 26. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042447555> (26. maj 2011).

K. Š. in A. M. 2011. Drinkerski prekinili sodelovanje z Makijem. *24ur.com*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/ekskluziv/domaca-scena/drinkerski-odslovili-makija.html> (18. maj 2011).

Karlsson, Michael. 2008. *Increasingly interactive: Swedish online news 2005–2007*. Montreal, Quebec: International Communication Association.

Kazenski zakonik (KZ -1-UPB2). Uradni list RS št. 50/2012 (29. junij 2012). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201250&stevilka=2065> (16. avgust 2012).

Klipšteter, Tomaž. 2011. Nova okna na Kanglerjevi pohorski bajti naj bi priskrbel MTB. *Dnevnik.si*, 7. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042442948> (7. maj 2011).

Kodeks regulacije sovražnega govora na slovenskih spletnih portalih. 2010. Dostopno prek: <http://spletno-okno.si/uploads/editor/1292489478Kodeksi.pfd> (24. december 2011).

Kogovšek, Neža in Brankica Petkovič. 2007. *O diskriminaciji: Priročnik za novinarke in novinarje.* Ljubljana: Mirovni inštitut.

Košič, Petra. 2011. SDS moti vizualna podoba. *24ur.com*, 27. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/sds-moti-vizualna-podoba.html> (27. april 2011).

Kranjc, Miha in U. Z. 2011. Spomenka Hribar predlaga premierko. *24ur.com*, 23. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/bo-makovec-brenciceva-nova-premierka.html> (23. april 2011).

Križnar, Polona in Šeruga, Katja. 2011. Vox populi: pokojninska reforma bi padla. *24ur.com*, 24. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/vox-populi-pokojninska-reforma-bi-padla.html> (24. april 2011).

Ksela, Bojana. 2011. Bomo pasji davek plačevali vsi? *24ur.com*, 30. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/bomo-pasji-davek-placevali-vsi.html> (30. maj 2011).

Kuhar, Roman. 2003. Fuj, prašiči nemarni buzerantski! V *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 02*. Ljubljana: Mirovni inštitut, str. 76–107. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si//nestrpnost/porocilo/02/nestrpnost.pdf> (22. avgust 2011).

Kuhar, Roman. 2009. *Na križišču diskriminacije. Večplastna in intersekcijska diskriminacija.* Ljubljana: Mirovni inštitut.

Kuzmanić, Tonči A. 1999. *Bitja s pol strešice.* Ljubljana: Mediawatch.

Lambergar, Vesna. 2011. Reforma, na kateri se lomijo kopja. *24ur.com*, 30. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/vlada-obljublja-visje-pokojnine-sindikati-opozarjajo-na-revscino.html> (30. maj 2011).

Laterner, Blaž. 2011. Pavle Rutar si je z nekdanjo intimno prijateljico tudi na sodišču skočil v lase. *Dnevnik.si*, 13. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/kronika/1042437875> (13. april 2011)

Leets, Laura. 2001. Responses to internet hate sites: Is speech too free in cyberspace? *Communication Law and Policy* 6 (2): 287–317.

Leskošek, Vesna, ur. 2005. *Mi in oni: Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Levine, Brian. 2002. Cyberhate: A legal and historical analysis of extremists' use of computer networks in America. *American behavioral scientist* 45 (6): 958–988.

Lillian, Donna. 2007. A thorn by any other name: Sexist discourse as hate speech. *Discourse society* 18 (6): 719–740.

Lukič, Luka. 2011. Teden parade ponosa opozarja na neenakopravnosti. *Dnevnik.si*, 26. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/ljubljana/1042447506> (26. maj 2011).

M. M. 2011. Napadenemu fantu pomagal le en moški. *24ur.com*, 28. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/crna-kronika/le-en-moski-pomagal-napadenemu-decku.html> (28. maj, 2011).

M. M. in V. L. 2011. FOTO: Zaradi tveganja ne bodo sporočili datuma izročitve. *24ur.com*, 27. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/bi-ga-prepoznali.html> (27. maj 2011).

M. M., STA, Ni. J. in Reuters. 2011. FOTO in VIDEO: Mladić v haaškem priporu. *24ur.com*, 31. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/mladic-obiskal-hcerkin-grob.html> (31. maj 2011).

M. M., V. L., K. H. in STA. 2011. FOTO in VIDEO: Pridržanih več kot 100 oseb, 13 ranjenih. *24ur.com*, 29. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/mladicevi-podporniki-gredo-na-ulice.html> (29. maj 2011).

M. R. 2011. Duhovnikova ne bo odstopila. *24ur.com*, 22. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/darsu-predlagana-razresitev-direktorice-in-pomocnice.html> (22. april 2011).

M. R., K. Š. in V. L. 2011. Türkovo stanje bodo spremljali v Sloveniji. *24ur.com*, 1. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/turk-se-bo-v-slovenijo-vrnil-prihodnjiteden.html> (1. april 2011).

M. R., T. Še. in STA. 2011. Hrvati v šoku, tekle so solze. *24ur.com*, 15. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/solze-kletvice-in-jeza-pospremile-obsodbo-gotovine.html> (15. april 2011).

MacDonald, Myra. 2003. *Exploring media discourse*. London: Arnold.

Meddaugh, Priscilla Marie in Jack Kay. 2009. Hate Speech or "Reasonable Racism?" The Other in Stormfront. *Journal of Mass Media Ethics* 24 (4): 251–268.

Mednarodna zveza novinarjev. 1986. *IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists*. Dostopno prek: <http://www.ifj.org/en/pages/about-ifj> (13. marec 2013).

Miheljak, Vlado. 2011a. Konec? *Dnevnik.si*, 4. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/mnenja/kolumne/1042442116> (4. maj 2011).

Miheljak, Vlado. 2011b. Mladi DeSUS. *Dnevnik.si*, 11. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/mnenja/kolumne/1042443698> (11. maj 2011).

Milosavljević, Marko. 2012. Regulacija in percepcija sovražnega govora: Analiza dokumentov in odnosa urednikov spletnih strani. *Teorija in praksa* 49 (1): 112–130.

Mlakar, Petra. 2011. Anita Ogulin: Tako ne gre več naprej! *Dnevnik.si*, 1. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042434933> (1. april 2011).

Motl, Andrej. 2010. Sovražni govor v slovenskih medijih na spletu. *Mediawatch*, maj 2010. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/37/splet/> (15. maj 2011).

Münchenska deklaracija. 1971. Dostopno prek: <http://www.znp.si/znp/statut-znp/115-deklaracija-o-dolznostih-in-pravicah-novinarjev> (15. marce 2013).

N. D. 2010. Prvoaprilska šala s kančkom resnice. *24ur.com*, 2. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/it/prvoaprilska-sala-s-kanckom-resnice.html> (1. december 2012).

N. S. 2011. Enemu zapor, drugemu vrnitev službe. *24ur.com*, 7. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/enemu-zapor-drugemu-vrnitev-sluzbe.html> (7. maj 2011).

N. S. in B. R. 2011. 24ur.com z rekordnim številom različnih obiskovalcev. *24ur.com*, 21. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/it/24ur-com-ostaja-na-vrhu.html> (21. april 2011).

Nacionalni sindikat novinarjev Velike Britanije. 2011. *Code of conduct*. Dostopno prek: <http://www.nuj.org.uk/innerPagenuj.html?docid=174> (15. marec 2013).

NAM. 2011. Protestnike v Srbiji nagovoril Mladićev sin: "Ne smemo dovoliti, da nam nepismeni zahodnjaki pišejo zgodovino". *Dnevnik.si*, 30. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042448358> (30. maj 2011).

Nemes, Irene. 2002. Regulating hate speech in cyberspace: Issues of desirability and efficacy. *Information & communication technology law* 11 (3): 193–220.

Ni. J. 2011. Nov dokaz o usodi denarja za orožje. *24ur.com*, 22. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/nov-dokaz-o-usodi-denarja-za-orozje.html> (22. maj 2011).

Nip, Joyce Y. M. 2006. Exploring the second phase of public journalism. *Journalism studies* 7 (2): 212–236.

Oblak, Tanja. 2005. The lack of interactivity and hypertekstuality in online media. *Gazette: The international journal for communication studies* 67 (1): 87–106. Dostopno prek: <http://www.promusica.se/Library/Electronic%20texts/oblak.pdf> (9. januar 2011).

Omerovič, Adi. 2011. Hej, brigade ... *24ur.com*, 10. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/hej-brigade.html> (10. maj 2011).

P. J., J. B., M. T. in M. R. 2011. Kučan zanika, da bi bil o razorožitvi obveščen predčasno. *24ur.com*, 25. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/krkovic-predsedstvo-je-leta-1991-vedelo-za-ukaz-o-razorozitvi-to.html> (25. maj 2011).

P. K. in K. Š. 2011. So porazdelili krivdo med narode? *24ur.com*, 17. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/so-porazdelili-krivdo-med-narode.html> (17. april 2011).

Pihlar, Tatjana. 2011. Katarina Kresal: Mislim, da sva z Blažem Kavčičem tekmo peljala dobro, da ni bilo nizkih udarcev. *Dnevnik.si*, 29. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042448123> (29. maj 2011).

Poglajen, Jože. 2011a. SDS hoče vedeti, kaj je s kom govoril Milan Kučan. *Dnevnik.si*, 9. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042436938> (9. april 2011).

Poglajen, Jože. 2011b. Pokojninski reformi ob visoki udeležbi na referendumu slabo kaže. *Dnevnik.si*, 23. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042440440> (23. april 2011).

Poglajen, Jože. 2011c. DeSUS izstopil, Karlu Erjavcu priljubljenost občutno padla. *Dnevnik.si*, 26. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042440697> (26. april 2011).

Poglajen, Jože. 2011č. Ubrani kompromisni družinski zakonik. *Dnevnik.si*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042445557> (18. maj 2011).

Pogoji za uporabo spletnega portala www.dnevnik.si. 2006. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/pravna-obvestila> (15. marec 2012).

Rankov, Suzana in Vesna Vuković. 2011. Pahor prosi Klemenčiča, naj preveri Isajlovičev vpliv na AUKN. *Dnevnik.si*, 2. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/1042435295> (2. april 2011).

Reuters, STA, N. S., M. R. in V. L. 2011. VIDEO: Obama: Svet je boljši in varnejši. *24ur.com*, 2. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/obama-bin-laden-je-mrtev-imamo-njegovo-truplo.html> (2. maj 2011).

Richardson, John E. 2007. *Analysing newspapers: An approach from critical discourse analysis*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.

Slovar slovenskega knjižnega jezika I-V (1971/1991). SAZU. Ljubljana: DZS (elektronska izdaja).

Slovenska oglaševalska zbornica. 2011. *Merjenje obiskanosti spletnih strani*. Dostopno prek: http://www.moss-soz.si/si/rezultati_moss/obdobje/default.html (6. marec 2011).

Spletno oko. Kaj je sovražni govor? Dostopno prek: <http://www.spletno-oko.si/index.php?fl=0&p1=603&p2=573&p3=702&id=702> (12. marec 2011).

Splošni pogoji uporabe spletnih portalov podjetja PRO PLUS, d.o.o. Dostopno prek: <http://images.24ur.com/media/document/61034819.pdf> (15. marec 2012).

STA in AA. 2011. Dan upora proti okupatorju: danes se spominjamo ustanovitve OF leta 1941. *Dnevnik.si*, 27. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042440875> (27. april 2011).

STA in D. L. 2011. Mariborska nadškofija izgublja večino svojega premoženja. *24ur.com*, 24. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/nlb-je-predlagala-stecaj-zvon-ena-holdinga.html> (24. maj 2011).

STA in M. M. 2011a. 'Če bi bin Ladna prijeli ali ubili, bi sprožili jedrsko napravo'. *24ur.com*, 25. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/ce-bi-bin-ladna-prijeli-ali-ubili-bi-sprozili-jedrsko-napravo.html> (25. april 2011).

STA in M. M. 2011b. 'Razmere so ušle izpod nadzora'. *24ur.com*, 27. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/razmere-so-usle-izpod-nadzora.html> (27. april, 2011).

STA in N. S. 2011. Obravnava odpadla. *24ur.com*, 8. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/ziherl-in-jansa-se-bosta-srecala-na-sodiscu.html> (8. april 2011).

STA in Ni. J. 2011. Razorožitev Teritorialne obrambe narodna izdaja? *24ur.com*, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/razorozitev-teritorialne-obrambe-narodna-izdaja.html> (17. maj 2011).

STA in T. Š. 2011. Kosovo dobilo prvo predsednico. *24ur.com*, 7. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/kosovo-dobilo-prvo-predsednico.html> (7. april 2011).

STA in T. V. 2011a. Srbija pripravljena na pogovore o delitvi Kosova. *24ur.com*, 23. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/srbija-pripravljena-na-pogovore-o-delitvi-kosova.html> (23. april 2011).

STA in T. V. 2011b. Med nami živijo kot sredi humanitarne krize. *24ur.com*, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/problemi-na-katere-opozarja-ai-vztrajajo.html> (13. maj 2011).

STA in TP. 2011. Vlada nasprotuje predlogu novele zakona o grbu, zastavi in himni; SDS meni, da je sedma kitica premalo domoljubna. *Dnevnik.si*, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042445961> (19. maj 2011).

STA in V. L. 2011a. Podpora vladi najnižja doslej. *24ur.com*, 5. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/podpora-vladi-najnizja-doslej-2.html> (5. april 2011).

STA in V. L. 2011b. Papež opozoril na meje človekovega delovanja. *24ur.com*, 17. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/zacenjajo-se-priprave-na-velikonoce.html> (17. april 2011).

STA in V. L. 2011c. SLS si ne bi lastila idej 'kroga modrecev'. *24ur.com*, 14. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/narediti-vse-da-v-politiki-spremenimo-predznak.html> (14. maj 2011).

STA in V. L. 2011č. FOTO in VIDEO: Kresalova ostaja na čelu LDS. *24ur.com*, 28. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/lds-predsednica-ali-predsednik-stranke.html> (28. maj 2011).

STA, AA, UB IN PB. 2011. Golobič bo odstopil, Erjavec: Vlada je v fazi razpadanja, v SDS brez komentarja. *Dnevnik.si*, 21. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042439877> (21. april 2011).

STA, D. L. in M. K. 2011. Kresalova: S tem postajam drugorazredni državljani. *24ur.com*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/zunajzakonski-partnerji-postajajo-drugorazredni-drzavljan.html> (18. maj 2011).

STA, M. M., J. B. in V.L. 2011. 'Če bi v nedeljo zvečer uspeli ...'. *24ur.com*, 28. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/ce-bi-v-nedeljo-zvecер-uspeli.html> (28. maj, 2011).

STA, M. R., U. Z. in M. T. 2011. Golobič doživel udarec v lastni stranki. *24ur.com*, 20. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/premier-ostaja-pri-reformi-opozicija-zeli-volitve.html> (20. april 2011).

STA, N. S. in V. L. 2011. 'Le nove lutke za ospredje potrebujejo'. *24ur.com*, 27. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/samo-ne-predcasnih-volitev-lahko-zmaga-jansa.html> (27. april 2011).

STA, P. J. in K. Š. 2011. Janša: Med najbolj razvite tudi brez reform. *24ur.com*, 6. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/sds-za-vitko-javno-upravo.html> (6. april 2011).

STA, P. J., M. M., S. P., J. B. in T. V. 2011. 'V vladi ne razumejo političnega marketinga'. *24ur.com*, 23. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/vlada-umaknila-spot-z-ursko-cepin.html> (23. maj 2011).

STA, T. B. B. in Ni. J. 2011. Slovenija opeharila hrvaške kupce orožja? *24ur.com*, 16. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/slovenija-opeharila-hrvaske-kupce-orozja.html> (16. maj 2011).

STA, T. Še., U. Z. in Ni. J. 2011. SDS uspela le z dopolnilom o zunajzakonski skupnosti. *24ur.com*, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/za-istospolne-parallel-partnerska-zveza.html> (17. maj 2011).

STA, T. V., D. L. in Š. Z. 2011. VIDEO: Začenja se velikonočno tridnevje. *24ur.com*, 21. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/video-zacenja-se-velikonocno-tridnevje.html> (21. april 2011).

STA. 2011a. Mirko Krašovec: Za posojila brezplačnikom sem izvedel iz medijev. *Dnevnik.si*, 5. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042435816> (5. april 2011).

STA. 2011b. Pahor o malem delu: Gre za del reformnega paketa, ki ni usoden, je pa del mozaika. *Dnevnik.si*, 7. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042436599> (7. april 2011).

STA. 2011c. Naredili veliko, treba bo še več. *24ur.com*, 8. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/naredili-veliko-treba-bo-se-vec.html> (8. april 2011).

STA. 2011č. Jelko Kacin za pozitiven odnos do kovanca s komandantom Stanetom. *Dnevnik.si*, 9. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042437110> (9. april 2011).

STA. 2011d. Svetlik: Erjavec je karierni politik, ki brez obzira izrabi vsako priložnost za lastno promocijo. *Dnevnik.si*, 11. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042437347> (11. april 2011).

STA. 2011e. Tolminsko sodišče odobrilo predlog Ninamedie za rubež plače Janezu Janši. *Dnevnik.si*, 14. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042438195> (14. april 2011).

STA. 2011f. Spomenik vsem žrtvam vojn bo stal na Kongresnem trgu. 24ur.com, 16. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/spomenik-vsem-zrtvam-vojn-bo-stal-na-kongresnem-trgu.html> (16. april 2011).

STA. 2011g. Urška Bačovnik Janša naj bi bila noseča, tega pa ni niti potrdila niti zanikala. *Dnevnik.si*, 16. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042438735> (16. april 2011).

STA. 2011h. "Drsimo v dezintegracijo, ljudje si dovolijo napadati osnovne elemente države". *Dnevnik.si*, 26. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042440838> (26. april 2011).

STA. 2011i. Foto: V izbruhu nasilja med Romi in radikalnimi nacionalisti ranjene štiri osebe. *Dnevnik.si*, 27. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042440892> (27. april 2011).

STA. 2011j. Borut Pahor ne izključuje možnosti predčasnih volitev. *Dnevnik.si*, 28. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042441105> (28. april 2011).

STA. 2011k. Beatifikacijo Janeza Pavla II. spremljalo več kot milijon vernikov. *Dnevnik.si*, 1. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042441563> (1. maj 2011).

STA. 2011l. Gadafijeve sile uničujejo tuja veleposlaništva, pristanišče Misrate v plamenih. *Dnevnik.si*, 1. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042441566> (1. maj 2011).

STA. 2011m. Pavel Gantar na Javorovici: Ljudje, ki so spravili podjetja v stečaj, morajo odgovarjati. *Dnevnik.si*, 1. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042441564> (1. maj 2011).

STA. 2011n. Borut Pahor sprejel veleposlanika ZDA in izrazil zadovoljstvo ob smrti bin Ladna. *Dnevnik.si*, 2. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042441633> (2. maj 2011).

STA. 2011o. Janez Potočnik: Slovenija gre v napačno smer. *Dnevnik.si*, 4. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042442236> (4. maj 2011).

STA. 2011p. SDS: Za ogrožanje Pahorja 11 let zapora, za ogrožanje Janše zastaranje. *Dnevnik.si*, 7. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042442996> (7. maj 2011).

STA. 2011r. Kučan: Arbitraža je prava pot. *24ur.com*, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/kucan-arbitraza-je-prava-pot.html> (13. maj 2011).

STA. 2011s. Sestanek Janše in Pahorja ni prinesel konkretnih zaključkov. *Dnevnik.si*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042445592> (18. maj 2011).

STA. 2011š. Vesna Vuk Godina: Ženske imajo vedno več moči in vedno manj vrednosti. *Dnevnik.si*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042445422> (18. maj 2011).

STA. 2011t. Skrivnosti trezorja v Titovi vili. *24ur.com*, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/skrivnosti-trezorja-v-titovi-vili.html> (19. maj 2011).

Š. Z. 2011. Pet mladeničev je preteplo 63-letnika. *24ur.com*, 22. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/crna-kronika/pet-mladenicev-je-preteplo-63-letnika.html> (22. april 2011).

Š. Z. 2011. V Fiesi ujeli domnevnega pedofila. *24ur.com*, 30. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/v-fiesi-ujeli-domnevnega-pedofila.html> (30. maj 2011).

Šeruga, Katja. 2011. Viri blizu SD: Predčasni volitev letos ne bo. *24ur.com*, 6. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/viri-blizu-vrha-sd-predcasnih-volitev-letos-ne-bo.html> (6. maj 2011).

Škerl, Uroš Kramberger. 2011. Reportaža ob svetovnem dnevu Romov: Ohraniti moramo spomin na našo pot iz Indije. *Dnevnik.si*, 8. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042436762> (8. april 2011).

T. G. 2011. Duhovnik je priznal, da je obseden s seksom. *24ur.com*, 25. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/crna-kronika/duhovnik-je-priznal-da-je-obseden-s-seksom.html> (25. maj 2011).

T. Še. 2011a. FOTO: 'To je velika nesreča za vse nas'. *24ur.com*, 15. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/oprosceni-general-prispel-v-zagreb.html> (15. april 2011).

T. Še. 2011b. Gadafi se skriva po bolnišnicah. *24ur.com*, 27. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/gadafi-se-skriva-po-bolnicah.html> (27. maj 2011).

T. Še., N. D., P. J. in STA. 2011. FOTO in VIDEO: Bodo izločili dokaze o zaseženem kokainu? *24ur.com*, 10. maj. Dostopno prek: <http://origin.24ur.com/novice/crna-kronika/poostrena-varnost-ob-sojenju-v-primeru-balkanski-bojevniki.html> (10. maj 2011).

T. V., P. J., M. K. in M. R. 2011. Erjavec Žarniču: Po 5. juniju bo stranka reagirala. *24ur.com*, 9. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/prelomni-dan-za-vlado.html> (9. maj 2011).

Tibaot Ciringer, Darja. 2011. Mlade prepir okoli kovanca s partizanom ne zanima. *24ur.com*, 12. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/mlade-prepir-okoli-kovanca-s-partizanom-ne-zanima.html> (12. april 2011).

Tomšič, Matevž. 2006. Kulturne značilnosti slovenskih elit v luči evropskih integracijskih procesov. *Družboslovne razprave* 22 (51): 73–91.

TP, Reuters, Jutarnji list, Index.hr in Vecernji.hr. 2011. Ante Gotovina dobil 24 let, Mladen Markač 18 let, Ivan Čermak je bil oproščen. *Dnevnik.si*, 15. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042438471> (15. april 2011).

U. Z. 2011. FOTO: Dan, ko bo najbolj priljubljeni papež postal blažen. *24ur.com*, 30. april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/foto-dan-ko-bo-najbolj-priljubljen-papez-postal-blazen.html> (30. april 2011).

Ule, Mirjana. 2005. Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta. V *Mi in oni. Nestrpnost na Slovenskem*, ur. Vesna Leskošek, 21–40. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Ustava Republike Slovenije. 1991. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (16. december 2009).

V. Č., T. D. in V. L. 2011. NLB: Višino regresa določa kolektivna pogodba. *24ur.com*, 24. maj. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/nlb-visino-regresa-doloca-kolektivna-pogodba.html> (24. maj 2011).

V. L., P. J., K. Š. in STA. 2011. 'Odgovorna vlada ne vrže puške v koruzo'. *24ur.com*, 19 april. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/bodo-golobic-kresalova-in-pahor-odstopili.html> (19. april 2011).

van Dijk, Teun A. 1988. *News as discourse*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum associates.

van Dijk, Teun A. 2003. *Critical discourse analysis*. Dostopno prek: <http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf> (4. januar 2011).

Vehovar, Vasja, Andrej Motl, Lija Mihelič, Boštjan Berčič in Andraž Petrovčič. 2012. Zaznava sovražnega govora na slovenskem spletu. *Teorija in praksa* 49 (1): 171–188.

Vravnik, Vesna. 2011. ZDA znova prosile Slovenijo za sprejetje zapornikov iz Guantanamo. *Dnevnik.si*, 16. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/1042438718> (16. april 2011).

Wiley, Norbert. 2006. Inner speech as a language: A Saussurean inquiry. *Journal for the theory of social behavior* 36 (3): 319–341. Dostopno prek: http://www.unlv.edu/centers/cdclv/pragmatism/wiley_speech.pdf (4. marec 2011).

Williamson, Larry in Eric Pierson. 2003. The Rhetoric of Hate in the Internet Hateporn's Challenge to Modern Media Ethics. *Journal of Mass Media Ethics* 18 (3 in 4): 250–267.

Wodak, Ruth in Michael Meyer. 2009. *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage Publications.

Zakon o medijih (ZMed-UPB1). Uradni list RS, št. 110/2006 (26. oktober 2006). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666> (16. december 2011).

Zupan, Špela. 2012. Ko beseda boli bolj kot klofuta. *24ur.com*, 28. marec. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/nova-zakonodaja-glede-sovraznega-govora.html> (1. december 2012).

Žist, Vesna. 2011. Romi iz Dobruške vasi se bojijo ponovnega bombnega napada. *Dnevnik.si*, 30. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/clanek/1042441422> (30. april 2011).